

LIETTUAN JA SUOMEN KIELEN ASPEKTIN VERTAILUA

Vaida Lapénaitė

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Suomi ja sen sukukielet

Joulukuu 2014

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

LAPĒNAITĒ, VAIDA: Liettuan ja suomen kielen aspektin vertailua

Pro gradu -tutkielma, 79 s., 4 liites.

Suomi ja sen sukukielet

Joulukuu 2014

Tämän tutkielman tavoitteeksi valitsin vertailla liettuan ja suomen aspektia. Tutkimuksen tarkoituksena on esitellä lyhyesti molempien kielten aspektin tutkimushistoriaa ja tutustuttaa lukijat siihen, miten käsitys aspektista on muuttunut ajan myötä. Tutkielmassani tutkin aspektin ilmaisemista sekä käyttöä molemmissa kielissä. Tarkoituksena on myös eritellä aspektiin vaikuttavia tekijöitä. Tämän ohella analysoin suomenkielisten ja liettuankielisten kääntämiä lauseita ja pyrin löytämään niille tarkimmat vastineet. Aineiston analyysissä esittelen myös käännösten merkityseroja. Tässä tutkimuksessa on käytetty deskriptiivistä ja kontrastiivista menetelmää.

Aineiston analyysin perusteella voidaan todeta, että käännös ei välttämättä sisällä alkuperäisen lauseen merkitystä. Aspektuaalisia eroja käännöksissä pitää joskus tämentää esimerkiksi lisäämällä adverbiaaleja. Etuliitteellisten ja etuliitteettömien verbien aspektuaalisia eroja voi suomen kielessä korvata sijanvaihtelulla. Etuliitteet sisältävät yleensä merkityksen lisävivahteita, ja sijanvaihtelusta ei näy, millä tavalla toiminta tapahtuu. Kaikki mahdolliset tulkinnat eivät myöskään ilmene käännöksistä.

Äidinkielen on havaittu vaikuttavan käännöksiin silloin, kun samaa asiaa liettuassa voidaan esittää sekä rajatulla että rajaamattomalla lauseella, ja suomessa puolestaan vain toinen niistä on mahdollinen. Havaitsemiani tuloksia eivät kuitenkaan muodosta kokonaiskuvaa suomen ja liettuan kielen aspektin eroista ja mahdollisista vastineista. Toisaalta tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena ei ole luetteloida kaikkia mahdollisia vastineita, vaan olen halunnut tarkastella aspektin näkökulmasta erityyppisiä lauseita.

Tutkimuksesta on hyötyä niille, jotka ovat kiinnostuneita aspektin käytöstä ja vaihtelusta, sekä niin äidinkieleltään suomenkielisille liettuan kielen opiskelijoille kuin äidinkieleltään liettuankielisille suomea opiskeleville. Uskon tämän tutkielman olevan hyödyllinen myös kääntäjille sekä tulkeille.

Asiasanat: aspekti, suomen kieli, liettuan kieli, verbi, etuliite, sijanvaihtelu.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
1.1 Tutkimuksen tausta, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	2
1.2 Tutkielman eteneminen ja tärkeimmät lähteet.....	3
2 LIETTUAN JA SUOMEN KIELEN ASPEKTIN TUTKIMUS.....	5
3 LIETTUAN KIELEN ASPEKTI.....	10
3.1 Imperfektiivinen (rajaamaton) aspekti	10
3.2 Perfektiivinen (rajattu) aspekti.....	13
3.3 Verbien luokittelu.....	14
3.4 Etuliitteiden merkitykset	17
3.5 Aspekti ja tempus	21
3.5.1 Yksinäistempukset.....	22
3.5.2 Liittotempukset.....	25
3.6 Aspektien neutralisaatio ja konteksti.....	30
4 SUOMEN KIELEN ASPEKTI	33
4.1 Aspektuaaliset tilannetyypit.....	33
4.2 Verbin sisäinen aspekti ja verbien luokittelu.....	35
4.3 Lauseen aspekti.....	37
4.3.1 Objektin sijanvaihtelu.....	38
4.3.2 Subjektin sijanvaihtelu.....	41
4.3.3 Predikatiivin sijanvaihtelu	42
4.3.4 Verbijohdokset	43
4.3.5 Verbiliitot.....	44
4.3.6 Keston ilmaus.....	45
5 AINEISTON ESITTELY	46
5.1 Lauseiden liettuannokset	50
5.2 Lauseiden suomennokset.....	61
6 LOPUKSI	70
LÄHTEET	74
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Aspektia luonnehditaan uudemmissa tutkimuksissa välineeksi, joka tuo samaan tapahtumaan tai tilanteeseen eri näkökulman. Aspektin sisäistä rakennetta kutsutaan nimellä leksikaalinen aspekti (teonlaatu). (Velupillai 2012: 208.) Aspektin kategoria on olemassa monissa kielissä, mutta sen ilmaisu vaihtelee kielittäin: aspekti voi paljastua taivutuksen tai johtamisen kautta, tai sitä voidaan ilmaista lauseopillisesti sekä leksikaalisesti (Holvoet & Čížik 2004: 141).

Tutkin pro gradu -tutkielmassani liettuan ja suomen kielen aspektia. Tällaisia tutkielmia ei ole paljon: liettuan ja suomen aspektista on mainintoja esimerkiksi Maija Tervolan pro gradu -tutkielmassa *Suomen ja liettuan objektin sijavaihtelun vertailua* (2006). Eri asiantuntijat ovat myös kirjoittaneet aiheesta, mutta kirjoitukset ovat olleet lähinnä lyhyitä pohdintoja (esim. Larsson 1984). Juuri tutkimusten puute kannusti minua paneutumaan aspektiin.

Työn tavoitteena on vertailla liettuan ja suomen kielen aspektia: Mitä se on ja miten sitä ilmaistaan? Missä tilanteissa rajattu ja rajaamaton aspekti esiintyvät, ja mitkä tekijät vaikuttavat aspektiin? Esittelen myös lyhyesti näiden kahden kielen aspektin tutkimushistoriaa. Pyrin osoittamaan, miten terminologia ja asiantuntijoiden näkemys aspektista on muuttunut ajan myötä. Aineiston avulla pyrin saamaan selville, mitkä tekijät vaikuttavat käännöksiin, näkyvätkö aspektuaaliset erot selvästi kyseessä olevien kielten käännöksissä sekä sisältävätkö käännökset alkuperäisen lauseen merkityksen. Tutkimushypoteesinani on, että käännökset eivät välttämättä sisällä alkuperäisen lauseen merkitystä, sillä aspektia liettuassa ja suomessa ilmaistaan eri keinoin. Lisäksi etuliitteet tuovat yleensä liettuan kielessä merkitykseen lisävivahteita. Oletan myös, että käännöksiin vaikuttaa informanttien äidinkieli ja se, miten he hahmottavat jokaista tilannetta.

Tutkimuksesta on hyötyä niille, jotka ovat kiinnostuneita aspektin käytöstä ja vaihtelusta, sekä niin äidinkieleltään suomenkielisille liettuan kielen opiskelijoille kuin äidinkieleltään

liettuankielisille suomea opiskeleville. Tutkielmani voi toimia oppimateriaalina, ja siksi pyrin antamaan mahdollisimman paljon työn aiheeseen kuuluvaa tietoa. Uskon, että tämä työ on hyödyllinen myös näitä kahta kieltä jo osaaville, esimerkiksi kääntäjille sekä tulkeille.

Liettuaa osaamattomat huomioon ottaen on kaikkiin liettuankielisiin sanoihin merkitty painot. Liettuankielisistä esimerkeistä esitetään käännöksen lisäksi glossaus eli morfeemitason rakenneanalyysi. Käytän työssäni Leipzigin glossaussääntöjä, jotka Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology -laitos on kehittänyt yhdessä Leipzigin yliopiston kielitieteen laitoksen kanssa.

Käytän työssäni melko paljon alaviitteitä, joista löytyy esimerkkejä tai lisätietoa mainitsemistani termeistä tai henkilöistä. Tutkielmassa mainittujen liettuankielisten kirjojen nimet ovat itse kääntämiäni. Niiden alkuperäiset nimet on laitettu sulkuihin. Esimerkkilauseiden numerointi jatkuu luvusta 2 lukuun 4. Aineiston analyysiosassa numerointi alkaa uudelleen jokaisesta esimerkkilauseiden ryhmästä. Esimerkkilauseiden perään on tämän tutkielman teoriaosassa laitettu lähdeviite. Jos lähdeviite puuttuu, esimerkit ovat itse keksimiäni.

1.2 Tutkielman eteneminen ja tärkeimmät lähteet

Tämä työ koostuu kuudesta luvusta. Toinen luku käsittelee liettuan ja suomen kielen aspektin tutkimuksen historiaa. Esittelen toisessa luvussa tutkijoiden näkemyksiä aspektista ja sitä, miten näkemykset ovat muuttuneet ajan myötä. Keskeisimmät käsitteet selitetään toisessa luvussa ja tarvittaessa myöhemmin.

Kolmannessa luvussa perehdytään liettuan kielen aspektiin. Luku muodostuu kuudesta alaluvusta, joissa käsitellään perfektiivistä ja imperfektiivistä aspektia sekä tempusten vaikutusta aspektiin. Kolmannessa luvussa tutustutaan myös verbien luokituksiin ja etuliitteihin johdostyyppittäin. Tähän lukuun sisältyy näiden lisäksi pohdintaa aspektin neutralisaatiosta sekä kontekstisidonnaisuudesta.

Neljännessä luvussa paneudun suomen aspektiin. Luvussa on kolme alalukua, joissa käydään läpi aspektuaalisia tilannetyyppejä, verbin sekä lauseen aspektia ja keston ilmauksia. Tämän lisäksi tässä luvussa käsitellään verbijohdoksia ja verbiliittoja aspektin ilmaisukeinoina. Kuvaus toisessa, kolmannessa ja neljännessä luvussa perustuu deskriptiiviseen menetelmään.

Viides luku on aineiston analyysi. Aineistona on lauseita, jotka olen jakanut 20 ryhmään. Lauseista osa on itse keksimiäni, ja osan olen kerännyt Tuomas Huumon artikkeleista *Kvantiteetti ja aika I* ja *Kvantiteetti ja aika II* sekä Virginija Stumbrienèn ja Loreta Vilkienèn kirjasta *365 Lithuanian Verbs*. Aineistona on sekä liettuankielisiä että suomenkielisiä lauseita. Pyysin yhteensä neljää informanttia kääntämään lauseet. He käänsivät samat lauseet lietuasta suomen kielelle ja päinvastoin, riippumatta siitä, mikä heidän oma äidinkieltensä oli. Lisätietoa aineistosta ja informanteista kerron viidennessä luvussa. Mainittakoon tässä lyhyesti, että aineistoksi valittiin lauseita, joiden tarkkaa merkitystä on hankala ilmaista kohdekielellä. Analyysiosuudessa sovelletaan kontrastiivista menetelmää: suomen kielen esimerkkilauseet käännetään liettuan kielelle ja päinvastoin sekä niille määritetään mahdolliset vastineet. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa esitellään johtopäätökset.

Tämän tutkielman lopussa on neljä liitettä. Liitteessä 1 on lyhyt johdatus liettuan aakkosiin ja painotukseen. Uskon liitteestä 2 olevan hyötyä sekä liettuaa osaamattomille että sitä osaaville. Siinä luetellaan kaikki etuliitteet merkityksineen ja esimerkkeineen. Glossausta ei kuitenkaan esitetä, sillä tarkoituksena on tutustuttaa lukijat etuliitteiden käyttöön, ja kieliopilliset ainekset eivät ole kovin tärkeitä. Liitteessä 3 on glossauksessa käytettyjen lyhenteiden luettelo. Lähdeviitteiden lyhenteet esitellään liitteessä 4.

Tärkeimmistä lähteistä liettuan kielen osalta on mainittava Aldona Paulauskienèn Liettuan kielen verbin kieliopilliset kategoriat (*Gramatinės lietuvių kalbos veiksmažodžio kategorijos* 1979), Axel Holvoetin ja Veslava Čižikin Aspektiopposition tyypit (*Veikslo priešpriešos tipai* 2004) ja Nykyliettuan kielioppi (*Dabartinės lietuvių kalbos gramatika* 2006). Suomen kielen osalta tärkeimmät lähteet ovat Tuomas Huumon artikkelit *Kvantiteetti ja aika I. Nominaalisen aspektin näkökulma suomen objektin ja subjektin sijamerkintään* (2006) sekä *Kvantiteetti ja aika II. Nominaalinen aspekti ja suomen*

predikatiivin sijanvaihtelu (2007). Viitataan paljon myös Pentti Leinon *Lauseisiin ja tilanteisiin* (1991) ja Terho Itkosen *Erään sijamuodon ongelmiin* (1975).

2 LIETTUAN JA SUOMEN KIELEN ASPEKTIN TUTKIMUS

Liettuan kielen aspektia alettiin tutkia jo 1800-luvun puolivälissä. Intensiivisempi tutkimus alkoi kuitenkin vasta 1950-luvulla, kun alettiin valmistaa ensimmäistä tieteellistä kielioppia¹. (Paulauskienė 1979: 57–58.) Yksi tämän kieliopin kirjoittajista, Elzė Galnaitytė (1978: 66), toteaa, että aspekti on ollut ”yksi vaikeimmista liettuan kielen morfologian ongelmista”.

Liettuan kielen aspektin ydin on määritelty vuonna 1922 Jonas Jablonskisin² Liettuan kielen kieliopissa (*Lietuvių kalbos gramatika*). Hänen mukaansa ”aspektit ovat tiettyjä verbin muotoja, jotka esittävät tapahtumassa olevaa tai päättynyttä toimintaa” (Jablonskis 1957: 292). Aspektin kategorian luonteesta ei silloin ollut puhetta. Paulauskienė (2009: 64) toteaa, että Jablonskis kirjoitti aspektista nykykieliopille sopivalla tavalla.

Kieliopissaan Jablonskis (1957: 292–293) erottaa kaksi aspektia: imperfektiivisen eli rajaamattoman ja perfektiivisen eli rajatun. Hänen aspektille antamansa nimet omaksuttiin liettuan kielen tutkimukseen ja ne ovat käytössä nykyään. Perfektiivistä aspektia kutsutaan termillä *įvykis véikslas* (liett. *įvykis* ’tapahtuma’, *véikslas* ’aspekti’), ja imperfektiivistä puolestaan termillä *eigõs véikslas* (liett. *eigà* ’prosessi’). Etuliitteen osoitetaan olevan aspektien kieliopillisena erona: muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta etuliitteetön verbi esittää aspektiltaan rajaamatonta tilannetta, ja rajattua aspektia ilmaistaan tavallisesti etuliiteverbillä.

Eri näkökantojen mukaisesti liettuan kielen aspektologiassa erottui kolme suuntaa. Imperfektiivistä aspektia kuvattiin näissä suunnissa samoin (se ilmaisee meneillään olevaa

¹ Liettuan kielen instituutin valmistama Liettuan kielen kielioppi (*Lietuvių kalbos gramatika – LKG*) ilmestyi kolmena osana vuosina 1965, 1971 ja 1976. Tämä kielioppi tunnetaan *Akateeminen kielioppi* -nimellä. Aspekti löytyy morfologiaan tarkoitetusta toisesta osasta (1971).

² Jonas Jablonskis oli liettuan yleiskielen tärkein luoja, ensimmäinen yleiskielen lauseopin, terminologian ja kirjakielen teoreetikko, kaunokirjallisuuden kielentarkastaja ja kääntäjä. Hän loi paljon uudissanoja. Häntä kutsutaan yleisesti kielen isäksi. (Paulauskienė 2009: 59.)

toimintaa), mutta perfektiivistä aspektia selitettiin eri käsitteillä, joten suuntien erot olivat lähinnä terminologisia. Ensimmäiseen suuntaan kuuluivat Jonas Jablonskis ja Leonardas Dambriūnas. He jakoivat aspektin ryhmiin keston ja loppuun saattamisen perusteella. Toisen suunnan edustajat Aldona Paulauskienė ja Zelma Dumašiūtė jakoivat tekemisen meneillään olevaksi tai kokonaisuudeksi (tekemisellä on alku ja loppu). Jälkimmäinen termi ei vakiintunut liettuan aspektologiassa. Myöhemmin kokonaisuuden sijasta alettiin puhua resultatiivisuudesta. Kolmas suunta liittyi meneillään olevaan tekemiseen ja tekemisen rajaamiseen. Tätä näkökulmaa kannatti Akateeminen kielioppi sekä Elzė Galnaitytė. Kaikki termit ja käsitteet lainattiin venäjän kielen aspektin tutkimuksista. (Galnaitytė 1978: 66–68.)

1970–80-luvuilla aspektista kiisteltiin melko paljon. Polemiikkiin ottivat osaa muun muassa Elzė Galnaitytė, Aldona Paulauskienė, Leonardas Dambriūnas, Algirdas Girdenis, Vladas Žulys ja Letas Palmaitis. Artikkeleissaan³ kielitieteilijät ilmaisivat omia käsityksiään aspektista ja moittivat toisiaan väärästä termien ymmärtämisestä, epäloogisuudesta ja erilaisesta kieliopin käsittelystä, joka aiheutti väärinkäsityksiä.

Galnaitytė (1978: 69–71) oli varma siitä, että polemiikki johtui muiden kielitieteilijöiden ajatusten ymmärryksen puutteesta. Jokaisen teorian tukijat eivät yhtyneet toisten teorioiden väitteisiin ja yrittivät todistaa ne vääriksi. Galnaitytė asettaa kyseenalaiseksi toisen suunnan väitteen siitä, että perfektiivisellä verbillä ilmaistaisiin jonkinlaista tulosta. Hänen mukaansa loppuun saatetulla tekemisellä ei välttämättä ole tällaista ominaisuutta. Toiminnan alkamisen verbitkään eivät täytä kokonaisuuden kriteeriä, koska ne eivät ilmaise tekemistä alusta loppuun. Galnaitytė tekee johtopäätöksen, että rajatun aspektin luonnehtimiseen sopii parhaiten rajattuus eikä kokonaisuuden ja resultatiivisuuden kriteerit.

Eniten kiistaa aiheutti kysymys siitä, mihin kategoriaan aspekti kuuluu. Dambriūnas (1975: 171–173) sekä Girdenis ja Žulys (1973: 208) luokittelevat aspektin kuuluvaksi leksikaaliseen kategoriaan, koska aspektilla ei ole sellaisia kieliopillisia tunnuksia, joiden ainoa tarkoitus olisi ilmaista rajattua tai rajaamatonta aspektia. Akateeminen kielioppi (1971: 26–27) ja Paulauskienė (1979: 56) lukevat aspektin kuuluvaksi leksikaalis-

³ Lisää polemiikista ks. Dambriūnas 1975, Galnaitytė 1978, 1979, 1982, Palmaitis 1986, Paulauskienė 1970, 1980, Girdenis ja Žulys 1973.

kieliopilliseen kategoriaan. Kieliopin mukaan etuliitteet ovat johtimia, joilla johdetaan uusia verbejä. Aspektin kieliopillinen merkitys eli rajattuus ja rajaamattomuus johtuu verbin teonlaadusta eikä morfologisesta tunnuksesta. Paulauskienė (1965, 3–4) perustelee sitä samoin: aspektilla ei ole morfologisia tunnuksia ja aspekti riippuu usein kontekstista. Mielenkiintoista on, että vuonna 1970 julkaistussa artikkelissa Paulauskienė (1970: 67) puhuu jo aspektin morfologisista tunnuksista, jotka ”muokkaavat sanan leksikaalista merkitystä ja muuttavat aspektia”. Myöhemmin hän (Paulauskienė 2008: 11) väittää, että aspekti on ”epäilemättä kieliopillinen kategoria”. Paulauskienė käsittelee aspektia myös monografiassaan Liettuan kielen verbin kieliopilliset kategoriat (*Gramatinės lietuvių kalbos veiksmažodžio kategorijos* 1979), jossa hän perustelee omaa näkemystään asiasta. Galnaitytėn (1979: 50) mukaan morfeemit ovat polyseemisiä⁴, ja sellaisia tunnuksia, jotka ilmaisivat vain rajattua tai rajaamatonta, ei ole. Dambriūnas (1975: 171–173) esittää, että eri kielitieteilijät ymmärtävät kieliopin ja sanaston rajanvedon eri tavalla. Siitä johtuu aspektin luokittelu eri kategorioihin. Hän toteaa, että teonlaatu ja aspekti ovat sidoksissa toisiinsa: ”Aspektit eivät poikkea teonlaaduista”. Ne ovat ”teonlaatuja yleistyksiä” eli duratiiviset ja iteratiiviset eli kestoja ja toistuvuutta ilmaisevat verbit ovat aspektiltaan imperfektiivisiä ja punktuaaliset, toiminnan alkamisen ja loppumisen ilmaisevat verbit ovat aspektiltaan perfektiivisiä. Sen takia aspekti on leksikaalinen kategoria. Eiko Sakurain (2008: 85) mukaan aspekti on leksikaalis-semanttisen ja kieliopillisen kategorian väliasemassa.

Nykyliettuan kielioppi (*Dabartinės lietuvių kalbos gramatika – DLKG*) ilmestyi vuonna 1994. Kieliopin laatijan Liettuan kielen insituutin (LKI) verkkosivulla (<http://www.lki.lt>) väitetään, että tämä kielioppi perustuu Akateemiseen kielioppiin, mutta uusi kielioppi ei ole vanhan tiivistelmä. Ainakin aspektin osalta Paulauskienė (2008: 12) toteaa, että uuden kieliopin aspektia käsittelevä osa on Akateemisen kieliopin yhteenveto. DLKG:ssa on vain

⁴ Esimerkiksi verbin persoonaa ja lukua liettuan kielessä ilmaisee sama tunnus eli päätte ja substantiivin sija ilmaisee sekä sukua että lukua.

<i>ein-ù,</i> mennä-SG1 menen	<i>ein-ì,</i> mennä-SG2 menet	<i>eĩna-me,</i> mennä-PL1 menemme	<i>eĩna-te</i> mennä-SG2 menette
<i>stãl-as</i> pöytä-SG.NOM.M pöytä	<i>stãl-o</i> pöytä-SG.GEN.M pöydän	<i>stal-aĩ</i> pöytä-PL.NOM.M pöydät	<i>stal-ĩ</i> pöytä-PL.GEN.M pöytien

pari sivua aspektista ilman laajaa analyysia tai esimerkkilauseita.

Suomen kielen aspektin tutkimuksessakin on ollut paljon epäyhtenäisyyttä. Jo 20. vuosisadan alussa kielitieteilijät omaksuivat käsiteparin resultatiivisuus / irresultatiivisuus, joita käytettiin sekä verbien leksikaalisesta aspektista (Penttilä 1957: 589) että lauseen aspektista (Hakulinen & Karlsson 1988: 183). Suomen kieliopissaan Penttilä (1957: 589–594) esittää irresultatiivisiksi verbejä, joiden ”toiminta ei aiheuta obj:n tarkoitteen olosuhteissa muutosta” ja resultatiivisiksi verbejä, jotka ”merkitsevät kehittyvää, obj:n tarkoitteen olosuhteisiin vaikuttavaa, päätökseen vievää, täyttyvää tekemistä”. Irresultatiivisten verbien objekti on partiaalinen, kun taas resultatiivisten verbien objekti voi olla sekä partiaalinen että totaalinen⁵. On olemassa myös merkitykseltään sekä resultatiivisia että irresultatiivisia verbejä (esim. *Kaikki halot on jo käytetty* ja *Hän käytti rouvanakin tyttönimeään*). Auli Hakulinen ja Fred Karlsson (1988: 184) kutsuvat niitä kaksikasvoisiksi verbeiksi. Heillä on sama verbien jako kuin Penttilällä. Hakulisen ja Karlssonin mukaan ”verbin luontainen tekemislaatu ratkaisee yleensä automaattisesti objektin sijanvalinnan”. Heidän kolmijakoonsa Itkonen (1975: 14) on lisännyt kvasireresultatiiviset verbit, jotka esiintyvät totaaliobjektin kanssa (myös objektinsijaisen määrän adverbiaalinen (osman) sisältyvissä lauseissa), mutta ilmaisevat silti täyttymätöntä tekemistä, esimerkiksi *Tiedän asian*. Fennististä kirjallisuutta referoiden Iso suomen kielioppi (VISK⁶: § 1500) toteaa resultatiivisuuden olevan ”keskeinen käsite” aspektikeskustelussa.

On puhuttu myös toisesta käsiteparista eli terminatiivisuudesta ja kursiiivisuudesta, jotka esitti ensimmäisenä Adolf Noreen (1904: 645–668). Vuonna 1915 kielioppikomitea toteaa mietinnössään, että aspekti ilmaisee ”lauseen esittämän tekemisen kehitystä”. Jatkuvaa tekemistä kutsutaan kursiiiviseksi. Sen vastakohtana on terminatiivinen tekeminen. (Leino 1991: 143–147.) Eeva Kangasmaa-Minn (1978: 17) suosii termiparia jatkuva / jatkumaton aspekti. Nykysuomen lauseopissa Hakulinen ja Karlsson (1988: 181) säilyttävät termin *terminatiivinen tekeminen*, mutta kehityksenalaista tekemistä he kutsuvat termillä *duratiivinen tekeminen*. Penttilä (1957: 534) esittää kummastakin aspektista kolme nimitystä: irresultatiivinen / imperfektiivinen / kursiiivinen ja resultatiivinen / perfektiivinen

⁵Nykykieliopissa partiaalista objektia kutsutaan partitiiviobjektiksi ja totaalista totaaliobjektiksi.

⁶Tässä tutkielmassa viitataan Iso suomen kieliopin verkkoversioon (2006).

/ terminatiivinen, joista edelliset kuvaavat kehityksen alaista tekemistä ja jälkimmäiset kestopensa suhteen rajallista tekemistä.

Eri termejä on käytetty myös erimuotoisten objektien nimeämiseen. On puhuttu totaalista ja kokonaisobjektista (Penttilä 1957: 588), osittaisesta ja totaalista objektista (Kangasmaa-Minn 1978), partitiivi- ja akkusatiiviobjektista (Hakulinen & Karlsson 1988; Itkonen 1975; Leino 1991) sekä partitiivi- ja totaaliobjektista (VISK: § 925). Objektin sijanvaihteluun liittyvien termien *kvantitatiivinen määrällisyys* ja *kvantitatiivinen epämäärällisyys* (VISK: § 1421) sijasta Itkonen (1976) käyttää termejä *ylijäämän kieltävä* ja *ylijäämän salliva*.

Iso suomen kieliooppi (VISK: § 1498, § 1500) puhuu lauseen, tilanteen ja verbin sisäisestä aspektista. Lauseen aspektia kuvataan termeillä *rajattu* ja *rajaamaton*. Tilanteista puhuttaessa käytetään käsiteparia *teellisyys / ateellisyys* ja verbien aspektista *rajapakoinen*, *rajahakuinen* ja *rajaava*.

Partitiiviobjektin päätehtävänä itämerensuomalaisissa kielissä on ollut aspektin ilmaiseminen jo kantasuomesta lähtien. Kantasuomen kauden aikana partitiiviobjektin käyttö lisääntyi. (Larsson 1984: 98.) Siihen aikaan kantasuomea puhuvilla oli pitkät ja tiiviit kosketukset balttilaisiin, ja juuri näistä kielikontakteista johtui sanojen lainaaminen (Laakso 1991: 51). Balttilaisina lainoina pidetään esimerkiksi sanoja *hammas* (liet. *dantis*), *heinä* (liet. *šiēnas*), *herne* (liet. *žirnis*), *kaula* (liet. *kāklas*), *kirves* (liet. *kiŗvis*), *seinä* (liet. *siēna*), *terva* (liet. *dervà*) (Suhonen 1980: 189). Jotkut kielitieteilijät ovat tukeneet hypoteesia, että objektin sijamuodon vaihtelun syy on balttilainen vaikutus. Tätä näkemystä kannattaa muun muassa Lars-Gunnar Larsson (1981). Teoksessaan hän mainitsee kaksitoista itämerensuomalaisia kieliä balttilaisiin kieliin yhdistävää seikkaa, joista neljä on ominaista myös mordvan kielelle. Esimerkiksi itämerensuomessa partitiivia ja balttilaisissa kielissä genetiivia käytetään kvantitatiivisen epämäärällisyyden ilmaisemiseen. Ne esiintyvät subjektina myönteisissä eksistentiaalilauseissa ja verbien *juoda* ja *syödä* objektina. Itämerensuomen partitiivi ja balttilainen genetiivi esiintyvät myös objektin tehtävässä kielteisissä transitiivilauseissa ja subjektina kielteisissä eksistentiaalilauseissa. Tätä lainautumisoletusta Itkonen (1982: 431–433) pitää kyseenalaisena. Hän huomauttaa myös, että Larsson on käsitellyt puutteellisesti itämerensuomen kehitystä eteenpäin.

3 LIETTUAN KIELEN ASPEKTI

Luvussa 2 totesin jo, että liettuan kielessä on kaksi aspektia: rajattu ja rajaamaton. Näiden mukaan verbit luokitellaan myös perfektiivisiksi ja imperfektiivisiksi sekä kaksiaspektisiksi (Geniušienė 1997: 220). Äidinkieleltään suomenkielisille liettuan kielen aspekti voi vaikuttaa sekavalta ja haastavalta oppia. Monimutkaista on se, että etuliite ei ole ainoa tapa ilmaista keskeneräistä tai loppuun suoritettua toimintaa, vaan aspekti ilmenee myös verbin tempuksesta⁷. Hämmäntävää on, että etuliiteverbin ja etuliitteettömän verbin välillä on vivahde-eroja, mistä syystä tietyt etuliiteverbit sopivat vain tiettyyn kontekstiin (esimerkit 25 a–l, luku 3.4). Verbin leksikaalinen merkitys voi myös ratkaista etuliitteen valinnan (ks. luku 3.6). Aspektiin vaikuttavat myös suffiksit (ks. luku 3.1, 3.2). Sen lisäksi sama toiminta voidaan usein esittää sekä rajattuna että rajaamattomana. Puhujan käyttämä muoto riippuu hänen suhtautumisestaan toimintaan ja siitä, haluaako puhuja painottaa tulosta vai prosessia⁸.

Käsittelen seuraavaksi liettuan kielen imperfektiivistä (3.1) ja perfektiiivistä (3.2) aspektia. Luvussa 3.3 tarkastellaan verbien luokittelua ja luvussa 3.4 etuliitteiden merkityksiä. Liettuan kielen aikamuotojen järjestelmä eroaa suomen järjestelmästä. Sen takia esittelen tempusta omassa luvussaan 3.5. Luvussa 3.6 tarkastelen lyhyesti aspektien neutralisaatiota ja aspektin riippuvuutta kontekstista.

3.1 Imperfektiiivinen (rajaamaton) aspekti

Imperfektiiivinen aspekti ilmaisee jatkuvaa, käynnissä olevaa toimintaa. Sen ilmaisemiseen käytetään yleensä etuliitteetöntä (imperfektiivistä) verbiä. (Jablonskis 1957: 293;

⁷ Esim. *Senėl-is* *miršta.* *Senėlis* *mirė.*
Isoisä-SG.NOM.M kuolla-PRS.3;IMPF Isoisä-SG.NOM.M kuolla-PST.3;PFV
Isoisä on kuolemassa. Isoisä kuoli.

⁸ Esim. *Kàs* *veršė* *š-iq̃* *knjg-q.*
Kuka kääntää-PST.3;IMPF tämä-SG.ACC.F kirja-SG.ACC.F
Kuka käänsi tätä kirjaa?

Kàs *iš-vertė* *š-iq̃* *knjg-q.*
Kuka PRE-kääntää-PST.3;PFV tämä-SG.ACC.F kirja-SG.ACC.F
Kuka on kääntänyt tämän kirjan?

Paulauskienė 1979: 64; DLKG 2006: 288–289.) Nämä verbit ovat sekä perussanoja (1) että johdoksia⁹ (2). Johdoksista vain suffikseilla *-elėti (-elti)* ja *-erėti (-erti)*¹⁰ johdetut verbit ovat aspektiltaan rajattuja, koska ne ilmaisevat punktuaalista tekemistä (3). Kaikki muut suffiksit painottavat prosessia. (Paulauskienė 1971: 23; 1979: 64.)

- (1) *Ligónin-ėje* *jìs* *dirbo*¹¹ *penkiólik-a*
sairaala-SG.LOK.F hän työskennellä.PST.3;IMPF viisitoista-ACC
*mēt-ų*¹² (Paul.).
vuosi-PL.GEN.M
Hän työskenteli sairaalassa viisitoista vuotta.
- (2) *Mirko*¹³ *dúon-q* *pien-e* *iř*
kastaa.PRS.3;IMPF leipä-SG.ACC.F maito-SG.LOK.M ja
válgo (DLKŽ).
syödä.PRS.3;IMPF
On kastamassa / ovat kastamassa leipää maitoon ja syömässä.
- (3) *Šúktelėj-au* *iř* *skaũsm-o* (Paul.).
Huudahtaa.PST-SG1;PFV PREP tuska-SG.GEN.M
Huudahdin tuskasta.

⁹ Lettuan kielessä verbejä johdetaan etuliittein, suffiksein sekä refleksiivifikksein (DLKG 2006: 385).

¹⁰ Suffiksit kirjoitetaan liettuan kielessä infinitiivin tunnuksen *-ti* kanssa eli oikea suffiksi on *-elė-* (*-el-*), *-erė-* (*-er-*).

¹¹ Liettuan kielessä verbillä on kolme perusmuotoa: infinitiivi ja preesensin sekä preteritin 3. persoonan muoto (yksikön ja monikon 3. persoonalla ilmaistaan samalla muodolla). Preesensin ja preteritin 3. persoonalla ei ole persoonan ja luvun tunnusta, vaan se on pelkkä verbin preesensin tai preteritin vartalo. Pääteen puuttuminen on 3. persoonan osoitin. (DLKG 2006: 311, 313, 325.)

¹² Imperfektiivisen verbin yhteydessä temporaalista tekemisen kestoa ilmaistaan akkusatiivimuotoisella adverbialilla, jota suomen kielessä vastaa *tunnin*-tyyppinen osma, tai adverbilla (esim. *ilgāi* 'pitkään') (a). Perfektiivisen verbin kanssa adverbialin eteen liittyy prepositio *peř* esimerkiksi *peř vālandą* 'tunnissa', joka ilmaisee temporaalista laajuutta ja jonka suomenkielisenä vastineena on inessiivimuotoinen adverbialli (b). Akkusatiivimuotoinen kestoa ilmaiseva adverbialli on mahdollinen perfektiivisen verbin kanssa, kun se ilmaisee ajan viettämisestä jotakin tehtäessä eli on etuliitteen *pra-* kanssa (ks. esim. 18, luku 3.3).

- (a) *Nām-q* *stātė* *dvej-ūs* *met-ūs*.
Talo-SG.ACC.M rakentaa.PST.3;IMPF kaksi-PL.ACC.M vuosi-PL.ACC.M
Taloa rakensi kaksi vuotta.
- (b) *Nām-q* *pa-stātė* *peř* *dvej-ūs* *met-ūs*.
Talo-SG.ACC.M PRE-rakentaa.PST.3;PVF PREP kaksi-PL.ACC.M vuosi-PL.ACC.M
Talon rakensi kahdessa vuodessa.

Leinon (1991: 181) mainitsevat ajankohdan adverbialit kuten *illalla*, *viime vuonna*, *heinäkuussa* sekä alkua ja loppua osoittavat adverbialit käyvät liettuan kielessä sekä aspektiltaan rajatuissa että rajaamattomissa lauseissa (c, d).

- (c) *Vakar-ė* *skaitų-s-iu* / *pėr-skaitų-s-iu* *knįg-q*.
Illalla-SG.LOK.M lukea-FUT-SG1;IMPF PRE-lukea-FUT-SG1;PFV kirja-SG.ACC.F
Illalla luen kirjaa / kirjan loppuun.
- (d) *Nām-q* *statų-s* / *pa-statų-s* *iki* *Kalėd-ų*.
Talo-SG.ACC.M rakentaa-FUT.3;IMPF PRE-rakentaa-FUT.3;PFV asti Joulu-PL.GEN.F
Taloa tullaan rakentamaan joulun asti / talo saadaan rakennetuksi joulun mennessä.

¹³ Verbit *mirkųti* 'kastaa' ja *válgyti* 'syödä' ovat *-yti* johtimella johdettuja sanoja. Johdinta preesensissä ei näy.

Jotkin etuliiteverbit ilmaisevat myös keskeneräistä toimintaa. Sellaisia ovat verbit:

1. joilla on erilainen merkitys kuin etuliitteettömällä verbillä (4a, b),
2. joita ei käytetä ilman etuliitettä lainkaan (5),
3. jotka ilmaisevat kykyä suorittaa toiminta (6).
4. resiprookkiverbit (7) ja
5. frekventatiiviverbit suffiksilla *-inèti* (8). (DLKG 2006: 289.)

(4a) <i>Pa-dé-ti</i> ¹⁴		<i>dé-ti</i>	
PRE-panna-INF		Panna-INF	
Auttaa		Panna	
(4b) <i>Pri-klausý-ti</i> 'kuulua johonkin'		<i>klausý-ti</i>	
PRE-kuunnella, olla kuuliainen-INF		Kuunnella, olla kuuliainen-INF	
Kuulua johonkin		Kuunnella, olla kuuliainen	
(5) <i>Pã-sakoti</i> 'kertoa'			
<i>Už-gaulióti</i> 'kiusata'			
(6) <i>J-ám</i>	<i>kój-q</i>	<i>skaũda,</i>	<i>ne-pa-eĩna</i> (DLKŽ).
Hän-SG.DAT.M	jalka-SG.ACC.F	olla kipeä.PRS.3	NEG-PRE-mennä.PRS.3
Hänen jalkansa on kipeä, ei pysty kävelemään.			
(7) <i>Kaimýn-ai</i>	<i>geraĩ</i>	<i>sù-taria</i> ¹⁵ .	
Naapuri-PL.NOM.M	hyvin	PRE-tulla toimeen.PRS.3;IMPF	
Naapurit tulevat toimeen hyvin.			
(8) <i>At-leidiné-ti</i>	<	<i>at-léis-ti</i>	<
PRE-antaa lupa-INF		PRE-antaa lupa-INF	<
'annella anteeksi, annella potkuja'		'antaa anteeksi, antaa potkut	'antaa lupa'
<i>Pér-raš-inè-ti</i>	<	<i>pér-rašy-ti</i>	<
PRE-kirjoittaa-SUFF-INF		PRE-kirjoittaa-INF	PRE-kirjoittaa-INF
'kirjoitella uudelleen'		'kirjoittaa uudelleen'	'kirjoittaa'

Paulauskienèn (1979: 23) mukaan prosessi voi olla joko jatkuva (9) tai toistuva (10). Prosessille on ominaista tulokseen ja päämäärään pyrkiminen. Tämän piirteen perusteella aspektiltaan rajaamattomat verbit voidaan jakaa joko teelisiin (11) tai ateelisiin (12). Edelliseen ryhmään kuuluvat verbit, joiden kuvaamilla tilanteilla on luonnollinen tulos, esim. *spéti* 'arvata', *mègzti* 'kutoa'; liikeverbit¹⁶ kuten *kõpti* 'kiivetä', *vaziúoti* 'mennä kulkuneuvolla' ja itsestään tapahtuvaa olotilan muuttumista ilmaisevat verbit kuten *àkti* 'sokaistua', *bùsti* 'herätä'. Ateeliset verbit eivät ilmaise tilanteen päättymistä mihinkään

¹⁴ On syytä mainita, että etuliiteverbi *padéti* voi tarkoittaa sekä auttamista (aspektiltaan rajaamaton) että panemista (aspektiltaan rajattu).

¹⁵ Verbeillä ilman etuliitettä ei ole sellaista merkitystä: esim. *sutařti* 'tulla toimeen' ja *tařti* 'lausua, sanoa, arvata', *gyvénti* 'asua, elää' ja *sugyvénti* 'tulla toimeen'.

¹⁶ Paulauskienèn (1979: 65) mukaan liikeverbit ovat teelisiä, koska liikkeen luonnollinen tulos on saapuminen johonkin. Esimerkiksi *vaziavaũ ĩ garãžq* 'olin ajamassa autotalliin' ja *ĩ-vaziavaũ ĩ garãžq* 'ajoin sisälle autotalliin', *kopiaũ ĩ mẽđĩ* 'olin kiipeämässä puuhun' ja *ĩ-kopiaũ ĩ mẽđĩ* 'kiipesin puuhun'.

tulokseen. Tällaisia verbejä liettuan kielessä ovat erilaiset ääniä, luonnonilmiöitä sekä fyysistä ja psyykkistä tilaa ilmaisevat verbit (esim. *cypséti* 'hikoilla', *õšti* 'humista', *kentéti* 'kärsiä'). (Paulauskiené 1979: 65.)

- (9) *Spáus-ti* *sùlt-is.*
 Puristaa-INF;IMPF mehu-PL.ACC.F
 Puristaa mehua.
- (10) *Ne-spáudy-k* *žaizd-õs*
 NEG-puristella-IMP.SG2;IMPF haava-SG.GEN.F
 Älä puristele haavaa.
- (11) *Kat-ẽ* *jaũ* *dv-i* *saváit-es*
 Kissa-SG.NOM.F jo kaksi-PL.ACC.F viikko-PL.ACC.F
dvěsia (Paul.).
 kuolla.PRS.3;IMPF
 Kissa on ollut kuolemassa jo kaksi viikkoa.
- (12) *Jūr-a* *õšia.*
 Meri-SG.NOM.F humista.PRS.3; IMPF
 Meri humisee.

3.2 Perfektiivinen (rajattu) aspekti

Toiminta, joka on saavuttanut päätepisteensä tai jolla on jonkinlainen lopputulos, on rajattu. Perfektiivistä aspektia ilmaistaan yleensä etuliitteellisillä (perfektiivisillä) verbeillä (13). Myös jotkin etuliitteettömät verbit ilmaisevat loppuun vietyä toimintaa. Tällaisia ovat momentaaniset verbijohdokset, jotka on johdettu suffikseilla *-elēti* (*-elti*) ja *-erēti* (*-erti*) (ks. esim. 3, luku 3.1) ja eräät perussanat, joista osa ilmaisee punktuaalista tekemistä (14) ja osan aspekti riippuu kontekstista (15a, b). (Paulauskiené 1979: 70–74.)

- (13) *Pa-raš-iaũ* *láišk-q.*
 PRE-kirjoittaa.PST-SG.1;PFV kirje-SG.ACC.M
 Kirjoitin kirjeen.
- (14) *Šóvé* *ĩ* *ór-q* (Paul.).
 Ampua-PST.3;PFV PREP ilma-SG.ACC.M
 Ampua ilmaan.
- (15a) *Vakar* *mìrè* *senēl-is* (Paul.).
 Eilen kuolla.PST.3;PFV isoisä-SG.NOM.M
 Isoisä kuoli eilen.
- (15b) *Ne-be-bùvo* *enègij-os,* *skaudéjo*
 NEG-PRE-olla.PST.3 energia-SG.GEN.F olla kipeä.PST.3; IMPF

kūn-q.

ruumis-SG.ACC.M

Mirė,

jìs

taĩ

jaũtė (Paul.).

Kuolla.PST.3;IMPF

hän.SG.NOM.M

se

tuntea.PST.3

Hänellä ei ollut energiaa enää, hänen ruumiinsa oli sairas. Hän tunsi kuolevansa pian.

3.3 Verbien luokittelu

Liettuan kielen aspektin tutkimuksissa verbejä on luokiteltu semelfaktiivisiin ja iteratiivisiin (Jablonskis 1857: 292–293; LKG 1971: 11–25), teelisiin ja ateelisiin (Paulauskienė 1979, 65–70), toiminnan alkamisen ja toiminnan loppumisen verbeihin sekä momentaanisiin ja resultatiivisiin verbeihin (LKG 1971: 11–25). Peter Arkadiev (2011a: 79) esittää, että teeliset verbit liettuan kielessä jakautuvat kahtia punktuaalisiin ja prosessia ilmaiseviin verbeihin, joista edelliset muodostetaan etuliitteellä prosessia ilmaisevista verbeistä. Aspektiltaan perfektiiviset verbit Paulauskienė (1979: 70) jakaa teonlaadun mukaan viiteen ryhmään: 1) päätepisteen saavuttaminen, 2) toiminnan alku tuloksena¹⁷, 3) toiminnan rajoitus tuloksena, 4) semelfaktiiviset verbit sekä 5) punktuaaliset verbit.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat niin kutsutut toiminnan loppumisen verbit eli verbit, jotka ilmaisevat loppuun suoritettua toimintaa ja joiden merkitykseen sisältyy lopputulos. Eri verbeihin voi liittyä kaikki 12 etuliitettä¹⁸ (16). Toiminnan alkamisen verbit esittävät toiminnan syntyä, joka on tekijän ponnistelun tulos ja samoin toiminnan tulos. Ne eivät kuitenkaan ilmaise toiminnan alkua seuraavaa prosessia¹⁹. Toiminnan alkamisen verbeihin liittyvät etuliitteet *pra-*, *pa-*, *su-*, *už-*, *ap-*, *į-* (17). Toiminnan rajoitus tarkoittaa sitä, että etuliite rajoittaa toiminnan kestoa ja määrää. Tarkkaa kestoa ilmaistaan yleensä muilla sanoilla. Tavallisimmat etuliitteet ovat *iš-*, *pa-*, *pra-* ja *pri-* (18). Neljännen ryhmän verbit ilmaisevat kerran tapahtunutta konkreettista toimintaa ja eroavat etuliitteettömistä epämääräistä kestoa ilmaisevista kantaverbeistään. Näihin verbeihin liittyvät yleensä etuliitteet *pa-* ja *su-* (19). Viimeiseen ryhmään kuuluvat verbit, jotka ilmaisevat äkillistä ja

¹⁷ *Inceptive aspect* (Frawley 1992: 321).

¹⁸ Etuliitteiden merkityksistä ks. luku 3.4 ja liite 2.

¹⁹ Toiminnan alkamisen verbi voidaan korvata sanonnalla *pradėti daryti* 'aloittaa tekemään'. Esimerkiksi *giedoti* 'laulaa' ja *pragysti* 'aloittaa laulamaan' sekä *pradėti giedoti* 'aloittaa laulamaan', *miegoti* 'nukkua' ja *užmigti* 'nukahtaa' sekä *pradėti miegoti* 'aloittaa nukkumaan', *mylėti* 'rakastaa' ja *pamilti* 'rakastua (rakastumisen alku)' sekä *pradėti mylėti* 'aloittaa rakastamaan'.

lyhytkestoista toimintaa, joka alkaa ja päättyy melkein samaan aikaan (20, esim. 3, luku 3.1). (Paulauskienė 1979: 70–76.)

- (16) *Sául-ė* *jaũ* *nu-si-lėido* (Paul.).
 Aurinko-SG.NOM.F jo PRE-REF-laskea.PST.3;PFV
 Aurinko on jo laskenut.
- (17) *Kaĩ pra-bilo,* *višk-q* *iš-pāsakojo* (Paul.).
 Kun PRE-alkaa puhua.PST.3;PFV kaikki-SG.ACC.M PRE-kertoa.PST;3;PFV
 Kun (hän) alkoi puhua, kertoi kaiken.
- (18) *Móter-is* *bevéik* *vis-q* *nākt-j*
 Nainen-SG.NOM.F melkein koko-SG.ACC.F yö-SG.ACC.F
pra-svajojo.
 PRE-haaveilla.PST;3;PFV
 Nainen haaveili melkein koko yön.
- (19) *Jõn-as* *pa-bučiãvo* *Lìn-q.*
 Jonas.nM-SG.NOM.M PRE-suudella.PST.3 Lina.nF-SG.ACC.F
 Jonas suuteli Linaa.
- (20) *Mergait-ė* *at-si-sėdo* *iĩ*
 Tyttö-SG.NOM.F PRE-REF-istuutua.PST.3;PFV ja
pra-dėjo *válgy-ti* (Paul.).
 PRE-panna.PST.3;PFV syödä-INF
 Tyttö istuutui ja alkoi syödä.

Liettuan kielen aspektin uudemmissa tutkimuksissa (Geniušienė 1997: 222; Holvoet & Čižik 2004: 146) verbien luokittelu nojautuu Zeno Vendlerin (1978: 97–121) perinteiseen jakoon tiloihin (liet. *búklės predikātai*), toimintoihin (liet. *veiklės predikātai*), suorituksiin (liet. *vỹksmo predikātai*) ja saavutuksiin (liet. *atsitikimo predikātai*). Tilaa kuvaavat verbit ovat ei-terminatiivisia eli ne eivät koskaan voi täytyä tai päättyä (21). Toiminta on myös ei-terminatiivinen, ja samoin kuin tila, se ei johda mihinkään luonnolliseen päätepisteeseen (22). Tilaa ja toimintaa ilmaisevat verbit ovat luonteeltaan imperfektiivisiä²⁰. Suoritukset ovat terminatiivisia. Ne johtavat johonkin päätepisteeseen. Esimerkissä (23) ilmaistun töihin menemisen implikaatio on se, että meneminen täyttyy silloin, kun subjektin tarkoite saapuu työpaikalle. Suoritukset ovat aspektiltaan sekä perfektiivisiä että imperfektiivisiä. Saavutuksia ilmaisevat terminatiiviset verbit. Saavutukset ilmaisevat muutosta, joka ei kuitenkaan ole luonnollinen päätepiste (24). Aspektiltaan saavutuksia ilmaisevat verbit ovat vain perfektiivisiä. (Geniušienė 1997: 222; Holvoet & Čižik 2004: 145–148.)

²⁰ Näistä verbeistä voi kuitenkin muodostaa perfektiivisiäkin verbejä (esim. *gyvėnti* ‘asua’ ja *pagyvėnti* ‘pystyä asumaan; asua jonkin aikaa’, *dirbti* ‘työskennellä’ ja *padirbėti* ‘työskennellä jonkin aikaa’), mutta ne eivät ilmaise luonnollista päätepidettä vaan tilan tai toiminnan ”epämääräisen keston määrää”. Tätä määrää voi ilmaista keston adverbiaaleilla. (Holvoet & Čižik 2004: 148.)

- (21) *Pētr-as* *gyvėna* *Kaun-ė* (H&Č).
 Petras.nM-SG.NOM.M asua.PRS.3;IMPF Kaunas-SG.LOK.M
 Petras asuu Kaunasissa.
- (22) *Sveč-iaĩ* *váikščioja* *põ* *sõd-q* (H&Č).
 Vieras-PL.NOM.M kävellä.PRS.3;IMPF PREP puisto-SG.ACC.M
 Vieraat kävelevät puistossa.
- (23) *Jõn-as* *eĩna* *ĩ* *dárb-q* (H&Č).
 Jonas.nM-SG.NOM.M mennä.PRS.3;IMPF PREP työ-SG.ACC.M
 Jonas menee töihin.
- (24) *Rad-aũ* *sáv-o* *ákin-ius* (H&Č).
 Löytää.PST-SG1;PFV oma-SG.GEN silmälasit-PL.ACC.M
 Löysin silmälasini.

Holvoet ja Čížik (2004: 147) painottavat, että verbin leksikaalisesta merkityksestä riippuen sama verbi voi ilmaista useaa predikaattityyppiä. Esimerkkinä he esittävät lauseen *Vaikaĩ žaidžia* 'Lapset pelaavat', jossa esitetään toimintaa, kun taas *Vaikaĩ žaidžia šachmätų pártiją* 'Lapset pelaavat shakkipeliä' kuvaa suoritusta.

Artikkelissaan *On the aspectual uses of the prefix be- in Lithuanian* Arkadiev (2011b: 39) esittää liettuan kielen verbien aspektuaaliset pääluokat. Hän jakaa verbit inkoatiivisiin, staattisiin, teelisiin, punktuaalisiin ja prosessuaalisiin verbeihin. Prosessuaaliset verbit jakautuvat edelleen ateelisiin, luontaisesti teelisiin ja multiplikatiivisiin. Multiplikatiiviset verbit esittävät sellaista prosessia, joka koostuu useista samoista tapahtumista (esimerkiksi yskeminen tai vilkuttaminen). Hän esittää myös näiden luokkien aspektuaalisia eroja, kun verbi on preesensissä ja preteritissä. Nämä erot ja luokkien esimerkit esitellään taulukossa 1. Taulukosta näkyy myös teelisten ja luontaisesti teelisten verbien ero: edellisten preteritimuoto esittää tilan muutosta, kun taas jälkimmäiset viittaavat prosessiin.

TAULUKKO 1. Verbien aspektuaaliset pääluokat (Arkadiev 2011b: 39–40).

Luokka	Preesens	Preteriti	Esimerkki
inkoatiivinen	tila	tila, tilan muutos	<i>pa-tikti</i> 'pitää jostakin'
staattinen	tila	tila	<i>gulėti</i> 'maata'
teelinen	prosessi	tilan muutos	<i>ati-daryti</i> 'avata'

(jatkuu)

TAULUKKO 1 (jatkuu).

punktuaalinen	habituuaalisuus, historiallinen preesens, prosessi	tilan muutos	<i>ràsti</i> 'löytää'
prosessuaalinen: 1. ateeninen 2. luontaisesti teelinen 3. multiplikatiivinen	prosessi	prosessi	1. <i>kalbėti</i> 'puhua' 2. <i>rašýti</i> 'kirjoittaa' 3. <i>kósėti</i> 'yskiä'

Arkadiev (2011b: 40) toteaa, että liettuassa esiintyy neljä erittäin produktiivista aspektuaalista johtamistyyppiä. Teelinen prefiksaatio muuttaa luontaisesti teelisiä (prosessuaalisia) verbejä punktuaalisiksi eli esimerkiksi kirjeen kirjoittamisen luontainen pääte on se, että kirje tulee kirjoitetuksi (*rašýti* 'kirjoittaa; IMPF' ja *pa-rašýti* 'kirjoittaa; PFV'). Punktuaalisella prefiksaatiolla staattisista verbeistä johdetaan tilan alkamista ilmaisevia verbejä (*siřgti* 'olla kipeä' ja *su-siřgti* 'sairastua (aletaan olla sairaana)'). Semelfaktiivinen prefiksaatio ja suffiksaatio tekevät multiplikatiivisista verbeistä predikaatteja, jotka esittävät tapahtuman tapahtuvan yhden kerran (*kósėti* 'yskiä' ja *su-kósėti* 'yskiä kerran', *knařkti* 'kuorsata' ja *knařktelti* 'kuorsata kerran'). Iteratiivinen suffiksaatio soveltuu periaatteessa kaikkiin prosessuaalisiin verbeihin. Johdokset ilmaisevat tällöin tekemisen toistoa (*atidaryti* 'avata' ja *atidarinėti* 'availla').

3.4 Etuliitteiden merkitykset

DLKG:n (2006: 403) mukaan etuliitteelliset verbit muodostavat seitsemän morfologista johdostyyppiä. Ensimmäisen johdostyyppin johdokset tarkoittavat suuntaa ja verbeihin voi liittyä kaikki 12 etuliitettä (*ap(i)-*, *at(i)-*, *i-*, *iř-*, *nu-*, *pa-*, *par-*, *per-*, *pra-*, *pri-*, *su-*, *uř-*). Johdosten kantasana on tavallisesti liikeverbi. Johdostyyppiä valaisevat esimerkit (25a)–(25l). Esimerkeissä käytetään sanaa *vaziúoti*, joka tarkoittaa menemistä kulkuneuvoilla. Etuliitteellä liikeverbien yhteydessä on sama merkitys kuin prepositiolla. Esimerkiksi etuliitteen *pa-* merkitys 'toiminta jonkin alle' täsmää preposition *põ* 'alla' merkityksen

kanssa. Lauseissa 25 c, d, e, f, h, j, k voi esiintyä verbin kanssa prepositioita²¹, jotka tukevat verbin etuliitettä ja sitä kautta koko merkitystä, esimerkiksi: *nu-važiavaũ nuõ kalvõs* 'menin mäen alle', *iš-važiavaũ iš parduotùvès* 'lähdin kaupasta', *pra-važiavaũ prõ parduotùvę* 'ohitin kaupan', *pri-važiavaũ priẽ parduotùvès* 'lähestyin kauppa', *pér-važiavau peř tiltq* 'ajoin sillan yli', *už-važiavaũ už kaĩpo* 'menin nurkan taakse', *i-važiavaũ i garãžq* 'ajoin sisälle autotalliin'. Jotkin prepositiot ovat lauseessa valinnaisia (*prõ, priẽ, peř*). (DLKG 2006: 403.)

- (25a) *Važiav-au* *i* *parduotùv-ę.*
Ajaa.PST-SG1;IMPF PREP kauppa-SG.ACC.F
Olin ajamassa kauppaan.
- (25b) *At-važiav-aũ* *i* *parduotùv-ę.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP kauppa-SG.ACC.F
Tulin kauppaan.
- (25c) *Nu-važiav-aũ* *i* *parduotùv-ę.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP kauppa-SG.ACC.F
Menin kauppaan.
- (25d) *Iš-važiav-aũ*²² *i* *parduotùv-ę.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP kauppa-SG.ACC.F
Lähdin kauppaan.
- (25e) *Pra-važiav-aũ* *parduotùv-ę.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV kauppa-SG.ACC.F
Ohitin kaupan.
- (25f) *Pri-važiav-aũ* *parduotùv-ę.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV kauppa-SG.ACC.F
Lähestyin kauppa.
- (25g) *Par-važiav-aũ*²³ *namõ.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV koti-ADV
Tulin kotiin.
- (25h) *Pér-važiav-au* *tilt-q.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV silta-SG.ACC.M
'Ajoin sillan yli.'
- (25i) *Pa-važiav-aũ* *põ* *tilt-u.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP silta-SG.INS.M
Ajoin sillan alle.
- (25j) *Už-važiav-aũ* *aĩt* *kálv-os.*
PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP mäki-SG.GEN.F
Ajoin mäen päälle.

²¹ *Nuo* 'jostakin', *iš* 'jostakin', *pro* 'ohi', *prie* 'lähellä', *per* 'yli' ja *už* 'takana' etuliitteiden *nu-* 'suunta eteenpäin tai alaspäin', *iš-* 'suunta sisältä ulospäin', *pra-* 'suunta jonkun ohi tai yli', *pri-* 'lähestyminen', *per-* 'suunta jonkun läpi tai yli', *už-* 'suunta jonkin taakse'.

²² Esimerkkeistä b, c, d ilmenee etuliitteiden *at-*, *nu-* ja *iš-* erilainen huomion ikkunointi: ensimmäinen ilmaisee saapumista määränpäähän, toinen lähtemistä lähdelokaatiosta ja viimeinen kuvaa kokonaisuuden.

²³ Etuliitteet *at-* ja *par-* kuvaavat saapumista määränpäähän. Niiden ero on se, että *par-* ilmaisee vain suuntaa kotiin. Saapumista muissa tapauksissa ilmaistaan etuliitteellä *at-*.

- (25k) *I-važiav-aũ* *ĩ* *garãž-q.*
 PRE-ajaa.PST-SG1;PFV PREP autotalli-SG.ACC.M
 Ajoin sisälle autotalliin.
- (25l) *Su-važiãvo* *vis-i* *sveč-iaĩ.*
 PRE-ajaa.PST.3;PFV kaikki-PL.NOM vieras-PL.NOM.M
 Tulivat kaikki vieraat.

Toinen morfologinen johdostyyppi ilmaisee kestoja. Tähän kuuluvat punktuaaliset ja duratiiviset verbit. Momentaaniset verbit johdetaan etuliitteillä *nu-*, *pra-*, *pri-*, *su-*. Ne ilmaisevat punktuaalista toimintaa tai tilaa (26), joskus myös toiminnan alkua (28, 29). Duratiivisten verbien kantasana on yleensä tilaverbi, johon liittyy etuliitteet *at(i)-*, *iš-*, *pa-*, *pra-* (27). Verbijohdokset ilmaisevat duratiivisuutta ja sitä, ettei tekeminen enää jatku. (DLKG 2006: 404.)

- (26) *Šĩryt* *ankstĩ* *nu-bud-aũ* (DLKŽ).
 Tämä aamu aikaisin PRE-herätä.PST-SG1;PFV
 Heräsin tänä aamuna aikaisin.
- (27) *Pra-stovėj-au* *eil-ėjė* *vãland-q.*
 PRE-seisoa.PST-SG1;PFV jono-SG.LOK.F tunti-SG.ACC.F
 Seisoin jonossa tunnin.

Etuliitteillä *ap(i)-*, *pra-*, *su-* ja *už-* muodostetaan semelfaktiiviset verbit eli sellaiset, joiden kuvaamalla tilanteella on alku ja loppu, mutta johdoksilla ilmaistaan vain toiminnan alkua (28). Tilanteen kokonaisuudessaan kuvaa johdoksen kantaverbi. Etuliite *pa-* liittyy tilaverbeihin ja tarkoittaa tilan syntymistä (29). Etuliiteverbejä voi korvata ilmaus *pradėti darĩti* 'alkaa tehdä'. (DLKG 2006: 405.)

- (28) *Šiėmet* *ankstĩ* *pra-gỹdo* *vievers-ỹs* (DLKG).
 Tänä vuonna aikaisin PRE-laulaa.PST.3;PFV kiuru-SG.NOM.M
 Tänä vuonna kiuru alkoi laulaa aikaisin.
- (29) *Žmon-ėms* *pa-rũpo* *alternatyv-ioji*
 Ihminen-PL.DAT.M PRE-huolestuttaa.PST.3;PFV vaihtoehtoinen-SG.NOM.F
medicin-à.
 lääketiede-SG.NOM.F
 Ihmisiä alkoi kiinnostaa vaihtoehtoinen lääketiede.

Seuraava johdostyyppi osoittaa toiminnan heikkoa intensiteettiä. Tätä varten ovat etuliitteet *ap(i)-*, *nu-*, *pa-*, *per-*, *pra-* (30). Kantasanoina ovat transitiiviset verbit. Automatiivisiin verbeihin voi myös liittyä etuliite *pri-*. (DLKG 2006: 405.)

- (30) *Kažk-às* *nu-géré* *píen-q.*
 Joku-SG.NOM.M PRE-juoda.PST.3;PFV maito-SG.ACC.M
 Joku joi vähän maitoa.

Viides ryhmä ilmaisee intensiivistä toimintaa. Kantasanaan liittyy etuliitteet *at-*, *i-*, *pra-*, *per-*, *pri-*, *nu-*, *už-* (31). Kuudenteen johdostyyppiin kuuluvat verbit ilmaisevat tekemistä uudelleen. Kantasanana ovat transitiiviset verbit, joihin liittyvät etuliitteet *at(i)-* ja *per-* (32). Viimeisen johdostyyppin kantasana ovat verbit, jotka ilmaisevat agenttiivisen toimijan ponnistuksia. Verbijohdokset muodostetaan etuliitteillä *i-*, *iš-*, *nu-* (33). Johdoksilla on kykenemisen merkitys. (DLG 2006: 405–406.)

- (31) *Senēl-é* *vaik-áms* *pri-pāsakojo*
 Isoäiti-SG.NOM.F lapsi-PL.DAT.M PRE-kertoa.PST.3;PFV
apiē kar-ǵ.
 PREP sota-SG.ACC.M
 Isoäiti kertoi paljon lapsille sodasta.
- (32) *Jõn-as* *ne-gražiaĩ* *nu-dāžė*
 Jonas.nM-SG.NOM NEG-kauniisti PRE-maalata.PST.3;PFV
kaĩbar-ĩ. *Nór-iu* *pér-dažy-ti.*
 huone-SG.ACC.M Haluta-PRS.SG1 PRE-maalata-INF
 Jonas maalasi huoneen rumasti. Haluan maalata uudelleen.
- (33) *Kambar-yjė* *peĩ* *tamsù – niėk-o*
 Huone-SG.LOK.M liian pimeä ei mitään-SG.GEN.M
ne-ĩ-žiuĩr-iù.
 NEG-PRE-nähdä.PRS-SG1
 Huoneessa on liian pimeää, en voi nähdä mitään.

Yllä mainitusta käy ilmi, että jokaisen morfologisen johdostyyppin verbeihin voi liittyä muutamia etuliitteitä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että etuliitteet olisivat synonyymeja, vaan ne liittyvät joskus eri verbeihin. Esimerkiksi verbiin *reĩkti* 'tarvita' liittyy vain etuliite *pri-* (esim. *pri-reĩkti* 'tarvita (tarkoittaa vain tarvitsemisen alkua)'), mutta eivät muut toiminnan alkua ilmaisevat etuliitteet (**nu-reĩkti*, **pra-reĩkti*, **su-reĩkti*). Etuliite antaa verbille tavallisesti joitakin merkityksen piirteitä, konkretisoi kantaverbin merkitystä. Esimerkiksi verbi *nu-piĩkti* 'ostaa' (35) eroaa verbistä *piĩkti* (34) siinä mielessä, että etuliiteverbi ilmaisee päättynyttä konkreettista toimintaa, kun taas *iš-piĩkti* (36) tarkoittaa sitä, että kaikki kukat ostettiin. Etuliitteellinen *pri-piĩkti* taas tarkoittaa 'ostaa paljon' (37) tai 'ostaa puuttuva määrä' (38). (DLKG 2006: 288–289, 402; Paulauskienė 1979, 67.)

- (34) *Jõn-as piĩrko gēl-ē.*
Jonas.nM-SG.NOM ostaa.PST.3;IMPF kukka-SG.ACC.F
Jonas oli ostamassa kukkaa.
- (35) *Jõn-as nu-piĩrko gēl-ē /*
Jonas.nM-SG.NOM PRE-ostaa.PST.3;PFV kukka-SG.ACC.F
gēl-iũ.
kukka-MON.GEN.F
Jonas osti kukan / kukkia.
- (36) *Jõn-as iš-piĩrko gēl-ès.*
Jonas.nM-SG.NOM PRE-ostaa.PST.3;PFV kukka-PL.ACC.F
Jonas osti (kaikki) kukat.
- (37) *Jõn-as pri-piĩrko gēl-iũ.*
Jonas-nM-SG.NOM PRE-ostaa-PST.3;PFV kukka-PL.GEN.F
Jonas osti paljon kukkia²⁴.
- (38) *Jéi trũk-s gēliũ, reikē-s pri-piĩk-ti (Paul.).*
Jos puuttua-FUT.3 kukka-PL.GEN.F täytyä-FUT.3 PRE-ostaa-INF;PFV
Jos kukkia puuttuu, täytyy ostaa enemmän.

On kuitenkin etuliiteverbejä, jotka ilmaisevat vain rajattua ilman muita merkityksen sävyjä. Sellaisia on vain muutama (39a, b). (DLKG 2006: 290.)

- (39a) *Tév-as dāre / pa-dāre*
Isä-SG.NOM.M tehdä.PST.3;IMPF PRE-tehdä.PST.3;PFV
j-ám didel-ē ítak-q.
Hän-SG.DAT.M suuri-SG.ACC.F vaikutus-SG.ACC.F
Isä teki häneen suuren vaikutuksen²⁵.
- (39b) *Ímon-é sékmĩngai vỹkdo /*
Yritys-SG.NOM.F menestyksekkäästi noudattaa.PRS.3;IMPF
i-vỹkdē plētr-ōs plān-q.
PRE-noudattaa.PST.3;PFV kehitys-SG.GEN.F suunnitelma-SG.ACC.M
Yritys on toteuttamassa kehityssuunnitelmaa / toteutti kehityssuunnitelman menestyksekkäästi.

3.5 Aspekti ja tempus

Etuliitteiden ohella aspektia ilmaistaan myös aikamuodoilla (DLKG 2006: 290). Toiminnan rajaamattomuutta liettuan kielessä voivat ilmaista kaikki neljä yksinäistempusta: preesens

²⁴ Sama sisältö on myös lauseessa, jossa esiintyy adverbti 'paljon' / 'riittävästi' ja etuliite *nu-*:

Jõnas nu-piĩrko daũg gēl-iũ.
Jonas-nM.SG.NOM ostaa-PST.3;PFV paljon kukka-PL.GEN.F
Jonas osti paljon kukkia.

²⁵ Imperfektiivinen verbi kuvaa jatkuvaa vaikutuksen tekemistä, ja perfektiivinen yleistää tämän vaikutuksen ja esittää, että vaikutus on loppunut ja isä on jättänyt Jonakseen pysyvän vaikutuksen.

(liett. *esamàsis laĩkas*), preteriti (liett. *būtàsis kàrtinis laĩkas*), frekventatiivi (liett. *būtàsis dažnìnis laĩkas*) ja futuuri (liett. *būsimàsis laĩkas*). Rajattuuden ilmaisemista varten on preteriti, frekventatiivi sekä futuuri. Preesens voi joskus osoittaa rajattuuutta. (Paulauskienė 1979: 76.) Yksinäistempuksilla on vain aktiivimuodot. Nämä tempukset esimerkkeineen esitellään tarkemmin luvussa 3.5.1. Liittotempuksia käsitellään luvussa 3.5.2.

3.5.1 Yksinäistempukset

Kielitieteessä tunnetaan kahdentyyppinen liettuan kielen preesens: konkreettinen (liett. *konkretùsis esamàsis laĩkas*) ja yleistävä preesens (liett. *apibeñdrinamasis esamàsis laĩkas*). Konkreettinen preesens ilmaisee puhehetkellä tapahtuvaa tiettyä toimintaa, joka ei välttämättä kestä vain puhehetken aikaa vaan on ehkä alkanut aikaisemmin ja mahdollisesti jatkuu vielä lähitulevaisuudessa (40). Yleistävä preesens kuvaa habituaalista tilannetta (41a₁, 41a₂). Preesensillä ilmaistaan myös pian tapahtuvaa toimintaa (41b) ja menneen ajan toimintaa (preteritin ja frekventatiivin merkityksessä²⁶) (41d). Konkreettinen preesens ilmaisee aspektiltaan vain rajaamatonta toimintaa²⁷. Habituaalisissa tilanteissa käytetään sekä imperfektiivisiä että perfektiivisiä verbejä. (Paulauskienė 1979: 187–188; Ramonienė & Pribušauskaitė 2008: 49.)

(40)	<i>Tòm-as</i> Tomas.nM-SG.NOM.M Tomas kirjoittaa kirjettä.	<i>rāšo</i> kirjoittaa.PRS.3;IMPF	<i>láišk-q.</i> kirje-SG.ACC.M		
(41a ₁)	<i>Parduotiv-ė</i> Kauppa-SG.NOM.F Kauppa on suljettu sunnuntaisin.	<i>ne-dirba</i> NEG-työskennellä.PRS.3	<i>sekmādien-iais</i> (R&P). sunnuntai-PL.INS.M		
(41a ₂)	<i>Lietuv-à</i> Liettua-SG.NOM.F Liettua rajoittuu Latviaan.	<i>ribója-si</i> rajoittua.PRS.3-REF	<i>sù</i> PREP	<i>Lātvij-a</i> (R&P). Latvia-SG.INS.F	
(41b)	<i>Šiañdien</i> Tänään	<i>vakar-ė</i> ilta-SG.LOK.M	<i>ein-ù</i> mennä.PRS-SG1	<i>ĩ</i> PREP	<i>spektākl-ĩ</i> (R&P). näytös-SG.ACC.M
(41d)	<i>Par-ein-ù</i> PRE-mennä.PRS-SG1	<i>vākar iš</i> eilen	<i>dārb-o</i> työ-SG.GEN.M	<i>ĩř</i> ja	

²⁶ Historiallinen preesens.

²⁷ Dambriūnas (1960: 17) selittää tämän seuraavasti: “nykyhetki on jatkuva kesto, siksi nykyhetkellä voidaan puhua vain tekemisestä, jolla on kesto, eikä voi puhua nykyhetkessä loppuun suoritetusta tekemisestä, koska se, mitä on suoritettu loppuun, ei ole nykyhetkessä vaan menneisytydessä”.

pāšt-o *děžùt-ėje* *rand-ù* *keĩst-q*
 posti-SG.GEN.M laatikko-SG.GEN.F löytää-PRS.SG1 outo-SG.ACC.M
láišk-q (R&P).
 kirje-SG.ACC.M
 Tulin eilen kotiin ja postilaatikosta löysin oudon kirjeen.

Preteriti ilmaisee puhehetkeä aikaisempaa toimintaa eli toimintaa, joka kesti jonkin ajanjakson menneisyydessä (aspektiltaan rajaamaton, 42a), tai tietyllä hetkellä menneisyydessä tapahtunutta toimintaa (aspektiltaan rajattu, 42b). Preteritillä ilmaistaan myös luonnon ja ihmisten elämän pysyviä ilmiöitä (43a) ja rajattoman keston ja tilan toimintoja (43b). (DLKG 2006: 297; Paulauskienė 1970:73.) Etuliitteettömät verbit ilmaisevat yleensä aspektiltaan rajaamatonta aspektia ja etuliiteverbit rajattua (Larsson 1984: 101). Jos etuliiteverbi viittaa preesensissä imperfektiiviseen aspektiin, sen preteriti ja futuuri osoittavat perfektiivistä aspektia (44 a–c) (Paulauskienė 1970: 75).

- (42a) *Bũvo* *vėjuot-as* *vãkar-as* (DLKG).
 Olla.PST.3;IMPF tuulinen-SG.NOM.M ilta-SG.NOM.M
 Oli tuulinen ilta.
- (42b) *Staigà* *kiem-ė* *su-lójo* *š-uõ* (DLKG).
 Yhtäkkiä piha-SG.LOK.M PRE-haukkua.PST.3;PFV koira-SG.NOM.M
 Yhtäkkiä koira haukkui pihalla.
- (43a) *Puik-ì* *žol-ė* *áugo*
 Loistava-SG.NOM.F ruoho-SG.NOM.F kasvaa.PST.3;IMPF
Žėlv-io *piėv-ose* (Myk-Put).
 Želvys.nM-SG.GEN.M niitty-PL.LOK.F
 Loistava ruoho kasvoi Želvysin niityillä.
- (43b) *Ûp-ę* *sũpo* *smėl-io* *kõp-os*.
 Joki-SG.ACC.F ympäröidä.PST.3;IMPF hiekka-SG.GEN.M dyyni-PL.NOM.F
 Jokea ympäröivät hiekkakinokset.
- (44a) *Jõn-as* *jaũ* *at-eĩna*.
 Jonas.nM-SG.NOM.M jo PRE-mennä.PRS.3;IMPF
 Jonas on jo tulossa.
- (44b) *Jõn-as* *jaũ* *at-ėjo*.
 Jonas.nM-SG.NOM.M jo PRE-mennä.PST.3;PFV
 Jonas on jo tullut.
- (44c) *Jõn-as* *at-eĩ-s* *peñkt-q* *vãland-q*.
 Jonas.nM-SG.NOM.M PRE-mennä-FUT.3;PFV viisi-ACC.F tunti-SG.ACC.F
 Jonas tulee kello viisi.

Frekventatiivi kuvaa menneen ajan toimintaa, joka toistuu menneisyydessä monta kertaa niin, ettei tarkkaa määrää tiedetä (45). Jos määrä tiedetään tarkkaan tai suunnilleen, frekventatiivin sijasta käytetään preteritiä (46). (DLKG 2006, 298.) Aspektimerkitykseltään

frekventatiivia käytetään samalla tavalla kuin preteritiä: etuliitteettömät verbit ilmaisevat yleensä aspektiltaan rajaamatonta aspektia ja etuliiteverbit rajattua (Larsson 1984: 101).

- (45) *Vaikyst-ėje dažnai ei-dav-au j kin-q.*
 Lapsuus-SG.LOK.F usein mennä-FRE-SG1 PREP elokuva-SG.ACC.M
 Lapsuudessa kävin usein elokuvissa.
- (46) *Vaikyst-ėje kin-ė buv-aũ tik*
 Lapsuus-SG.LOK.F elokuva-SG.LOK.M olla.PST-SG1 vain
kel-ìs kart-ùs.
 muutama-PL.ACC.M kerta-PL.ACC.M
 Lapsuudessani olen ollut elokuvissa vain muutaman kerran.

Futuuri kuvaa puhehetkeä myöhempää tapahtumaa. Konkreettinen futuuri (liett. *konkretùsis būsimàsis laikas*) esittää tulevaisuuden toimintaa, joka ymmärretään keskeneräisenä (47a) tai loppuun suoritettuna (47b). Yleistävä futuuri (liett. *apibeñdrinamasis būsimàsis laikas*) kuvaa toimintaa, joka on olennainen sekä nykyhetkellä että tulevaisuudessa (48), sekä pysyvää toimintaa tai tilaa (49). (Ramonienė & Pribušauskaitė 2008: 54; DLKG 2006: 299.) Aspektiltaan perfektiivisen verbin futuurimuodot ilmaisevat joskus tulevaa tulosta, jonka aiheuttaa nykyhetkellä tapahtuva toiminta (50) (Paulauskienė 1979: 199).

- (47a) *Rytój skaitỹ-s-iu knyq-q.*
 Huomenna lukea-FUT-SG1;IMPF kirja-SG.ACC.F
 Huomenna luen kirjaa.
- (47b) *Rytój už-važiũo-s-iu ĩ̃ parduotũv-ę ir̃*
 Huomenna PRE-ajaa-FUT-SG1;PFV PREP kauppa-SG.ACC.F ja
nu-si-piřk-s-iu naij-q švařk-q. (R., P.)
 PRE-REF-ostaa-FUT-SG1;PFV uusi-SG.ACC.M takki-SG.ACC.M
 Ajan huomenna kauppaan ja ostan uuden takin.
- (48) *Kaĩp pa-si-kló-s-i, taiř iš-miegó-s-i.*
 Kuinka PRE-REF-sijata-FUT-SG2;PFV niin PRE-nukkua-FUT-SG2;PFV
 Niin makaa kuin petaa.
- (49) *Pasául-is plat-ùs – viėt-os*
 Maailma-SG.NOM.M laaja-SG.NOM.M paikka-SG.GEN.F
už-tėk-s vis-íems. (Vien.)
 PRE-riittää-FUT.3;PFV kaikki-PL.DAT. M
 Maailma on laaja – tilaa riittää kaikille.
- (50) *Vaik-aĩ už-aũg-s ir̃ iš-važiũõ-s.*
 Lapsi-PL.NOM.M PRE-kasvaa-FUT.3;PFV ja PRE-ajaa-FUT.3;PFV
 Lapset tulevat kasvaamaan ja lähtemään.

3.5.2 Liittotempukset

Liittotempuksia liettuan kielessä on neljä. Ne muodostetaan apuverbillä *būti* 'olla' ja partisiipeilla. Partisiipit muodostetaan verbeistä ja ne säilyttävät kantasanansa leksikaalisen merkityksen: jos kantaverbi on etuliitteeton ja aspektiltaan perfektiivinen, johdos tarkoittaa myös rajattua tilannetta ja päinvastoin (Paulauskienė 1979: 97).

Aktiivin liittotempuksia liettuan kielessä on kaksi eli perfektit ja kontinuatiivitempukset. Perfektit (liett. *sudėtiniai atliktiniai laikai*) ilmaisevat resultatiivista tilaa, joka johtuu aikaisemmasta toiminnasta, sekä suhdetta tähän aikaisempaan toimintaan. Resultatiivinen tila kestää jonkin ajanjakson nykyhetkellä, menneisyydessä tai tulevaisuudessa, joten perfektejä liettuan kielessä on neljä: preesensin, preteritin, frekventatiivin ja futuurin perfekti. Perfektejä muodostetaan apuverbin *būti* 'olla' preesensin (51), preteritin (52), frekventatiivin²⁸ ja futuurin (53) muodoista ja preteritin aktiivin partisiipista²⁹, jonka vastineena suomessa on aktiivin 2. partisiippi. (DLKG 2006: 300–301.)

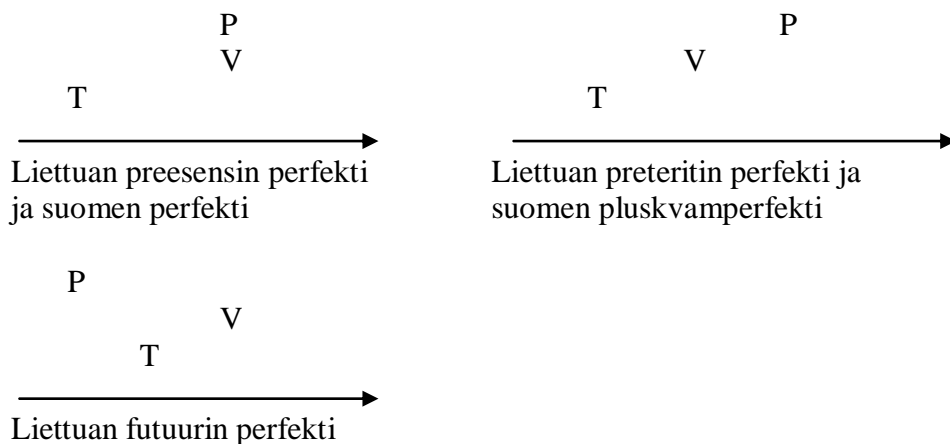
- (51) *Ji yrà bŭv-us-i Vĭln-iuje*
Hän.SG.NOM.F olla.PRS.3 olla-PST.ACT.PC-SG.NOM.F Vilna-SG.LOC.M
tr-ìs kart-ùs.
kolme-PL.ACC kerta-PL.ACC.M
Hän on ollut Vilnassa kolme kertaa.
- (52) *Anksčiaũ šì mint-ìs ĩ gálv-q*
Aiemmin tämä.F ajatus-SG.NOM.F PREP pää-SG.ACC.F
ne-bŭvo at-ėj-us-i? (R&P)
NEG-olla.PST.3 PRE-mennä-PST.ACT.PC-SG.NOM.F
Eikö tämä ajatus ollut tullut päähän aiemmin?
- (53) *Vasār-ĭ ĭi bŭ-s*
Helmikuu-SG.ACC.M hän.SG.NOM.F olla-FUT.3
iš-dìrb-us-i
PRE-työskennellä-PST.ACT.PC-SG.NOM.M
ĭmon-ėje penk-ìs ménes-ius.
yritys-SG.LOK.F viisi-PL.ACC.M kuukausi-PL.ACC.M
Helmikuussa hän on työskennellyt yrityksessä viisi kuukautta.

Liettuan kielen preesensin perfekti on verrattavissa suomen perfektiin: molemmat ilmaisevat nykyhetkeä aikaisempaa tekemistä, jolla on jokin suhde nykyhetkeen. Liettuan kielen preteritin perfektiä vastaa suomen pluskvamperfekti: ne ilmaisevat kahdesta

²⁸ Frekventatiivivia käytetään hyvin harvoin, joten sitä ei esitetä.

²⁹ Lisää liettuan kielen perfekteistä ks. Geniušienė 1997: 232–237.

toiminnasta varhaisempaa. Futuurin perfekti liettuan kielessä viittaa tulevaisuuden resultatiiviseen tekemiseen. Suomenkielisenä vastineena on taas perfekti. Seuraavaksi esitetään liittotempusten merkitykset aikasuoralla, jossa P viittaa puhehetkeen, V viittaushetkeen ja T tapahtumahetkeen (DLKG 2006: 292; Hakulinen & Karlsson 1988: 247).

KUVIO 1. Liettuan ja suomen liittotempukset aikasuoralla (DLKG 2006: 292; Hakulinen & Karlsson 1988: 247).

Kontinuaatiivitempukset³⁰ (liett. *sudėtiniai pradėtiniai laikai*) muodostetaan apuverbin *būti* 'olla' preteritin (54), frekventatiivin (55) sekä futuurin (56) muodoista ja preesensin aktiivin partisiipilla. Alkuaan niitä käytettiin kahden samaan aikaan tapahtuvan toiminnan kontekstissa aikaisemmin alkaneen ja edelleen jatkuvan toiminnan ilmaisemiseen. Partisiipilla on etuliite *be-*, joka osoittaa toiminnan pitempää kestoa. Nykyään kontinuaatiivitempuksia tällaisessa merkityksessä käytetään harvoin ja pääsääntöisesti vain imperfektiivistä aspektia ilmaistaessa (54–56). (DLKG 2006: 301.)

³⁰ Arkadievin (2011b: 42; 47) mielestä englanninkielisissä kirjallisuudessa käytetty termi *continuative tense* on harhaanjohtava ja hän katsoo Kutevan (2001: 78) ehdottaman termin *avertive* sopivan paremmin. Avertiivi viittaa tapahtumaan, joka oli melkein toteutumassa, muttei toteutunut. Arkadiev käyttää *continuative*-termiä puhuttaessa verbeistä kahden etuliitteen *te-be-* (myös *ne-be-*) kanssa. Tällaiset verbit ilmaisevat sitä, että joku on vielä suorittamassa toimintaa (*te-be-skaīto* 'on vielä lukemassa') tai ei suorita sitä enää (*ne-be-skaīto* 'ei lue enää').

- (54) *Jõn-as jaũ bũvo ùž stāl-o*
 Jonas.nM-SG.NOM.M jo olla.PST.3 PREP pöytä-SG.GEN.M
be-séd-įs. Lin-à pilstè
 PRE-istua-PRS.ACT.PC.SG.NOM.M Lina.nF-SG.NOM.F kaataa.PST.3
kāv-q.
 kahvi-SG.ACC.F
 Jonaksen jo istuessa pöydässä Lina kaatoi kahvia.
- (55) *Vēlaĩ jiē at-eĩ-dav-o mūs-ų kviēs-ti:*
 Myöhään he.PL.NOM.M PRE-mennä-FRE-3 me-PL.GEN kutsua-INF
bũ-dav-om be-eĩn-q iř
 olla-FRE-PL.1 PRE-mennä-PRS.ACT.PC.PL.NOM.M ja
pāt-ys iř nam-ũ, kaĩ at-eĩ-dav-o
 itse-PL.NOM.M PREP koti-PL.GEN. kun PRE-mennä-FRE-3
prašý-ti (Jabl.)
 kutsua-INF
 He tulivat kutsumaan meitä myöhään: olimme jo itse lähtemässä kotoa, kun he tulivat kutsumaan.
- (56) *Àš bũ-s-iu be-mieg-qs, kaĩ*
 Minä olla-FUT-SG1 PRE-nukkua-PRS.ACT.PC.SG.NOM.M kun
at-eĩ-s-i mǎn-ęs guldý-ti (Jabl.)
 PRE-mennä-FUT-SG2 minä-SG.GEN panna nukkumaan-INF
 Tulen olemaan nukkumassa, kun tulet panemaan minua nukkumaan.

Nykyään vain kontinuatiivin preteritiä käytetään hyvin usein. Se ilmaisee menneisyydessä aloitettua tai suunniteltua toimintaa, jota ei suoritettu loppuun³¹ (57). (DLKG 2006: 302.)

- (57) *Buv-aũ be-iř-eĩna-nt-i, bèt*
 Olla.PST-SG1 PRE-PRE-mennä-PRS.ACT.PC-SG.NOM.F mutta
su-skaĩbo telefòn-as.
 PRE-soida.PST.3;PFV puhelin-SG.NOM.M
 Olin lähdössä, mutta puhelin soi.

Arkadiev (2011b: 50) toteaa, että kontinuatiivitempuksilla on kaksi merkitystä: niillä ilmaistaan joko valmisteluvaiheessa olevaa toimintaa tai päätepisteeseen johtavaa prosessia. Edellistä havainnollistavat esimerkit (54)–(56), ja jälkimmäistä esimerkki (57) eli etuliitteellinen partisiippi kuvaa päätepisteeseen johtavaa prosessia.

Liittotempusten passiivi liettuan kielessä muodostetaan apuverbillä *bũti* 'olla' ja preesensin passiivin partisiipilla tai preteritin passiivin partisiipilla. Seuraavaksi esitellään passiivin liittotempusten esimerkkejä (58, 59). Jokaisessa kohdassa on kaksi lausetta, joista edellinen

³¹ *Prospective aspect* (Frawley 1992: 322).

on aspektiltaan rajaamaton ja jälkimmäinen rajattu. Liittotempuksilla on samat merkitykset kuin niiden vastineet aktiivissa: etuliitteelliset verbit osoittavat yleistettyä toimintaa, kun taas etuliitteettömät verbit viittaavat konkreettiseen tai habituaaliseen toimintaan. Tapauksessa (59) annetaan vain aspektiltaan rajattu lause, sillä preteritin passiivin partisiipilla ilmaistaan tekemisen tulos tai konkreettinen toiminta menneisyydessä. (DLKG 2006: 302–303.) Liettuan kielen passiivin liittotempusten vastineita esitellään taulukossa 2.

- (58a₁) *Jogùrt-as* *yrà* *gamìna-m-as*
 Jogurtti-SG.NOM.M olla.PRS.3 valmistaa-PRS.PASS.PC-SG.NOM.M
iš *píen-o*.
 PREP maito-SG.GEN.M
 Jogurtti valmistetaan maidosta.
- (58a₂) *Vaĩk-as* *yrà* *pa-lỹdi-m-as*
 Lapsi-SG.NOM.M olla.PRS.3 PRE-saattaa-PRS.PASS.PC-SG.NOM.M
ĩ *mokỹkl-q* *kiekvĩen-q* *diẽn-q*.
 PREP koulu-SG.ACC.F jokainen-SG.ACC.F päivä-SG.ACC.F
 Lapsi saatetaan kouluun joka päivä.
- (58b₁) *Kalin-ỹs* *bũvo* *kankìna-m-as*
 Vanki-SG.NOM.M olla.PST.3 kiduttaa-PRS.PASS.PC-SG.NOM.M
elektr-à.
 sähkö-SG.INS.F
 Vankia kidutettiin sähköllä.
- (58b₂) *ĩlg-os* *rankóv-ès* *bũvo*
 Pitkä-PL.NOM.F hiha-PL.NOM.F olla.PST.3
sù-riša-m-os *kaspin-aĩs* (Vaiž.).
 PRE-sitoo-PRS.PASS.PC-PL.NOM.F nauha-PL.INS.M
 Pitkät hihat sidottiin nauhalla.
- (58c₁) *Kiekvĩen-q* *vãkar-q* *bũ-dav-o*
 Jokainen-SG.ACC.M ilta-SG.ACC.M olla-FRE-3
skaĩto-m-a *pãsak-a*.
 lukea-PRS.PASS.PC-SG.NOM.F satu-SG.NOM.F
 Satu luettiin jokaisena iltana.
- (58c₂) *Kalin-iaĩ* *bũ-dav-o* *nu-kankìna-m-i*
 Vanki-PL.NOM.M olla-FRE-3 PRE-kiduttaa-PRS.PASS.PC-PL.NOM.M
elektr-à.
 sähkö-SG.INS.F
 Vankeja kidutettiin kuoliaaksi sähköllä.
- (58d₁) *Aĩ vaĩk-as* *bũ-s* *mỹli-m-as*
 Q lapsi-SG.NOM.M olla-FUT.3 rakastaa-PRS.PASS.PC-SG.NOM.M
nauj-ojè *šeim-ojè?*
 uusi-SG.LOK.F perhe-SG.LOK.F
 Tuleeko lapsi rakastetuksi uudessa perheessä?
- (58d₂) *Konstitùcij-os* *patais-à* *bũ-s*
 Perustuslaki-SG.GEN.F lisäys-SG.NOM.F olla-FUT.3

- ap-svár̃sto-m-a* PRE-käsitellä-PRS.PASS.PC-SG.NOM.F Perustuslain lisäys tulee käsitellyksi tiistaina.
- antrādien-į.* tiistai-SG.ACC.M
- (59a) *Tèkst-as yrà pa-rašý-t-as*
 Teksti-SG.NOM.M olla.PRS.3 PRE-kirjoittaa-PST.PASS.PC-SG.NOM.M
súom-ių kalb-à.
 suomi-PL.GEN.M kieli-SG.INS.F
 Teksti on kirjoitettu suomen kielellä.
- (59b) *Pótvyn-iui bũvo geraĩ*
 Tulva-SG.DAT.M olla.PST.3 hyvin
pa-si-ruoš-t-à.
 PRE-REF-valmistautua-PST.PASS.PC-SG.NOM.N
 Tulvaan oli valmistauduttu hyvin.
- (59c) *Kaĩ at-si-kél-dav-au, pùsryč-iai jaĩ*
 Kun PRE-REF-nousta ylös-FRE-SG1 aamiainen-PL.NOM.M jo
bũ-dav-o pa-dé-ti aĩt stāl-o.
 olla-FRE-3 PRE-laittaa-INF PREP pöytä-SG.GEN.M
 Kun nousin ylös, aamiainen oli jo laitettu pöytään.
- (59d) *Nièk-as iš j-ũ ne-bũ-s*
 Ei kukaan-SG.NOM.M PREP he-PL.GEN.M NEG-olla-FUT.3
pà-šauk-t-as at-sakiné-ti.
 PRE-huutaa-PST.PASS.PC-SG.NOM.M PRE-kertoa-INF
 Kukaan heistä ei ollut kutsuttu kertomaan läksyjä. .

TAULUKKO 2. Passiivin liittotempukset liettuan ja suomen kielessä

Liettuan kieli	Suomen kieli
Preesens: preesensin passiivin partisiipilla (<i>yrà (pa)gamìnamas</i>) preteritin passiivin partisiipilla (<i>yrà pagamìntas</i>)	preesensin passiivi (<i>valmistetaan</i>) perfektin passiivi (<i>on valmistettu</i>)
Preteriti: preesensin passiivin partisiipilla (<i>bũvo (pa)gamìnamas</i>) preteritin passiivin partisiipilla (<i>bũvo pagamìntas</i>)	imperfektin passiivi (<i>valmistettiin</i>) pluskvamperfektin passiivi (<i>oli valmistettu</i>)
Frekventatiivi: preesensin passiivin partisiipilla (<i>bũdavo (pa)gamìnamas</i>) preteritin passiivin partisiipilla (<i>bũdavo pagamìntas</i>)	imperfektin passiivi (<i>valmistettiin</i>) pluskvamperfektin passiivi (<i>oli valmistettu</i>)
Futuuri: preesensin passiivin partisiipilla (<i>bũs (pa)gamìnamas</i>) preteritin passiivin partisiipilla (<i>bũs pagamìntas</i>)	tulla jksik (<i>tulee valmistetuksi</i>) tulla jksik / perfektin passiivi (<i>tulee valmistetuksi</i>) / (<i>on valmistettu</i>)

3.6 Aspektien neutralisaatio ja konteksti

Neutralisaatio on ilmiö, jossa opposition jäsenet samankaltaistuvat ja tulevat synonyymeiksi tai yksi jäsenistä poistuu käytöstä. Paulauskiené (2008: 5, 12–13) toteaa, että verbejä tietyissä tapauksissa voidaan neutraloida eli sekä imperfektiivisiä että perfektiivisiä verbejä käytetään ilman mitään merkityseroa. Se on mahdollista käskyissä (60), kun preesensin muodoilla ilmaistaan pysyvää toimintaa (61) tai kun jokin toiminta esitetään ja kuvataan samanaikaisesti (62). Jos puhutaan jostakin jo valmistettuna olevasta, perfektiivisellä verbillä painotetaan tulosta ja imperfektiivisellä korostetaan luomisen prosessia (63). (Paulauskiené 2008: 5, 12–13.)

- (60) *Saký-ki-te / pa-saký-ki-te, k'iek dabaĩ*
 Sanoa-IMP-PL2;IMPF/ PRE-sanoa-IMP-PL2; PFV paljonko nyt
valand-ũ?(Paul.)
 tunti-PL.GEN
 Sanokaa, mitä kello nyt on?
- (61) *Úp-é t'eka / ĩ-teka ĩ*
 Joki-SG-NOM virrata.PRS.3;IMPF / PRE-virrata.PRS.3;PFV PREP
júr-q (Paul.).
 meri-SG.ACC
 Joki virtaa mereen.
- (62) *Žiūr-é-k, im-ù / pà-im-u*
 Katsoa-IMP.SG2 ottaa-PRS.SG1;IMPF / PRE-ottaa-PRS.SG1;PFV
j-ĩ ùž raĩk-os iĩ
 hän-SG.ACC.M PREP käsi-SG.GEN.F ja
ved-ù / nù-ved-u priẽ kiòsk-o (Paul.).
 Ohjata-PRS.SG1;IMPF/ PRE-ohjata-PRS.SG1;PFV PREP kioski-SG.GEN.M
 Katso, otan häntä kädestä kiinni ja ohjaan kioskille.
- (63) *Trób-q prótèv-iai stâtè /*
 Talo-SG.ACC.F esi-isä-PL.NOM.M rakentaa.PST.3;IMPF
pa-stâtè iš apval-iũ rãst-ũ (Paul.).
 PRE-rakentaa.PST.3;PFV PREP pyöreä-PL.GEN.M hirsi-PL.GEN.M
 Esi-isät rakensivat taloa / talon hirsistä.

Paulauskienén antamassa käskyn esimerkissä (60) perfektiivisen ja imperfektiivisen verbin välillä ei ole merkityseroa, mutta se ei pidä paikkaansa kaikissa käskyissä. Aspektuaalinen ero näkyy hyvin seuraavista esimerkeistä (64a, b). Etuliitteellinen ’lukea’-verbi osoittaa tekemisen lopputulosta eli kirjan lukemista kokonaan.

- (64a) *Sés-k* *iř* *skaitý-k* *knýg-q.*
 Istua-IMP.SG2 ja lukea-IMP.SG2;PFV kirja-SG.ACC.F
 Istu ja lue kirjaa.
- (64b) *Sés-k* *iř* *pér-skaity-k* *knýg-q.*
 Istua-IMP.SG2 ja PRE-lukea-IMP.SG2;IMPF kirja-SG.ACC.F
 Istu ja lue kirja loppuun.

Imperatiivin kieltomuotoja Holvoet ja Čizik (2004: 159–160) selittävät käskyn ja varoituksen pohjalta. Perfektiivinen verbi sopii lauseeseen, jolla puhuja varoittaa jotakuta tekemästä jotakin (65). Jos puhuja ilmaisee käskyä, luonnollisemmalta kuulostaa imperfektiivinen verbi (66).

- (65) *Ne-nu-křis-k* *nuř* *kéd-ěs* (H&Č).
 NEG-PRE-pudota-IMP.SG2 PREP tuoli-SG.GEN.F
 Älä putoa tuolilta.
- (66) *Ne-važiúo-k* *ĩ* *Kaũn-q* (H&Č).
 NEG-mennä-IMP.SG.2 PREP Kaunas-SG.ACC.M
 Älä mene Kaunasiin.

Arkadijev (2011a: 72, 79) toteaa, että punktuaalisia ja prosessia ilmaisevia verbejä liettuan kielessä ei voi neutraloida lainkaan, koska ne eroavat leksikaaliselta sisällöltään eikä ero johdu aspektuaalisista ominaisuuksista. Esimerkkinä hän esittää lauseen (67), jossa imperfektiivinen verbi *rāšo* 'hän kirjoittaa / he kirjoittavat' on mahdoton. Hän perustelee väitettään myös duratiivisella verbillä *rakinti* 'lukita, avata lukko'. Tällä verbillä ilmaistaan prosessia, eikä sillä ole päätepisteen implikaatiota: *rakinti* voi viitata sekä lukitsemiseen (*uř-rakinti*) että lukon avaamiseen (*at-rakinti*). Jablonskis (1957: 293) tarkastelee samankaltaista verbiä *daryti* 'avata, sulkea'. Hän väittää, että imperfektiivistä verbin muotoa *duris daryk* 'sulje / avaa ovi' voi käyttää, jos tilanteesta selviää, millaista lopputulosta odotetaan. Esimerkiksi jos ovi on suljettu, *duris daryk* tarkoittaisi 'avaa ovi' (*duris ati-daryk*), ja jos ovi on auki, *duris daryk* tarkoittaa 'sulje ovi' (*duris uř-daryk*). Todistaakseen väitettään Arkadijev (2011a: 79–80) käsittelee edelleen statiivista tilaa ilmaisevia verbejä. Esimerkkinä hän antaa verbit *girdėti* 'kuulla' ja *iř-giřsti* 'kuulla kuuloaistilla' (68a, b), joista edellinen ilmaisee tilaa ja jälkimmäinen kuvaa tilan alkamista.

- (67) *Sekretōr-ius* *kasdiēn* *peř* *dv-i* *vāland-as*
 Sihteeri-SG.NOM.M joka päivä PREP kaksi-PL.ACC.F tunti-PL.ACC.F
pā-rašo *tr-iš* *láišk-us* (Ark.).
 PRE-kirjoittaa.PRS.3;PFV kolme-PL.ACC. kirje-PL.ACC.M

Sihteeri kirjoittaa joka päivä kolme kirjettä kahdessa tunnissa.

- (68a) *Girdéj-au* *kažkók-ius* *keist-ùs*
 Kuulla-PST.SG1; IMPF jokin-PL.ACC.M omituinen-PL.ACC.M
gars-ùs (Ark.).
 ääni-PL.ACC.M
 Kuulin joitakin omituisia ääniä.
- (68b) *Iš-gird-aũ* *kažkók-ius* *keist-ùs*
 PRE-kuulla-PST.SG1;PFV jokin-PL.ACC.M omituinen-PL.ACC.M
gars-ùs (Ark.).
 ääni-PL.ACC.M
 Kuulin joitakin omituisia ääniä.

Verbi on monimerkityksinen. Sen leksikaalinen merkitys selviää joskus kontekstista. Kontekstilla on tärkeä rooli, koska etuliitteen valinta riippuu verbin merkityksestä. Esimerkkinä on verbi *eĩti*, jolla DLKŽ:ssa on 23 merkitystä. Lauseessa *Žmogùs eĩna* 'ihminen menee' verbi *eĩti* tarkoittaa menemistä, ja siihen on mahdollista liittää 12 etuliitettä (vrt. *vaziũoti* 'ajaa', luku 3.4). Lauseessa *Jõ sũnùs Òksforde mókslus eĩna* 'hänen poikansa opiskelee Oxfordissa' puolestaan verbi *eĩti* tarkoittaa opiskelemista. Opiskelemisen tulosta (valmistumista) esitellään vain etuliitteellä *-iš* (*iš-ějo mókslus* 'opiskeli, valmistui'). (Paulauskienė 2008: 12.) Kontekstista näkyy kaksiaspektisten verbien aspekti (69a, b) (Dambriũnas 1975: 179). Hyviä kaksiaspektisten verbien esimerkkejä ovat verbit *mirĩti* 'kuolla' (69a, b), *kėltis* 'nousta ylös' (70a, b), *vėsti* 'mennä naimisiin, johtaa' (71a, b).

- (69a) *Vakar* *mirė* *senėl-is.*
 Eilen kuolla.PST.3;PFV isoisä-SG.NOM.M
 Isoisä kuoli eilen.
- (69b) *Ne-be-bũvo* *enėrgij-os,* *skaudėjo* *kũn-q.*
 NEG-PRE-olla.PST.3 energia-SG.GEN.F olla kipeä-PST.3 ruumis-SG.ACC.M
Mirė, *jis* *taĩ* *jaũtė* (Paul.).
 Kuolla.PST.3;IMPF hän.SG.NOM.M se.SG.NOM tuntea.PST.3
 Hänellä ei ollut energiaa enää, hänen ruuminsa oli sairas. Hän tunsi kuolevansa pian.
- (70a) *Pėtr-as* *kėlė-si* *ankstĩ.*
 Petras.nM-SG.NOM.M nousta ylös.PST3-REF; PFV aikaisin.
 Petras nousi ylös aikaisin.
- (70b) *Kaĩ àš at-ėj-aũ,* *Pėtr-as* *kėlė-si.*
 Kun minä PRE-mennä-PST.SG.1 Petras.nM-SG.NOM.M nousta
 ylös.PST3-REF; IMPF
 Kun minä tulin, Petras oli nousemassa ylös.

- (71a) *Jõn-as* *vēde* *Lìn-q.*
 Jonas.nM-SG.NOM.M avioitua.PST.3;PFV Lina.nF-SG.ACC.F
 Jonas avioitui Linan kanssa.
- (71b) *Mam-à* *vēde* *vaik-q* *ùž*
 Äiti-SG.NOM.F johtaa.PST.3;IMPF lapsi-SG.ACC.M prep
rañk-os.
 käsi-SG.GEN.F
 Äiti johti lasta kädestä.

4 SUOMEN KIELEN ASPEKTI

Esittelen tässä luvussa suomen kielen aspektia, jota VISK (§ 1498) kuvaa seuraavasti:

Aspekti on laajasisältöinen ja moniselitteinen käsite, jolla tarkoitetaan lauseen rakenteen eri tasoilla ilmeneviä tilanteen keston ilmaisemiseen liittyviä seikkoja.

Fennistisessä kirjallisuudessa esiintyy verbin aspektin kolmijako tilanteen, lauseen sekä verbin sisäiseen aspektiin (VISK: § 1498). Tarkastelen niitä luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Nominaalista aspektia käsittelem luvuissa 4.3.2 ja 4.3.3. Luvuissa 4.3.4 ja 4.3.5 esittelen verbijohdoksia ja verbiliittoja, jotka ilmaisevat aspektiltaan erilaisia tilanteita. Sen lisäksi luvussa 4.3.6 perehdytään keston ilmauksiin.

4.1 Aspektuaaliset tilannetyypit

Lauseet kuvaavat tilanteita, joiden keston ja kokonaisen lauseen aspektin ratkaisee tavallisesti lauseen predikaattiverbi (Huumo 2006: 504). Verbit jakautuvat staattisiin ja dynaamisiin verbeihin sen mukaan, tapahtuuko tilanteessa jokin muutos tai liike (Velupillai 2013: 208). Luonteeltaan staattiset ja ateeiset tilat sekä dynaamiset tapahtumat ovat kaksi tilanteiden tyyppiä (VISK: § 1501).

Tila merkitsee jossakin tai jonkinlaisena olemista (72), ja sitä osoitetaan olemisverbeillä (esim. *asua, elää, sijaita, istua, seisoa*). Nämä verbit viittaavat yleensä rajaamattomuuteen (73), mutta esiintyvät myös päätepisteen tai tuloksen sisältävissä lauseissa adverbiaalini tai osman kanssa (74). Juuri adverbiaali tai osma rajaa tilanteen. Sen lisäksi tilalauseet kuvaavat abstraktia suhdetta (75) tai kuulumista jollekin tai johonkin (76). Jälkimmäisessä

esimerkissä voi esiintyä totaaliobjekti, ja ehtona on objektin jaoton tarkoite. (VISK: § 1501–1502; 1509; Leino 1991: 156–164.)

(72) *Missä koulu sijaitsee? Hän on aina iloinen* (VISK).

(73) *Hän asuu yksin* (VISK).

(74) *Kukapa haluaisi asua itsensä varattomaksi?* (VISK)

(75) *Lapsi muistuttaa mummiaan* (VISK).

(76) *Omistamme asunnon. Laatikko sisältää kyniä* (VISK).

Tila voi olla myös mentaalinen. Kognitiivista tilaa ilmaisevat esimerkiksi verbit *tietää*, *tuntea*, *nähdä* (77) ja tunnetilaa verbit *rakastaa*, *vihata*, *inhota* (78). Molemmat verbiryhmät viittaavat muutoksettomaan tilanteeseen, jonka kokija on passiivinen subjekti. Toisinaan kognitiivista tilaa kuvaavat verbit ilmaisevat duratiivista ja ateelista (78), toisinaan punktuaalista ja teelistä (79) tilannetta. (VISK: § 1503.)

(77) *Näen hyvin ilman lasejakin* (VISK).

(78) *Joonas rakastaa Liisaa* (VISK).

(79) *Näin hänet siellä* (VISK).

Tapahtumilla on kontrolloiva tekijä. Niitä suoritetaan, eivätkä ne tapahdu itsestään niin kuin staattiset tilat. (Frawley 1992: 146, 151.) Tätä tilannetyyppeä edustaa sekä duratiivinen että punktuaalinen tapahtuma (80). Jälkimmäiseen sisältyy aina päätepiste tai tulos. Duratiivinen tapahtuma sen sijaan on joko teelinen tai ateelinen. Ateelista agenttiivista tapahtumaa kutsutaan toiminnaksi (81). Ateelisissa epäagenttiivisissa lauseissa ei esiinny kontrolloivaa tekijää. Niissä ilmaistaan esimerkiksi säätilaa (82a) ja luonnon tapahtumia (82b). Teko (83) ja prosessi (84) ovat duratiivisen ja teelisen tapahtuman tyyppejä. Edellinen ilmaisee subjektin kontrolloimaa ja resultatiivista tapahtumaa, jälkimmäinen taas epäagenttiivista tapahtumaa. (VISK: § 1505–1506.) Tapahtumien tyypit havainnollistetaan kuviolla 2.

(80) *Kuka aloitti sodan?* (VISK).

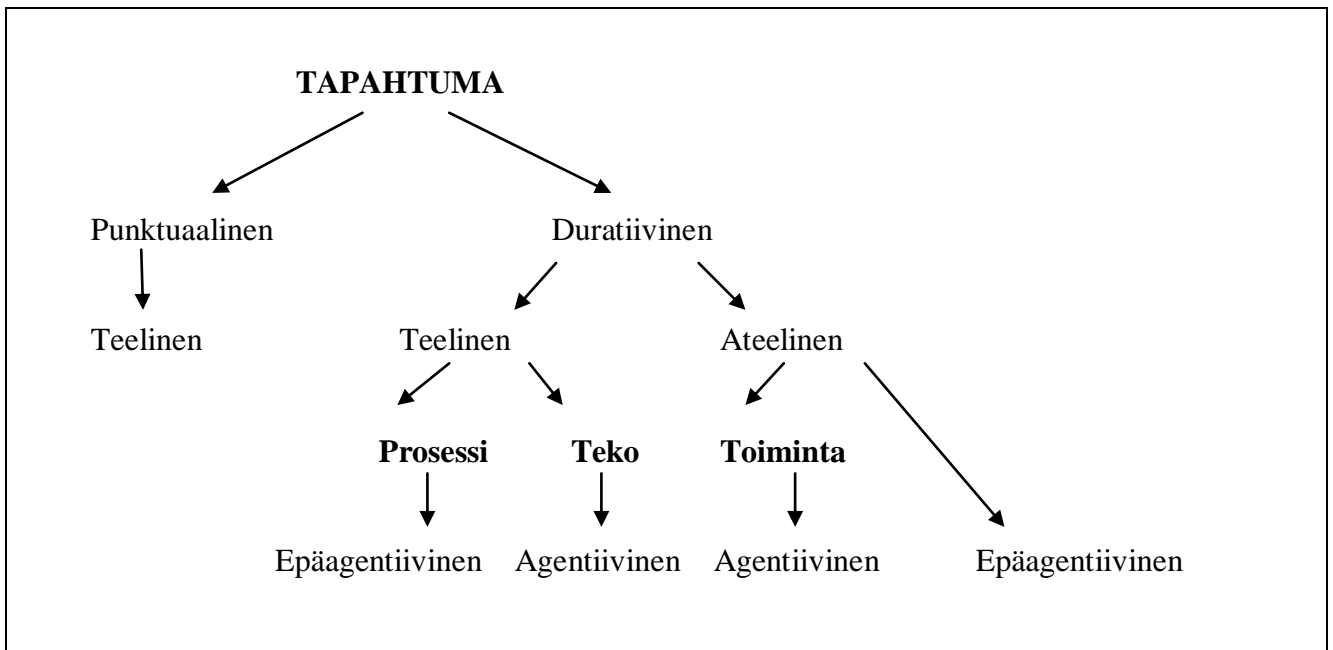
(81) *Tyttö tanssii* (VISK).

(82a) *Välillä paistaa ja välillä sataa* (VISK).

(82b) *Oksa heiluu tuulessa* (VISK).

(83) *Rakennamme talon* (VISK).

(84) *Lapsi kasvaa* (VISK).

KUVIO 2. Tapahtumien tyypit (VISK: § 1505).

4.2 Verbin sisäinen aspekti ja verbien luokittelu

Verbit esiintyvät sisäisestä aspektistaan riippuen erilaisissa lauseissa ja saavat erilaisia objekteja. Fennistiikassa verbit jaetaan tavallisesti resultatiivisiin, irresultatiivisiin ja resultatiivis-irresultatiivisiin. (VISK: § 1508; Leino 1991: 153–156; Hakulinen & Karlsson 1988: 184.) Itkonen (1975: 14) lisää tähän joukkoon vielä kvasiresultatiiviset verbit ja Leino (1991: 171) kvasi-irresultatiiviset.

Resultatiiviset (rajaavat) verbit kuvaavat täyttyvää tilannetta, johon sisältyy jonkinlainen muutos. Ne esiintyvät totaaliobjektin kanssa aspektiltaan rajatuissa lauseissa (85). Jos tekeminen on käynnissä, objekti on partitiivissa, ja lause on rajaamaton (86). (Leino 1991: 154.) Partitiiviobjektin esiintymistä VISK (§ 1512) selittää kvantitatiivisella epämääräisyydellä (87) tai tapahtuman jatkuvuudella ja toistuvuudella (88).

(85) *Pekka tappoi karpäsen* (Ln.).

(86) *Pekka tappoi karpästä* (Ln.).

(87) *Häävieraiden joukossa innolla riisiä heitti myös Mikko Kuustonen* (VISK).

(88) *Reijo myhäilee, tutkii merikortteja ja tappaa karpäsiä toisella kädellään* (VISK).

Irresultatiiviset (rajaamattomat) verbit ilmaisevat ateelista tilaa ja tapahtumaa. Ne esiintyvät aspektiltaan rajaamattomissa lauseissa ja saavat partitiiviobjektin (89). (VISK: § 1508.) Totaaliobjekti esiintyy irresultatiivisen verbin yhteydessä vain silloin, jos lauseessa ilmentyy jotenkin päätepiste (90). Lause on siinä tapauksessa aspektiltaan rajattu. (Leino 1991: 155.) VISK (§ 1509–1510) toteaa, että totaaliobjekti ei välttämättä ilmaise päätepidettyä, vaan sillä esitetään objektin tarkoitteen muutos (91) tai tapahtuma kokonaisuutena (92). Irresultatiiviverbien joukkoon kuuluu tilaverbejä (esim. *hallita, peittää, valvoa*), tunne- ja subjektiivista suhtautumista ilmaisevia verbejä (esim. *arvostaa, epäillä, ihailta, kiittää, kunnioittaa*), psyykkis-fysiologisia kausatiiviverbejä (esim. *huvittaa, janottaa, kiinnostaa, rasittaa*) ja edestakaista liikettä ilmaisevia verbejä (esim. *heiluttaa, nyökyttää, ravistaa*) (Hakulinen & Karlsson 1995: 184).

(89) *Pekka rakasti muusaa* (Ln.).

(90) *Pekka hieroi kätensä lämpimiksi* (Ln.).

(91) *Pyyhin purkin kyljiltä roiskepisarat ja kiristän kannen* (VISK).

(92) *Ottelun jälkeen kätellään kohteliaasti vastustaja* (VISK).

Resultatiivis-irresultatiiviset (rajaamattomat) verbit voivat esiintyä aspektiltaan sekä rajatuissa että rajaamattomissa lauseissa. Tämä riippuu siitä, esitetäänkö jonkinlainen muutos (93) vai ei (94). Lauseen aspekti ei ole tunnistettavissa, jos partitiiviobjekti ilmaisee jaollista entiteettiä. Esimerkiksi *Luin illalla lehtiä* voi tarkoittaa sekä keskeneräistä toimintaa että sitä, että lehti on luettu loppuun. (VISK: § 1513–1514.)

(93a) *Lopulta lapsi on kasvanut niin suureksi, ettei se enää mahdu kotiin* [...] (VISK).

(94a) *Lapset kasvavat ihan silmissä* (VISK).

Kvasiresultatiiviset verbit esiintyvät aspektiltaan rajaamattomissa lauseissa objektisääntöjen vastaisesti totaaliobjektin kanssa ja ilmaisevat staattista tilaa (95). Totaaliobjekti näissä lauseissa ei ilmaise tilanteen päätepidettyä vaan sitä, että tila ei voi laajeta. Ristiriitaista on, että kvasiresultatiivisissa lauseissa voi esiintyä osma (96). Ne eroavat habituaalisista lauseista siinä, että edellisissä kuvataan kontinuaatiivista tilaa, ja osma rajaa sen kestoja (97a). Jälkimmäisessä osma taas rajaa toistuvista tapahtumista muodostunutta tilaa (97b). (Leino 1991: 159–161.)

- (95) *Lumi peittää maan. Näen sinut. Tiedän kyllä asian* (Hm.).
 (96) *Olen jo jonkin aikaa nähnyt talon täältä asti* (Ln.).
 (97a) *Olen jo viikon tuntenut sen miehen* (Ln.).
 (97b) *Olen jo viikon ostanut maidon tästä kaupasta* (Ln.).

On syytä vielä mainita, että kvasiresultatiivisten ja habituaalisten lauseiden lisäksi erotellaan vielä jatkuvan resultatiivisuuden lauseet, jotka ovat aspektiltaan myös rajaamattomia ja sisältävät totaaliobjektin (98). Sen esiintymisen edellytyksenä jatkuvan resultatiivisuuden lauseissa on tilanteen täyttyminen jokaisena hetkenä eikä silloin, kun tapahtuma on loppunut. Partitiivi kuvaa jatkuvaa irresultatiivisuutta (99) eli lauseen (99) tilanteessa kipua on jonkin verran. (Huomo 2006: 516–518.)

- (98) *Tämä harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle herkkään koneistoon* (Hm.).
 (99) *Lääke lievittää kipua* (Hm.).

Leinon (1991: 171) mukaan on olemassa myös kvasi-irresultatiivisia verbejä. Niiden kuvaamassa tilanteessa tapahtuu muutos, mutta ne ilmaisevat samanaikaisesti irresultatiivista tilannetta, sillä tilanne on identtinen ennen muutosta ja sen jälkeen. Esimerkkinä hän esittää lauseen *Jussi vaihtoi autoa*. Tilanteen irresultatiivisuus johtuu siitä, että tilanne auton vaihtamisen jälkeen on sama.

4.3 Lauseen aspekti

Lauseen aspekti VISK:in (§ 1498) mukaan esittää tilanteen sisäiseen aikarakenteeseen eri näkökulman. Lause voidaan esittää joko rajattuna eli yhtenä kokonaisuutena tai rajaamattomana eli prosessina. Aspektiltaan rajattuun lauseeseen sisältyy yleensä tulos tai muutos. Rajatun lauseen kuvaama tilanne on punktuaalinen (100), kun sitä vastoin rajaamattomaksi hahmotetaan lause, joka kuvaa duratiivista ja tulokseen johtamatonta tilannetta (101). Habituaalista tilannetta kuvaava lause katsotaan myös rajaamattomaksi (102). Totaaliobjekti (100) sekä suuntasijaiset adverbialit (103) viittaavat rajattuuteen, ja partitiiviobjekti osoittaa rajaamattomuutta³² (104).

³² Myönteisissä lauseissa, joiden objekti on yksiköllinen ja tarkoitteeltaan jaoton (VISK: § 1498).

- (100) *Metsästäjä ampui sorsan kuoliaaksi* (VISK).
 (101) *Tyttö käveli metsässä* (VISK).
 (102) *Nuorena poltin tupakkaa* (VISK).
 (103) *Luin kirjan loppuun asti* (VISK).
 (104) *Metsästäjä ampui sorsaa* (VISK).

Huumo (2006: 507–508) esittää, että tietyt tilanteet voidaan hahmottaa sekä rajatuiksi että rajaamattomiksi. Tällaiset tilanteet muodostuvat useista teoista. Esimerkiksi lause *Pekka söi viinirypäleitä* on aspektiltaan rajaamaton, sillä partitiiviobjektilla ilmaistu kvantiteetti jää avoimeksi. Yhden viinirypäleen syömistä mielessä pitäen lause koostuu toistuvista teoista ja on aspektiltaan rajattu.

4.3.1 Objektin sijanvaihtelu

Objektin sijan katsotaan fennistiikassa määräytyvän ensisijaisesti aspektista (Larsson 1984: 97). Muita tekijöitä, jotka ratkaisevat objektin sijanvalinnan, ovat kvantifikaatio sekä lauseen kielteisyys tai myönteisyys (Larjavaara 1991: 372). Aspektuaalinen merkitysero ei näy objektin sijasta kieltolauseessa, esimerkiksi *En syönyt omenaa*, sillä kiello edellyttää partitiivia aspektista ja kvantiteetista riippumatta (Hakulinen & Karlsson 1988: 182).

VISK:in (§ 931) mukaan totaaliobjekti perustuu kvantitatiiviseen määräisyyteen (105) ja ”tilanne esitetään myös objektin tarkoittaman paljouden osalta loppuun vietyinä”. Partitiiviobjektia motivoi joko kvantitatiivinen epämääräisyys (106) tai verbien aspektuaaliset tyypit (107).

- (105) *Suomi tuottaa energiansa suuremmin typpi- ja rikkipäästöin kuin monet muut teollisuusmaat* (VISK).
 (106) *He löysivät hämähäkkejä* (VISK).
 (107) *Taidat ihaillla julkisuuden henkilöitä* (VISK).

Huumo (2006: 509, 514, 517) esittää, että kvantiteetilla ja aspektilla on keskinäinen suhde. Aspektiin vaikuttaa kuitenkin vain dynaaminen kvantiteetti, joka osallistuu tilanteeseen vaiheittain (108). Esimerkin (108) kuvaama sienten poimiminen tapahtuu pikkuhiljaa. Näin ollen kvantiteetti on dynaaminen. Avoin kvantiteetti, jota osoittaa partitiiviobjekti, aiheuttaa rajaamattoman aspektin. Kun lause sisältää totaaliobjektin ja on siis kvantiteetiltaan sulkeinen, se ilmaisee aspektiltaan rajattua tilannetta. Staattinen kvantiteetti sen sijaan

tulkitaan holistisesti eli se kuvaa samanaikaista tapahtumaa kokonaisuutena (109). Sen takia sillä ei ole vaikutusta lauseen kokonaisaspektiin. Staattisen ja dynaamisen kvantiteetin lisäksi on olemassa myös tulkinnasta riippuvainen eli indifferenttinen kvantiteetti. Lauseen (110) kvantiteetti riippuu siitä, mistä näkökulmasta tilannetta katsotaan: jos oletetaan, että suppilovahverot löydettiin yhtä aikaa, kvantiteetti olisi staattinen, ja jos vähä vähältä, se olisi dynaaminen. Esimerkissä (111) ilmentyy kaksoiskvantifiointi, ja objektin sija pohjautuu staattisen kvantiteetin avoimuudesta (partitiiviobjekti) ja sulkeisuudesta (totaaliobjekti).

(108) *Pekka poimi sienet ~ sienii* (Hm.).

(109) *Liisa huomasi edessään suppilovahverot ~ suppilovahveroita* (Hm.).

(110) *Pekka löysi metsäretkellään suppilovahveroita* (Hm.).

(111) *Olen jo kauan ostanut maidon ~ maitoa tästä kaupasta* (Hm.).

Leino (1991: 46; 152) toteaa, että sijanvalinnan motivoi lauseen (ir)resultatiivisuus. Huomioon on otettava tilanteen rakenne ja päätepisteen oleminen tai puuttuminen. Tilannetta, johon sisältyy päätepiste ja joka on siis teellinen, edustavat esimerkit (112a), (112b) ja (112c). Totaaliobjekti osoittaa, että tilanne on päättynyt, ja partitiiviobjekti ilmaisee keskeneräistä toimintaa. Päätepidettä voi yhtä hyvin ilmaista illatiivimuotoinen adverbiaali kuten esimerkissä (113). Päätepidettä puuttuu lauseista (114a) ja (114b). Sen takia toiminta voi jatkua rajattomasti.

(112a) *Maalari maalaa taloa* (Ln.).

(112b) *Pekka ui rantaan* (Ln.).

(112c) *Paavo silittää paidan* (Ln.).

(113) *Pekka koputti oveen* (Ln.).

(114a) *Maalari maalaa* (Ln.).

(114b) *Pekka ui* (Ln.).

Samaa näkökulmaa kannattavat myös Hakulinen ja Karlsson (1988: 183). Heidän mukaansa aspekti liittyy ”tekemisen resultatiivisuuteen” eikä ”tekemisen keston ilmaisemiseen”. Tekeminen on resultatiivista, jos objektin tarkoituksessa tapahtuu ”ratkaiseva muutos” (115). Jos mitään ratkaisevaa muutosta ei aiheuteta, lause on aspektiltaan irresultatiivinen (116). ”Aspekti ilmenee ennen muuta objektin ja osman sijanvalinnassa”. (Hakulinen & Karlsson 1988: 183.)

- (115) *Söin puuron.*
(116) *Söin puuroa.*

Aiemmin mainittujen objektin sijanvalintaa määrävien tekijöiden rinnalle asettuu Huumon (2006: 518–522) objektin aspektuaalisen sijanvaihtelun tyypittely. Resultatiivisuustyyppi esiintyy tavallisesti punktuaalisissa lauseissa. Totaali- ja partitiiviobjekti (117) ovat mukana lauseissa, jotka ilmaisevat ”päättynyttä tai päättyväksi esitettyä tilannetta”. Resultatiivisuusoppositio on mahdollinen joissakin ei-punktuaalisissa lauseissa (118). Edellytykset ovat samoja kuin edellä esitettyjen punktuaalisten lauseiden kohdalla. Tämän tyyppin sijanvaihtelu johtuu myös siitä, että eri verbit vaativat eri objektia (esim. *Huomasin hänet*, mutta *Vilkaisin häntä*). Kiinnostavaa on, ettei osma voi esiintyä tämän tyyppin lauseissa (**Tönäisin häntä sekunnin*).

- (117) *Löysin vasaran. Ammuin lintua* (Hm.).
(118) *Pekka lyhensi housujensa lahkeita* (Hm.).

Teelisyystyyppin lauseiden kuvaama tilanne johtaa jonkinlaiseen päätepisteeseen. Totaaliobjektilla ilmaistaan päätepieste, jonka jälkeen tilanteen jatkuminen on mahdotonta (119). Partitiiviobjekti puolestaan kuvaa joko tulkinnaltaan progressiivista tilannetta (120) tai tilannetta, joka keskeytyi ennen päätepiesteen saavuttamista. Tämän tyyppin lauseissa voi esiintyä osma, mutta vain partitiiviobjektin yhteydessä (121). (Huumo 2006: 520.)

- (119) *Luin kirjan* (Hm.).
(120) *Pekka söi omenaa* (Hm.).
(121) *Luin kirjaa tunnin* (Hm.).

Kolmannen, rajaamattoman, tyyppin lauseissa huomio kiinnittyy siihen, täyttyykö toiminta jatkuvasti vai ei. Partitiiviobjektilla ilmaistu staattinen kvantiteetti on avoin (122), tai se kuvaa jatkuvaa irresultatiivisuutta (123). Totaaliobjekti puolestaan kuvaa sulkeista staattista kvantiteettia (124) tai jatkuvaa resultatiivisuutta (125). Rajaamattomaan tyyppiin kuuluvat myös staattista tilaa ilmaisevat lauseet. Niissä esiintyvä partitiivi- tai totaaliobjekti selitetään tilan (epä)täydellisyydellä. Esimerkissä (126) tarkoitetaan siis sitä, että patsaat olivat joko kokonaan lumen peitossa tai vain jonkin verran. Tämän tyyppin lauseissa osma esiintyy sekä partitiivi- että totaaliobjektin kanssa. (Huumo 2006: 520–522.)

- (122) *Olen jo pitkään ostanut sähköä tältä yhtiöltä* (Hm.).
 (123) *Katalysaattori puhdistaa pakokaasua* (Hm.).
 (124) *Olen jo pitkään ostanut sähköä tältä yhtiöltä* (Hm.).
 (125) *Tämä harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle herkkään koneistoon* (Hm.).
 (126) *Lumi peitti patsaat ~ patsaita* (Hm.).

Jotkin verbit ovat tulkinnanvaraisia ja niiden kuvaama tilanne voidaan käsittää joko resultatiivisuus- tai teelisyystyyppiin kuuluvaksi. Esimerkiksi lauseessa *Pekka ampui lintua* partitiivobjekti ilmaisee joko meneillään olevaa ampumista, ja olisi näin teelisyystyyppiä, tai vaihtoehtoisesti sitä, että lintu jäi eloon ampumisen jälkeen. Tällöin se kuuluisi resultatiivisuustyyppiin. On myös lauseita, jotka tulkinnasta riippuen ryhmitellään teelisyystyyppiin tai rajaamattomaan oppositiotyyppiin (esimerkiksi *Pekka rakensi linnunpönttöjä*). Partitiivobjektin sisältävä lause voidaan ryhmitellä kaikkiin kolmeen tyyppiin (esim. *Laite puhdisti jäteöljyä*). (Huomo 2006: 519–520; 523.)

4.3.2 Subjektin sijanvaihtelu

Lauseen aspektiin voi vaikuttaa myös subjektin sijanvaihtelu. Sijanvalinta riippuu siitä, tulkitaanko lause kollektiivisesti (subjekti on kvantiteetiltaan staattinen) vai distributiivisesti (subjekti on kvantiteetiltaan dynaaminen). (Huomo 2006: 524–525.)

Nominatiivisubjekti voi esiintyä sekä aspektiltaan rajatuissa (127) että rajaamattomissa lauseissa (128). Partitiivisubjekti puolestaan esiintyy staattista ja dynaamista avokvantiteettia ilmaisevissa ja tulkinnaltaan rajaamattomissa lauseissa (129). Subjekti on aina nominatiivissa transitiivilauseissa, joissa aspektuaaliset erot ilmentyvät vain objektin sijasta (130). Kaksoiskvantifioivat lauseet (131) subjektin osalta tulkitaan distributiivisesti. Sen takia lauseet ovat aspektiltaan rajaamattomia. (Huomo 2006: 525; 530–531.)

- (127) *Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään* (Hm.).
 (128) *Olohuoneessa on uusi sohva* (Hm.).
 (129) *Meille tulee kodinkoneita* (Hm.).
 (130) *Tavarajuna sivuutti opastinta* (Hm.).
 (131) *Turun junat ohittavat nykyään Perniön pysähtymättä* (Hm.).

Inkrementaalinen eli vähittäin kasvava subjekti on verrattavissa inkrementaaliseen

objektiin. Ne esiintyvät kuitenkin transitiivisuuden näkökulmasta eri lauseissa. Transitiivilauseen totaaliobjektia vastaa intransiivilauseessa nominatiivisubjekti. Molemmat lauseet ilmaisevat aspektiltaan rajattua tilannetta (*Savenvalaja valmisti uuden saviruukun ~ Uusi saviruukku valmistui savenvalajan käsissä*). Partitiiviobjekti ja sen vastine intransiivilauseessa eli partitiivisubjekti ilmaisevat inkrementaalista progressiivisuutta (*Savenvalaja valmisti vähä vähältä uutta saviruukkua ~ Uutta saviruukkua valmistui vähä vähältä savenvalajan käsissä*). (Huomo 2006: 529.)

4.3.3 Predikatiivin sijanvaihtelu

Predikatiivina suomen kielessä esiintyvät adjektiivilauseke ja substantiivilauseke, ja sen sija vaihtelee nominatiivin ja partitiivin välillä subjektin laadusta riippuen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että partitiivipredikatiivi määrittää tarkoitteeltaan jaollista subjektia (132) ja nominatiivipredikatiivi jaotonta (133). (VISK: § 946.) Substantiivipredikatiivin sijanvalinnan ratkaisee myös itse predikatiivin jaollisuus ja jaottomuus (134). Sen takia partitiivimuotoinen eli jaollinen substantiivipredikatiivi voi esiintyä myös jaottoman subjektin sisältävissä lauseissa (135a) ja nominatiivimuotoinen eli jaoton substantiivipredikatiivi jaollisen subjektin kanssa (135b). Plurale tantum -ilmauksia (vain monikossa taipuvat sanat) lukuun ottamatta monikkomuotoisten subjektien kanssa esiintyy partitiivipredikatiivi, sillä subjekti ymmärretään jaolliseksi (136). Predikatiivin sijasta ilmenee myös se, millaiseksi se hahmotetaan. Distributiivisen tulkinnan saavat tarkoitteeltaan jaollisen subjektin ja partitiivipredikatiivin sisältävät lauseet (137), kun taas nominatiivipredikatiivit tulkitaan holistisesti (138). (Huomo 2007: 3–4, 12.)

(132) *Tämä tee on liian kuumaa. Tämä on sitä uutta teetä.* (VISK)

(133) *Tämä kuppi on aika iso. Tämä on teekuppi.* (VISK)

(134) *Lusikka on metallia. Lusikka on ruokailuväline.* (Hm.)

(135a) *Pallo on kultaa* (Hm.).

(135b) *Kahvi oli iltapäivän piristys* (Hm.).

(136) *Myyjät olivat kohteliaita* (Hm.).

(137) *Saamelaiset ovat pientä kansaa* (Hm.).

(138) *Saamelaiset ovat pieni kansa* (Hm.).

Huomo (2007: 5–6) esittää, että distributiivisen predikatiivin eli subjektin jaollisuutta

määräävän predikatiivin sijanvaihtelu vaikuttaa lauseen aspektiin, jos sijanvaihtelusta ilmenee subjektin tarkoitteen seriaalisuus. Subjekti eksistentiaalilauseissa tulkitaan seriaalisesti silloin, kun se osallistuu tilanteeseen inkrementaalisesti (vähittäin). Kopulalause saa seriaalisen tulkinnan, jos subjektin tarkoitetta hahmotetaan inkrementaalisesti. Seriaalisuus on selvin, kun subjektina esiintyy teonnimi, koska siihen sisältyy ”ajallinen ulottuvuus” (139). Teonnimen jaollisuus johtuu kantaverbistä: rajatusta kantaverbistä johdettu teonnimi on jaoton, koska sillä ei ole kestoä (140), ja se esiintyy nominatiivipredikatiivin kanssa. Partitiivipredikatiivi tällaisissa lauseissa mahdollistaa iteratiivisen tulkinnan (141). (Huumo 2007: 8–14.)

(139) *Pekan tanssi on kaunista* (Hm.).

(140) *Aivastus oli äänekäs* (Hm.).

(141) *Ehdotuksen hyväksyntä oli nopeaa* (Hm.).

Tulkinnasta riippuvaiset lauseet voidaan ymmärtää holistisesti yhtä hyvin kuin distributiivisesti ja seriaalisesti, esimerkiksi *Kahden päivän ajan tie oli pelkkä mutainen polku*. Tässä lauseessa nominatiivipredikatiivia käytetään metonymisesti. Joissakin lauseissa predikatiivin sijanvalinnan ratkaisee kuitenkin subjektin jaollisuus tai jaottomuus eikä seriaalisuus, esimerkiksi *Tunnelista ulos vyöryvä tavarajuna oli loppupäättään kohti yhä törkyisempi*. (Huumo 2007: 10–11.)

4.3.4 Verbijohdokset

Aspektiltaan erilaisia tilanteita objektin, subjektin ja predikatiivin sijanvaihtelun ohella voivat ilmaista myös muuntelujohdokset. Ne jakautuvat teonlaadun pohjalta frekventatiivi- ja momentaaniverbeihin. (VISK: § 351.)

Frekventatiivijohdoksia suomen kielessä tehdään johtimilla *-le-* (*kirjoitella, nyrkkeillä, herkutella, nautiskella*), *-i-* (*märkiä*), *-ksi-* (*pureksia*), *-hti-* (*elehtiä*), *-o-* (*kauhoa*) ja *-ise-* (*tutista*). Niiden ilmaisema tilanne on jatkuva tai toistuva. Frekventatiiviverbit ovat yleensä rajapakoisia ja kuvaavat aspektiltaan rajaamattomia sekä duratiivisia tilanteita. Objekti frekventatiiviverbin yhteydessä on yleensä partitiivissa (142) ja viittaa rajaamattomuuteen, kun taas totaaliobjekti (143) kuvaa rajattua aspektia. Intransitiivisen frekventatiiviverbin

sisältävä lause on aspektiltaan rajattu, kun tilannetta rajataan adverbiaaleilla (144). Muuten verbi osoittaa rajaamatonta toimintaa. (VISK: § 351–353.)

(142) *Markku Eskelinen lueskeli lehteä teatterin portailla* (VISK).

(143) *Siinä lueskelin aamun lehden, join pannullisen kahvia herätäkseni* (VISK).

(144) *Pyöräilin kotiin tunnissa* (VISK).

Momentaaniset verbit ovat rajaavia ja kuvaavat hetkellistä tilannetta. Ne esiintyvät aspektimerkitykseltään rajatuissa lauseissa. Johdoksia tehdään johtimilla *-AhtA-* (*hypähtää*), *-Aise-* (*nielaista*) ja *-AltA-* (*työnnältää*). *-AhtA-* johdin on kaikkein yleisin ja *-AltA-* on melko harvinainen. (VISK: § 351, § 368.)

4.3.5 Verbiliitot

Meneillään olevaa tekemistä voidaan ilmaista progressiivisella *olla tekemässä* -rakenteella. Se esiintyy aspektiltaan rajaamattomissa lauseissa ja esittää duratiivista sekä väliaikaista tekemistä (145). *Olla tekemässä* -verbiliitto on mukana myös *kun*-lauseen sisältävissä virkkeissä ja kuvaa tällöin toista samanaikaista tapahtumaa (146). Sillä viitataan myös pian toteutuvaan tekemiseen (yleensä totaaliobjektin kanssa). Silloin tilanteella on jonkin verran kestoä (147). Partitiiviobjekti viittaa pitempään tilanteeseen (148). Tässä verbiliitossa ei esiinny tilaa kuvaavia verbejä (149). Poikkeuksena on vain leksikaalistunut *olla olemassa* -rakenne. (VISK: § 1519.)

(145) *Olin lukemassa kirjaa.*

(146) *Olin lukemassa kirjaa, kun kuulin räjähdysten.*

(147) *Loppumetreillä näin, että olin voittamassa. Onko toinen osapuoli voittamassa sodan* (VISK).

(148) *Black Box Pieni olohuoneteatterityyppinen näyttämö, joka on saavuttamassa kulttimainetta* (VISK).

(149) **Koulu on sijaitsemassa keskustassa. *Hän on rakastamassa minua.* (VISK)

Melkein toteutuvan tapahtuman kuvaamiseksi käytetään *olla tehdä* -rakennetta (150). Siihen verrattavissa on verbiliitto *olla tekemäisillään*, joka esiintyy aspektiltaan rajatuissa lauseissa ja kuvaa ”käynnissä olevaa tilannetta juuri ennen lähellä olevaa mutta toteutumaton muutosta” (151). (VISK: § 1521.) Tämä rakenne esiintyy kestoä ilmaisevien

adverbien kanssa ja on siis duratiivinen (152) (VISK: § 1521).

(150) *Kolmiloikkaajan keskeytettyä kolmen kierroksen jälkeen Crystal Palacessa 7. heinäkuuta, britit olivat saada sydänkohtauksen* (VISK).

(151) *Olin nousemaisillani pytyn kannelta ja juoksemaisillani sen kaulaan huutamaan miten minä sitä rakastin, kun se alkoi puhua puhelimeen* (VISK).

(152) *Kieli tuntui symboloivan suhdetta koko senhetkiseen elämään: siitä oli koko ajan oivaltamaisillaan jotain, josta aukeaisi näkymiä taakse ja eteen* (VISK).

4.3.6 Keston ilmaus

Tekemisen kestoa voidaan tarvittaessa rajata duratiivisilla osmilla, joiden sija vaihtelee objektin tapaan (Leino 1991: 181). Osmat ilmaisevat atelisten tilojen ja toimintojen sekä tekojen³³ rajoja (VISK: § 1516). *Tunnin*-tyyppiset eli aikayksikköä ilmaisevat osmat esiintyvät yleensä rajaamattomissa lauseissa partitiiviobjektin kanssa ja ilmaisevat, kuinka kauan tilanne kestää (153) (Leino 1991: 181; VISK, 1516). *Tunnin*-tyyppiset osmat eivät yleensä esiinny määrää ilmaisevien adverbiaalien kanssa, sillä määränilmaus edellyttää tilanteen täyttymistä (154). Niiden esiintymistä samassa lauseessa mahdollistaa vain määrän adverbiaali, joka kuvaa jatkuvasti vallitsevaa määrää. (Leino 1991: 182.) Nämä osmat eivät tavallisesti esiinny punktuaalisten verbien yhteydessä. Ne eivät myöskään esiinny resultatiiviverbien kanssa eivätkä lauseissa, joihin sisältyy resultatiivis-irresultatiivisia verbejä totaaliobjektin kanssa³⁴. Duratiivisia osmia sallivat erityisesti kontinuatiiviset ja frekventatiiviset verbit sekä irresultatiiviset verbit partitiiviobjektin kanssa. (Tuomikoski 1978: 32–33.)

(153) *Juoksimme koko päivän* (Ln.).

(154) *Pekka ui kilometrin* (vrt. **Pekka ui kilometrin tunnin*) (Ln.).

Kestoa ilmaisevilla sanoilla *edelleen, enää, jo, vielä, vieläkin, vieläkään* ja *yhä* (155a, b) ilmaistaan ”duratiivisten tilanteiden jatkumista” tai joskus ”punktuaalisten tapahtumien toistumista” (VISK: § 1518). Kestoa voi osoittaa myös rakenteella *jonkin ajan* (156) sekä *jostakin ajasta* ja *johonkin aikaan* tai *asti* (157). Sen ohella adverbit *kauan* (158) ja *pitkään* (159) ilmaisevat kestoa ja toimivat osman tavoin. (VISK: § 1516.)

³³ Kun teon päätepiste esitetään avoimena (VISK: § 1516).

³⁴ Poikkeuksena ovat habituaaliset ja kaksoiskvantifioivat lauseet. Tästä ks. Huomo 2006: 513–516.

- (155a) *Kari Tapio tekee edelleen koko ajan keikkaa* (VISK).
 (155b) *Epävarmuutta on yhä jäljellä* (VISK).
 (156) *Sama suku on toiminut [luotsiasemalla] luotsina kolmen sukupolven ajan* (VISK)
 (157) *Hän luki iltaan asti.*
 (158) *Ihmiset syövät hartaasti ja kauan* (VISK).
 (159) *Heli ei kuitenkaan sure pitkään* (VISK).

Yllä mainittujen ohella kestoja ilmaistaan inessiivi- tai translatiivisijaisilla keston adverbialleilla (160a, b), joilla osoitetaan teelisten tapahtumien keston rajoja. Inessiivimuotoiset ajanjaksoa ilmaisevat adverbialit kuvaavat tapahtuman kestoja, jonka aikana se on edennyt päätepisteeseen³⁵, kun taas translatiivisijaiset viittaavat tuloksena esitettyyn aikajakson kestoan. Ne esiintyvät tavallisesti aspektiltaan rajatuissa lauseissa. (VISK: § 1517; Leino 1991: 181, 183.)

- (160a) *Luen kirjan tunnissa* (VISK).
 (160b) *Mies tuomittiin viideksi vuodeksi pakkotöihin* (VISK).

Tilanteen kesto voi määräytyä myös lauseen subjektista, jonka tarkoituksen olemassaolo on lyhytaikainen ja sen takia tulkittavissa punktuaaliseksi (161). Sen lisäksi objektinkin tarkoituksen katsotaan rajaavan tilanteen kestoja, ”kun se syntyy tai katoaa tilanteen aikana tai osallistuu tilanteeseen vaiheittain” (162). Lauseen (162) tilanteen kesto rajautuu siihen aikaan, kunnes omena on syöty. (Huumo 2006: 504.)

- (161) *Salama oli kirkas* (Hm.).
 (162) *Liisa söi omenan* (Hm.).

5 AINEISTON ESITTELY

Aineistoni lauseet olen kerännyt Huumon artikkeleista *Kvantitteetti ja aika I* ja *Kvatiteetti ja aika II*, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opasta *Hyvän unen lyhyt oppimäärä* ja Stumbrienén ja Vilkienén kirjasta *365 Lithuanian Verbs*. Osa lauseista on itse keksimiäni. Lauseita on kaiken kaikkiaan 36: 21 lausetta liettuaksi ja 15 lausetta suomeksi. Pyysin informantteja kääntämään esimerkkilauseet saadakseni monenlaisia mahdollisia vastineita.

³⁵ Hakulinen ja Karlsson (1988: 210) katsovat inessiivisijaisen adverbialien ilmaisevan punktuaalista kestoja.

Informanttina oli kaksi äidinkieleltään suomenkielistä ja kaksi liettuankielistä. Seuraavaksi esittelen heidän taustatietonsa, jotka saattavat vaikuttaa käännöksiin.

Informantti 1

Äidinkieli	suomi
Ammatti	teatteriohjaajan avustaja, tulkki, kääntäjä (kieliparina suomi –liettua–suomi)
Koulutus	liettuan kielen filologia (Suomessa), teatterin ohjaus (Liettuassa)
Vieraan kielen käyttö	Puhuu miltei joka päivä, kirjoittaa ja lukee vähän.

Informantti 2

Äidinkieli	suomi
Ammatti	opiskelija
Koulutus	liettuan ja latvian kielten filologia, käännösopinnot, kirjallisuustiede (Suomessa)
Vieraan kielen käyttö	Puhuu keskimäärin kerran viikossa, kirjoittaa ja lukee kolme kertaa viikossa.

Informantti 3

Äidinkieli	liettua
Ammatti	diplomatia, kansainväliset suhteet
Koulutus	liettuan kielen filologia ja suomen kieli (Liettuassa), kulttuurihistoria (Suomessa)
Vieraan kielen käyttö	Lukee 1–3 viikossa, kirjoittaa ja puhuu harvoin.

Informantti 4

Äidinkieli	liettua
Työ	kirjanpito
Koulutus	liettuan filologia ja suomen kieli (Liettuassa), suomen kieli (Suomessa)
Vieraan kielen käyttö	Puhuu, kirjoittaa ja lukee joka päivä.

Tavoitteena on käsitellä jokaista esimerkkilauseiden ryhmää ja selvittää, millaisia merkityksiä alkuperäisillä lauseilla on. Vertailen niitä informanttien käännöksiin ja pyrin

saamaan selville, onko samaa merkitystä mahdollista välittää toisella näistä kielistä, ja mikä vastine lauseille olisi tarkin. Esimerkkien tarkastelussa osoitetaan, kenen käännös se on. Käännöksissä esiintyviä synonyymisia ilmauksia ei kuitenkaan esitellä, elleivät ne vaikuta aspektiin tai käännöksen tarkkuuteen. Esimerkiksi jos toisen informantin käännös on *Me menimme ulos puhumaan heidän kanssaan* ja toisen *Me menimme ulos keskustelemaan heidän kanssaan* voidaan todeta, että käännös oli samanlainen.

Käännettävät lauseet:

1. Tunnen hänet. Tunnen häntä.
2. Lumi peitti maan. Lumi peitti maata.
3. Pekka söi viinirypäleitä.
4. Hän istutti vieraat pöydän ääreen. Hän istutti vieraita pöydän ääreen.
5. Olen jo pitkään ostanut sähkön tältä yhtiöltä. Olen jo pitkään ostanut sähköä tältä yhtiöltä.
6. Harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle koneistoon.
7. Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään.
8. Uusi saviruukku valmistui savenvalajan käsissä. Uutta saviruukkua valmistui vähä vähältä savenvalajan käsissä.
9. Joonas oli lähtemäisillään, kun puhelin soi.
10. Liikunta ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta.
11. Medžiótojas šóvė ĩ kiškį³⁶. Medžiótojas nušóvė kiškį. Medžiótojas pa-šóvė kiškį.
12. Jõnas išskõlino pīnigus. Jõnas paskõlino pīnigus. Jõnas paskõlino pīnigū.
13. Berniukas išprašė iš draugo visus saldainius. Jie priprašė mus pasilikti. Jie paprašė mus pasilikti.
14. Namą Jonas pastatė per dvejus metus. Namą Jonas statė dvejus metus.
15. Moteris sėdėjo prie ligoonio iki vakaro. Moteris išsėdėjo prie ligoonio iki vakaro.
16. Girdėjau, kad daržovės turguje pigesnės. Vakar išgirdau gerą naujieną – daržovės turguje pigesnės.
17. Choras uždainavo man nežinomą dainą.

³⁶ Glossit käännöksineen esitetään myöhemmin tarkastelun yhteydessä.

18. Mama aiškino vaikams, kaip reikia elgtis svečiuose. Mama išaiškino vaikams, kaip reikia elgtis svečiuose.
19. Už durų laukė keli draugai ir mes išėjome su jais pakalbėti. Už durų laukė keli draugai ir mes nuėjome su jais pakalbėti.
20. Einu pasportuoti.

Objektin sija liettuan kielessā vaihtelee akkusatiivin, genetiivin, instrumentaalin ja datiivin vāilillā. Kolmen ensin mainitun edessā voi esiintyā prepositioita. Objektia ilmaistaan myōs infinitiivimuodolla sekā adverbialipartisiipilla³⁷. Akkusatiiviojektia vaativat adjektiivit (163) ja verbit transitiivilauseissa (164, 165). Genetiivi esiintyy akkusatiivin sijasta kieltolauseissa (166) sekā epāmāārisyyttā ilmaistaessa ja objektin tarkoitteen osasta, mutta ei kokonaisuudesta, puhuttaessa (167). Muut genetiiviojektin esiintymisehdot eivāt kuulu tāmān tutkimuksen aihepiiriin, joten niitā ei esitellā. Muita objektinsijoja ei myōskāān kāsittelā, sillā objekti esiintyy aineistossa vain akkusatiivissa ja genetiivissā.

- (163) *Jōn-as* *yrā* *skolìng-as* *j-ām*
Jonas.Nm-SG.NOM.M olla-PRS.3 velkainen-SG.NOM.M hän-SG.DAT.M
šim̃t-q *lìt-ų.*
sata-SG.ACC.M liti-PL.GEN.M
Jonas on velkaa hänelle 100 litia.
- (164) *Stat-ýti* *nām-q.*
Rakentaa-INF talo-SG.ACC.M
Rakentaa talo.
- (165) *Pa-statý-ti* *nām-q.*
PRE-rakentaa-INF talo-SG.ACC.M
Rakentaa talon.
- (166) *Jōn-as* *ne-stāto* *nām-o.*
Jonas.nM-SG.NOM.M NEG-rakentaa-PRS.3 talo-SG.GEN.M
Jonas ei rakenna taloa.
- (167) *Iš-gérė* *vand-eñs.*
PRE-juoda-PST.3 vesi-SG.GEN.M
Joi vettä.

³⁷ Adverbialipartisiipeilla (liett. *pādalvyvis*) on sekä verbin että adverbin ominaisuuksia. Verbejä ne muistuttavat, koska adverbialipartisiipit ilmaisevat toimintaa ja niillä on omat muotonsa eri tempuksissa. Adverbeja ne muistuttavat puolestaan siksi, että ne eivät taivu suvussa, luvussa eivät sijamuodoissa, ja niitä käytetään määritteinä. (DLKG 2006:378.)

5.1 Lauseiden liettuannokset

Tässä luvussa esitellään suomenkielisten esimerkkilauseiden käännökset liettuan kielelle. Jokainen lause tai lausepari käsitellään erikseen muista lauseista. Jokainen liettuankielinen lause annetaan glossattuna. Samalla yritetään määrittää myös tarkin vastine.

Tunnen hänet. Tunnen häntä.

Tuntea-verbi ilmaisee staattista tilaa, jossa ei tapahdu muutosta, eikä se johda päätepisteeseen. Akkusatiiviobjekti *hänet* kuvaa tilan täydellisyyttä, kun taas partitiivi ilmaisee epätäydellistä tilaa eli subjekti tuntee objektia jonkin verran. (Huumo 2006: 521.)

Tuntea-verbin liettuankielinen vastine *pažinóti* vaatii aina akkusatiivia riippumatta siitä, katetaanko objektin tarkoite kokonaan vai ei. Tilan epätäydellisyyttä suomalaiset informantit ehdottivat ilmaistavaksi lisäämällä adverbiaalin *trupùti* 'vähän' tai *šiek tiëk* 'jonkin verran'.

- (1) *Àš* *j-ĩ* *pažĩst-u.*
Minä hän-SG.ACC.M tuntea-PRS.SG1
Minä tunnen hänet.
- (2) *Àš* *j-ĩ* *trupùti / šiek tiëk* *pažĩst-u.*
Minä hän-SG.ACC.M vähän jonkin verran tuntea-PRS.SG1
Tunnen häntä.

Liettualaisten käännöksissä huomio kiinnittyi tuntemiseen kokonaan: akkusatiiviobjektin sisältävän lauseen he käänivät lisäämällä adverbiaalin *geraĩ* 'hyvin'.

- (3) *Geraĩ* *j-ĩ* *pažĩst-u.*
Hyvin hän-SG.ACC.M tuntea-PRS.SG1
Tunnen hänet hyvin.
- (4) *Pažĩst-u* *j-ĩ.*
Tuntea-PRS.SG1 hän-SG.ACC.M
Tunnen häntä.

Esimerkkeistä ilmenee, että sekä *Tunnen hänet* että *Tunnen häntä* voidaan kääntää liettuan kielelle lauseella *Àš jĩ pažĩstu*. Tämä lause on neutraali, eikä siitä voi päätellä tuntemisen tasoa. Objektin sijaoppositiolla ilmaistavaa merkityseroa liettuan kielessä kuvataan adverbiaalien avulla.

Lumi peitti maan. Lumi peitti maata.

Merkitysero näissä staattista tilaa ilmaisevissa lauseissa johtuu jatkuvan vaikutuksen luonteesta. Kuten edellä käsitellyssä esimerkissä objektin sijanvaihtelu osoittaa toiminnan ulottuvan joko osaan objektin tarkoitetta tai koko objektin tarkoitteeseen. Sijanvaihtelusta käy myös ilmi, onko peittäminen täydellistä vai ei. (Huumo 2006: 521.) Tilan (epä)täydellisyydestä riippumatta *deñgti / klóti* -verbi 'peittää' liettuan kielessä vaatii akkusatiiviobjektin. Objektin tarkoitteen kattavuuden funktio siirtyy verbille.

Kaikki informantit käänsivät totaaliobjektin sisältävän lauseen etuliitteellisillä verbeillä *pa-klóti / už-klóti / pa-deñgti / už-deñgti* 'peittää' (1). Tällainen suomenkos ei kuitenkaan anna tietoa siitä, kuinka paljon maata katettiin, vaan siitä, että toiminta on resultatiivinen eli maassa on lunta. Vain informantti 4 lisäsi käännökseen pronominin *visas* 'koko', joka osoittaa täydellistä tilaa (2).

- (1) *Sniēg-as* *pa-klójo / už-klójo / pà-dengè / už-dengè* *žēm-ę.*
Lumi-SG.NOM.M PRE-peittää.PST.3; PFV maa-SG.ACC.F
Lumi peitti maan.
- (2) *Sniēg-as* *už-klójo* *vis-q* *žēm-ę.*
Lumi-SG.NOM.M PRE-peittää.PST.3; PFV koko-SG.ACC.F maa-SG.ACC.F
Lumi peitti koko maan.

Nämä käännökset ovat aspektiltaan rajattuja. Ne tarkoittavat 'lumi satoi ja lopulta peitti maan'. Tämän merkityksen lisäksi suomenkielisellä lauseella *Lumi peitti maan* on toinen merkitys. Lause voidaan ymmärtää myös rajaamattomana, jos ajatellaan maan olevan lumen peitossa. Lause on tällöin kvasiresultatiivinen. Tätä ilmaisisi liettuan kielessä imperfektiivinen verbi, ja käännös olisi sama kuin lause (3).

Partitiiviobjektillisen esimerkkilauseen *Lumi peitti maata* käännös vaihtelee informanteittain. Informantit 1 ja 3 käänsivät sen imperfektiivisellä verbillä (3), joka kuvaa jatkuvaa tilaa, mutta objektin tarkoitteen kattavuudesta ei tiedetä mitään. Informanttien 2 ja 4 ehdottama vastine (4) on sama kuin (1) eli heidän mieleensä on luultavasti tullut yllä mainittu totaaliobjektin sisältävän suomenkielisen lauseen kvasiresultatiivinen tulkinta. Partitiiviobjektillisen esimerkin tarkka vastine olisi lause, joka sisältää imperfektiivisen

verbin sekä adjektiivin *kažkiek / šiek tiěk* 'jonkin verran' tai substantiivin *dalis* 'osa' (5).

(3)	<i>Sniēg-as</i>
Lumi-SG.NOM.M
Lumi peitti maata.	<i>deņgē</i>
PRE-peittää.PST.3; IMPF	<i>žēm-ē.</i>
maa-SG.ACC.F
(4)	<i>Sniēg-as</i>
Lumi-SG.NOM.M
Lumi peitti maan.	<i>pa-klójo / už-klójo</i>
PRE-peittää.PST.3; PFV	<i>žēm-ē.</i>
maa-SG.ACC.F
(5)	<i>Sniēg-as</i>
Lumi-SG.NOM.M
<i>šiek tiěk</i>
jonkin verran
Lumi peitti maata jonkin verran.	<i>klójo / deņgē</i>
PRE-peittää.PST.3; IMPF
<i>žēm-ēs.</i>
maa-SG.GEN.F	<i>dāl-i / kažkiek/</i>
osa-SG.ACC.F / jonkin verran/

Pekka söi viinirypäleitä.

Syödä-verbi on teellinen ja monikkomuotoinen partitiiviobjekti sen kanssa on tulkittavissa iteratiivisesti. Lause on aspektiltaan rajaamaton. Toisesta näkökulmasta katsoen lause voidaan hahmottaa rajattuna, jos syöminen esitetään loppuun suoritettuna, ja sen kohteena oli epämääräinen määrä viinirypäleitä. (Huumo 2006: 507–508.) Suomalaisten informanttien ehdottama liettuankielinen vastine on

(1)	<i>Pekka</i>
Pekka.nM
Pekka söi viinirypäleitä. | <i>pa-válgē</i>
PRE-syödä.PST.3;PFV | <i>vỹnuog-ių</i>
viinirypäle-PL.GEN.F |
|-----|---|--|--|

Genetiivimuotoinen objekti osoittaa epämääräistä paljoutta. Epämääräisyyttä tukee myös etuliite *pa-*, jonka kanssa 'syödä'-verbi kuvaa toimintaa, joka ei ole kattava. Sen lisäksi etuliite osoittaa toiminnan päättyneen ja lause on myös aspektuaalisesti rajattu. Liettuankielisessä vastineessa iteratiivisuutta ei näy. Se johtuu toistuvuuden erilaisesta ymmärtämisestä: distributiivisuus suomen kielessä on selvin toistuvuuden piirre. Toiminta tai tapahtuma on iteratiivinen liettuan kielessä silloin, kun se toistuu eri tilanteissa. Valaisevana esimerkkinä on seuraava lause.

(2)	<i>Jõn-as</i>
Jonas.nM- SG.NOM.M
<i>šeštādien-iais.</i>
lauantai-PL.INS.M
Jonas pilkkoo polttopuita lauantaicin. | <i>skáldo</i>
pilkkoa.PRS.3 | <i>máلك-as</i>
polttopuu-PL.ACC.F |
|-----|--|--------------------------------|--------------------------------------|

Aiemmin todettiin jo, että samaa toimintaa liettuan kielessä voidaan esittää sekä meneillään olevana että loppuun saatettuna. On mielenkiintoista, että vain liettualaiset informantit käänsivät lauseen aspektiltaan rajaamattomaksi.

- (3) *Pekka vālgē v̄ñnuog-es.*
 Pekka syödä.PST.3; IMPF viinirypäle-PL.ACC.F
 Pekka söi / oli syömässä viinirypäleitä.

Objekti esiintyy tässä esimerkissä akkusatiivissa, mutt se ei välttämättä tarkoita sitä, että Pekka söi kaikki viinirypäleet. Se paremminkin osoittaa, että syöminen oli käynnissä menneisyydessä eikä lopputuloksesta tiedetä mitään. Samassa lauseessa esiintyvä etuliite *su-* ilmaisisi, että kaikki viinirypäleet tulivat syödyksi (*Pekka su-vālgē v̄ñnuoges*).

Hän istutti vieraat pöydän ääreen. Hän istutti vieraita pöydän ääreen.

Objektin sijanvaihtelulla ilmaistaan kaikki – osa kaikista -oppositiota. Totaaliobjektillisen lauseen vastineeksi informantit 1 ja 2 ehdottivat kahta seuraavaa lausetta vastaavasti:

- (1) *J-ìs pa-sodìno sveč-iùs ùž stāl-o.*
 Hän-SG.NOM.M PRE-istuttaa.PST.3; PFV vieras-PL.ACC.M PREP pöytä-
 SG.GEN.M
 Hän istutti vieraat pöydän ääreen.
- (2) *J-ìs su-sodìno sveč-iùs priē stāl-o.*
 Hän-SG.NOM.M PRE-istuttaa.PST.3; PFV vieras-PL.ACC.M PREP pöytä-
 SG.GEN.M
 Hän istutti vieraat pöydän ääreen.

Molemmat käänöslauseet ovat aspektiltaan rajattuja, mutta välittävät eri merkityksiä: Akkusatiivi liettuan kielessä kuvaa objektia kokonaisuutena, tai sillä ilmaistaan jokin tietty määrä. Lauseen (2) objekti ei ole tärkeä, sillä etuliite *su-* sisältyy merkitykseen 'kaikki'. *Pa-sodinti* 'istuttaa' sen sijaan tarkoittaa vain pyytämistä tai käskemistä istumaan. Sen takia lause (1) jättää avoimeksi mahdollisuuden, että kaikki vieraat, jotka aioittiin istuttaa, istuivat, ja osa heistä jäi seisomaan. Tähän lauseeseen informantti 4 lisäsi pronominin *visì* 'kaikki', joka vaikuttaa tarkalta vastineelta (3). Informantti 3 esittää samanlaisen käänöksen kuin informantti 2.

- (3) *J-ì pa-sodìno vis-ùs sveč-iùs*
 Hän-SG.NOM.F PRE-istuttaa.PST.3; PFV kaikki-PL.ACC.M vieras-PL.ACC.M
prië stâl-o.
 PREP pöytä-SG.GEN.M
 Hän istutti kaikki vieraat pöydän ääreen.

Partitiiviobjektillisen lauseen informantit 1 ja 4 käänsivät seuraavasti:

- (4) *J-ìs pa-sodìno svečiũ ùž stâlo.*
 Hän-SG.NOM.M PRE-istuttaa.PST.3;PFV vieras-PL.GEN.M PREP pöytä-
 SG.GEN.M
 Hän istutti vieraita pöydän ääreen.

Kuten aiemmin todettiin, genetiiviobjekti ilmaisee epämääräistä paljoutta, tai toiminta koskee vain jotakin objektin osaa. Genetiiviobjekti voidaan ymmärtää tässä lauseessa kahdella tavalla: subjektin tarkoite joko istutti osan vieraista ja muut jäivät seisomaan, tai vaihtoehtoisesti kaikki vieraat istutettiin, muttei tiedetä, paljonko heitä oli.

Ehdotuksena oli myös aspektiltaan rajaamaton lause, joka kuvaa parhaillaan käynnissä olevaa toimintaa menneisyydessä, ja joka voidaan suomentaa myös ilmauksella *oli istuttamassa*. Tällaista lausetta ehdottivat sekä suomalaiset että liettualaiset eli informantit 2 ja 3.

- (5) *J-ìs sodìno sveč-iùs prië stâlo.*
 Hän-SG.NOM.M istuttaa.PST.3; IMPF vieras-PL.ACC.M PREP pöytä-
 SG.GEN.M
 Hän oli istuttamassa vieraita pöydän ääreen.

Olen jo pitkään ostanut sähköä ~ sähkön tältä yhtiöltä.

Nämä lauseet kuvaavat habituaalista tilannetta ja ovat aspektiltaan rajaamattomia. Objektin sijaoppositio johtuu staattisen kvantiteetin avoimuudesta ja sulkeisuudesta: Totaaliobjekti viittaa siihen, että subjektin tarkoite ostaa kaiken tarvittavan sähköä samalta yhtiöltä. Partitiiviobjekti sen sijaan mahdollistaa tulkinnan, että sähköä saadaan myös muista lähteistä, muttei välttämättä tarkoita, että sitä todella ostetaan. (Huumo 2006: 521, 531.)

Habituaalisuutta liettualaiset (informantit 3 ja 4) tuovat esiin preesensillä (1). Akkusatiiviobjekti ei välttämättä sulje pois mahdollisuutta, että sähköä ostetaan muilta yhtiöiltä. Objektin sija liettuan kielessä ei muutu staattisen kvantiteetin avoimuuden ja sulkeisuuden perusteella, vaan sen rajaamattomuutta ilmaistaan sanomalla 'osan sähköä' (2).

- (1) *Jaũ seniaĩ perk-ù* *elèktr-os* *enèrgij-q*
 Jo pitkään ostaa-PRS.SG1 sähkö-SG.GEN.F energia-SG.ACC.F
iš š-iõs *bendrów-ès.*
 PREP tämä-SG.GEN.F yhtiö-SG.GEN.F
 Olen jo pitkään ostanut sähkön tältä yhtiöltä.
- (2) *Jaũ seniaĩ perk-ù* *dãl-j* *elèktr-os*
 Jo pitkään ostaa-PRS.SG1 osa-SG.ACC.F sähkö-SG.GEN.F
enèrgij-os *iš š-iõs* *bendrówès.*
 energia-SG.ACC.F PREP tämä-SG.GEN.F yhtiö-SG.GEN.F
 Olen jo pitkään ostanut osan sähköä tältä yhtiöltä.

Totaaliobjektillisen lauseen liettuannoksessaan informantti 1 käytti resultatiivista ostamista ilmaisevaa etuliiteverbiä *nu-piĩkti* 'ostaa; PFV' sekä akkusatiivia (3). Paulauskienèn (1979: 187–188) mukaan toistuvia toimintoja ilmaistaan sekä perfektiivisellä että imperfektiivisellä verbillä. Preesensmuotoinen verbi tiettyjen etuliitteiden kanssa habituaalisissa tilanteissa voi kuitenkin kuulostaa äidinkieliselle puhujalle epäluonnolliselta. Informantti 2 ehdotti refleksiiviverbin *nu-si-piĩkti* 'ostaa itselleen; PFV' preteritimuotoa, joka periaatteessa merkitsee ostamista kerran. Molemmissa lauseissa etuliitteetön preesens *perkù* 'ostan' olisi parempi vaihtoehto.

- (3) *Àš jaũ seniaĩ nù-perku* *elèktr-q* *iš*
 Minä jo pitkään PRE-ostaa-PRS.SG1; PFV sähkö-SG.ACC.F PREP
šiõs ĵmon-ès.
 tämä-SG.GEN.F yhtiö-SG.GEN.F
 Minä olen jo pitkään ostanut sähkön tältä yhtiöltä.
- (4) *Àš jaũ seniaĩ nu-si-pirk-aũ* *elèktr-q* *iš*
 Minä jo pitkään PRE-REF-ostaa-PRS.SG1; PFV sähkö-SG.ACC.F PREP
š-iõ tiekėj-o.
 tämä-SG.GEN.M toimittaja-SG.GEN.M
 Minä olen jo pitkään ostanut sähkön tältä toimittajalta.

Partitiiviobjektin sisältävän lauseen suomalaiset käänsivät genetiivillä. On mielenkiintoista, että genetiiviobjekti voi esiintyä vain refleksiiviverbin kanssa (5). Tässä lauseessa kävisi

myös akkusatiiviobjekti (6). Siinä tapauksessa objektin sijanvaihtelulla kuvataan sama merkitysero kuin suomen kielessä totaali- ja partitiiviobjektilla. On mainittava, että nämä lauseet eivät kuitenkaan välitä habituaalisuutta, vaan osoittavat yhden kerran tapahtuvaa toimintaa.

- (5) *Áš jaũ sēniai nu-si-pirk-aũ elèktr-os*
 Minä jo pitkään PRE-REF-ostaa-PST.SG1 sähkö-SG.GEN.F
iš š-iõs bendróv-ès.
 PREP tämä-SG.GEN.F yhtiö-SG.GEN.F
 Ostin sähköä tältä yhtiöltä jo kauan sitten.
- (6) *Áš jaũ sēniai nu-si-pirk-aũ elèktr-q*
 Minä jo pitkään PRE-REF-ostaa-PST.SG1; PFV sähkö-SG.ACC.F
iš š-iõs bendróv-ès
 PREP tämä-SG.GEN.F yhtiö-SG.GEN.F
 Ostin sähköä tältä yhtiöltä jo kauan sitten.

Harja puhdistaa liukuhinnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle koneistoon.

Tämä lause on aspektiltaan rajaamaton. Kyse on täyttymättömästä toiminnasta, ja totaaliobjekti johtuu jatkuvasta resultatiivisuudesta. (Huumo 2006: 517, 521.) Liettuankielisessä vastineessa imperfektiivinen verbi on täysin mahdollinen, jos ajatellaan puhdistusta prosessina (1). Kaikki informantit käänsivät tämän lauseen kuitenkin etuliitteellisellä verbillä (2–5). Se osoittaa, että informanttien huomio ei kiinnity liukuhintaan kokonaisuutena vaan vain siihen osaan, jota puhdistetaan ennen sen kulkeutumista sisälle koneistoon. Etuliitteellinen preesensmuoto tässä lauseessa viittaa jatkuvasti ja resultatiivisesti tapahtuvaan toimintaan.

- (1) *Šepet-ỹs vālo konvèjer-ĩ priěš*
 Harja-SG.NOM.M puhdistaa-PRS.3; IMPF liukuhinna-SG.ACC.M ennen
j-ám pa-teĩnk-ant ĩ mechanizmq
 hän-SG.DAT.M PRE-kulkeutua-ADVP PREP koneisto-SG.GEN.M
vid-ų.
 sisäpuoli-SG.ACC.M
 Harja puhdistaa liukuhinnaa ennen sen kulkeutumista sisälle koneistoon.
- (2) *Šük-os iš-vālo konvèjer-ĩ priěš*
 Harja-PL.NOM.F PRE-puhdistaa-PRS.3; PFV liukuhinna-SG.ACC.M ennen
j-ám pa-teĩnk-ant ĩ mechanizmq (informantti 1).
 hän-SG.DAT.M PRE-kulkeutua-ADVP PREP koneisto-SG.ACC.M
 Harja puhdistaa liukuhinnan ennen sen kulkeutumista koneistoon.
- (3) *Šepet-ỹs iš-vālo konvèjer-ĩ priěš*
 Harja-SG.NOM.M PRE-puhdistaa-PRS.3; PFV liukuhinna-SG.ACC.M ennen

- ĭ-eĩn-ant* *ĩ* *mechanizmq* (informantti 2).
 PRE-kävellä-ADVP PREP koneisto-SG.ACC.M
 Harja puhdistaa liukuhihnan ennen kulkeutumista koneistoon.
- (4) *Šepet-ÿs nu-vãlo júost-q priěš*
 Harja-SG.NOM.M PRE-puhdistaa-PRS.3; PFV liukuhihna-SG.ACC.F ennen
š-iaĩ ĭ-slenk-ant vidun ĭ
 tämä-SG.DAT.F PRE-liikkua-ADVP sisällePREP
konvèjer-ĭ (informantti 3).
 koneisto-SG.ACC.M
 Harja puhdistaa liukuhihnan ennen tämän liikkumista sisälle koneistoon.
- (5) *Šepet-ÿs, priěš pa-tèk-dam-as ĭ*
 Harja-SG.NOM.M ennen PRE-kulkeutua-PPC-SG.NOM.M PREP
mašĩnu vidu, iš-vãlo
 kone-PL.GEN.F sisäpuoli-SG.ACC.M PRE-puhdistaa.PRS.3; PFV
konvèjer-ĭ (informantti 4).
 liukuhihna-SG.ACC.M
 Ennen kulkeutumista sisälle koneistoon harja puhdistaa liukuhihnan.

Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään.

Lause on aspektiltaan rajattu. Se määräytyy nominatiivimuotoisen subjektin perusteella, joka osoittaa dynaamisen kvantiteetin sulkeisuutta. Tämä tarkoittaa, että subjektin tarkoitteet osallistuvat tilanteeseen inkrementaalisesti. (Huumo 2006: 525.) Kaikkien informanttien ehdottama vastine sisältää perfektiivisen verbin *ĭ-eĩti / už-eĩti*, joka tarkoittaa menemistä jonkin sisälle (1). Jos tätä lausetta pidettäisiin kaksoiskvantifioivana ja dynaaminen kvantiteetti tulkittaisiin avoimena, se sisältäisi merkityksen 'jatkuvasti kaikki'. Siinä tapauksessa lause olisi aspektiltaan rajaamaton. Sen takia käänös liettuan kielelle olisikin erilainen: käänöksessä esiintyisi imperfektiivinen verbi, joka osoittaisi jatkuvasti toistuvaa tilannetta (2).

- (1) *Sveč-iaĩ po vien-q ĭ-ėjo / už-ėjo*
 Vieras-PL.NOM.M PREP yksi-SG.ACC.M PRE-kävellä.PST.3; PFV
pro dur-is.
 PREP ovi-PL.ACC.F
 Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään.
- (2) *Sveč-iaĩ põ vien-q ějo*
 Vieras-PL.NOM.M PREP yksi-SG.ACC.M PRE-kävellä.PST.3; IMPF
prõ dur-ìs ĭ vid-u.
 PREP ovi-PL.ACC.F PREP sisäpuoli-SG.ACC.M
 Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään.

Uusi saviruukku valmistui savenvalajan käsissä. Uutta saviruukkuu valmistui vähä vähältä savenvalajan käsissä.

Nämä lauseet kuvaavat vaiheittaista olemaan tuloa tai syntymistä. Subjektin dynaamisen kvantiteetin sulkeisuuden takia nominatiivisubjektillinen lause on aspektiltaan rajattu. Partitiivisubjekti sen sijaan ilmaisee avointa dynaamista kvantiteettia. Se osallistuu tilanteeseen inkrementaalisesti ja on tulkittavissa rajaamattomaksi. (Huumo 2006: 529.) Tämän eron ilmaiseminen siirtyy liettuan kielessä muille lauseenjäsenille, sillä subjekti näissä lauseissa voi esiintyä ainoastaan nominatiivissa.

Informanttien käännöksissä on variaatioita. Nominatiivisubjektinen lause on käännetty aktiivisia ja passiivisia käyttäen (lauseet (1)–(4) informanttien 1–4 vastaavasti). Lauseessa (3) esiintyy kaksiaspektinen verbi *gĩmti* 'syntyä' aktiivissa. Muuten käytetään passiivisia, sillä intransitiiviverbit luonteestaan johtuen eivät voi esiintyä näissä lauseissa. Passiivirakenteessa esiintyy etuliitteellinen preteritin passiivin partisiippi, joka ilmaisee tulosta. Lauseet (1), (2) ja (4) ovat aspektiltaan rajattuja. Lause (3) on verbin kaksiaspektisuuden takia tulkittavissa sekä rajatuksi että rajaamattomaksi.

- (1) *Naũj-as molin-is vazonẽl-is bũvo*
 Uusi-SG.NOM.M savinen-SG.NOM-M ruukku-SG.NOM.M olla.PST.3
pa-gamĩn-t-as puõdž-iaus
 PRE-valmistaa-PST.PC.PASS-SG.NOM.M savenvalaja-SG.GEN.M
raĩk-ose.
 käsi-PL.LOK.F
 Uusi saviruukku oli valmistettu savenvalajan käsissä.
- (2) *Naũj-as molin-is qsoť-is tãpo*
 Uusi-SG.NOM.M savinen-SG.NOM-M ruukku-SG.NOM.M tulla jksik.PST.3
pà-baig-t-as puodinink-o raĩk-ose.
 PRE-lopettaa-PST.PC.PASS-SG.NOM.M savenvalaja-SG.GEN.M käsi-PL.LOK.F
 Uusi saviruukku tuli valmistetuksi savenvalajan käsissä.
- (3) *Naũj-as vazõn-as gĩmẽ kerãmik-o.*
 Uusi-SG.NOM.M ruukku-SG.NOM.M syntyä.PST.3 keraamikko-SG.GEN.M
raĩk-ose.
 käsi-PL.LOK.F
 Uusi ruukku syntyi keraamikon käsissä.
- (4) *Naũj-as molin-is puod-as bũvo*
 Uusi-SG.NOM.M savinen-SG.NOM-M ruukku-SG.NOM.M olla.PST.3

Tämä lause on aspektiltaan rajattu. Rakenne *oli lähtemäisillään* ilmaisee toteutumaton toimintaa. Informantti 3 käänsi tämän lauseen kontinuatiivin preteritillä (1), joka on suora verbiliiton *oli lähtemäisillään* vastine liettuan kielessä. Joonas ei siis lähtenyt, koska puhelinsoitto keskeytti hänet. Toimintaa, joka keskeyttää toisen toiminnan, ilmaistaan liettuan kielessä punktuaalisella verbillä. Muut informantit valitsivat 'aikoo lähteä' -rakenteen. Informanttien 1 ja 4 käännöksissä (2) esiintyi punktuaalinen verbi *su-skaĩbti* 'soida; PFV'. Informantti 2 käytti duratiivista verbiä *skambėti* 'soida, IMPF', joka tarkoittaa, että puhelin soi ennen kuin Joonas päätti lähteä, ja päätöksen hetkellä se soi edelleen.

- (1) *Jõn-as* *bùvo* *be-iš-eĩn-qs,*
 Joonas.mN.SG.NOM.M olla.PST.3 PRE-PRE-kävellä-PRS.PC.SG.NOM.M
kaĩ su-skaĩbo *telefõn-as.*
 kun PRE-soida.PST.3 puhelin-SG.NOM.M
 Joonas oli lähtemäisillään, kun puhelin soi.
- (2) *Jõn-as* *ketino* *iš-eĩ-ti,* *kaĩ*
 Joonas.mN.SG.NOM.M aikoa.PST.3 PRE-lähteä-INF kun
su-skaĩbo *telefõn-as.*
 PRE-soida.PST.3 puhelin-SG.NOM.M
 Joonas aikoi lähteä, kun puhelin soi.
- (3) *Jõn-as* *jaũ* *reĩgė-si* *iš-eĩ-ti,* *kaĩ*
 Joonas.mN.SG.NOM.M jo aikoa.PST.3-REF PRE-lähteä-INF kun
telefõn-as *skambėjo.*
 puhelin-SG.NOM.M soida.PST.3
 Joonas aikoi lähteä, kun puhelin soi edelleen.

Liikunta ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta.

Aiemmin kävi jo ilmi, että aspektuaalisia seikkoja liettuan kielessä voidaan ilmaista verbillä objektin sijasta riippumatta. Liettuan kielen aspektin luonteesta johtuen tällä lauseella on kaksi vaihtoehtoista käännöstä. Informantit 2–4 suosivat perfektiivisen verbin sisältävää rajattua lausetta (1). Informantin 1 käännöksessä esiintyi perfektiivinen ja imperfektiivinen verbi. Verbin valinta osoittaa huomion kiinnittämistä joko tulokseen tai prosessiin eli lause (2) tulkitaan niin, että liikunnan tuloksena on rentoutunut olo ja unen laatu paranee vähitellen.

- (1) *Spòrt-as* *iř* *atsipalaidāvim-as* *yrà*

Urheilu-SG.NOM.M ja rentoutuminen-SG.NOM.M olla.PRS.3
papraščiaus-i būd-ai pa-leñgvin-ti
 mutkattomin-PL.NOM.M keino-PL.NOM.M PRE-helpottaa-INF; PFV
strès-q iř pa-gėrin-ti miėg-q.
 stressi-SG.ACC.M ja PRE-parantaa-INF; PFV uni-SG.ACC.M
 Urheilu ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta.

- (2) *Fizin-is aktyvum-as iř atsipalaidāvim-as*
 Fyysinen-SG.NOM.M toiminta-SG.NOM.M ja rentoutuminen-SG.NOM.M
yrà paprasčiaus-i būd-ai pa-leñgvin-ti
 olla.PRS.3 mutkattomin-PL.NOM.M keino-PL.NOM.M PRE-helpottaa-INF
strès-q iř gėrin-ti miėg-q.
 stressi-SG.ACC.M ja parantaa-INF uni-SG.ACC.M
 Fyysinen toiminta ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta.

5.2 Lauseiden suomennokset

Tässä luvussa esitellään liettuankielisten esimerkkilauseiden käännökset suomen kielelle. Aineistoa analysoidaan samalla periaatteella kuin luvussa 5.1: lause tai lausepari käsitellään erikseen muista lauseista, ja sille yritetään löytää tarkin vastine. Jotta lukija ymmärtäisi, mistä on puhe, esimerkkilauseiden käännökset ja glossaus annetaan heti analyysin alussa. Käännökset ovat itse tekemiäni.

Medžiotojas šovė ĩ kiškį. Medžiotojas nušovė ~ pašovė kiškį.

- (1) *Medžiotoj-as šovė ĩ kišk-į.*
 Metsästäjä-SG.NOM.M ampua-PST.3; IMPF PREP jänis-SG.ACC.M
 Metsästäjä ampui jänistä.
- (2) *Medžiotoj-as nu-šovė kišk-į.*
 Metsästäjä-SG.NOM.M PRE-ampua-PST.3; PFV jänis-SG.ACC.M
 Metsästäjä ampui jäniksen.
- (3) *Medžiotoj-as pa-šovė kišk-į.*
 Metsästäjä-SG.NOM.M PRE-ampua-PST.3; PFV jänis-SG.ACC.M
 Metsästäjä osui jänikseen.

Lauseessa (1) esiintyy etuliitteetön verbi, ja se esittää aspektiltaan rajaamatonta toimintaa: todetaan, että laukauksia ammuttiin, mutta lopputuloksesta ei tiedetä mitään. Suomennoksena suositeltiin *Metsästäjä ampui jänistä* (informantit 1, 3 ja 4) ja progressiivista rakennetta *Metsästäjä oli ampumassa jänistä* (informantti 2). Tuloksen

sisältävä lause *Medžiotojas nušové kiškį* ei myöskään aiheuta käännösongelmia, sillä etuliite *nu-* osoittaa toiminnan päättyvän. Kaikkien informanttien käänöksissä esiintyi sama lause: *Metsästäjä ampui jäniksen*. *Pa-*etuliite tekee imperfektiivisestä verbistä perfektiivisen, mutta se saa aikaan lisävivahteita merkitykseen. 'Ampua'-verbi tämän etuliitteen kanssa tarkoittaa, että jänistä oli haavoitettu ampumalla, mutta se jäi eloon. Informantit 2 ja 3 käänsivät tämän lauseella *Metästäjä ampui jänistä* eli samoin kuin lauseen *Medžiotojas šovė į kiškį*. Tässä epäselvyyksiä ilmenee, koska lauseiden (1) ja (3) lopputulos on eri: toisessa jänistä haavoitettiin ja toisessa ei. Informantit 1 ja 4 ehdottivat käännöstä *Metsästäjä osui jänikseen*, joka näyttää ilmaisevan merkityksen täsmällisemmin kuin edellinen lause.

Jōnas paskōlino ~ išskōlino pinigus. Jōnas paskōlino pinigų.

(1)	<i>Jōn-as</i>	<i>pa-skōlino</i>	<i>pinig-us.</i>
	Jonas.nM-SG.NOM.M	PRE-lainata.PST.3	raha.PL.ACC.M
	Jonas antoi lainaksi rahat.		
(2)	<i>Jōn-as</i>	<i>iš-skōlino</i>	<i>pinig-us.</i>
	Jonas.nM-SG.NOM.M	PRE-lainata.PST.3	raha.PL.ACC.M
	Jonas antoi lainaksi kaikki rahansa.		
(3)	<i>Jōn-as</i>	<i>pa-skōlino</i>	<i>pinig-ų.</i>
	Jonas.nM-SG.NOM.M	PRE-lainata.PST.3	raha.PL.GEN.M
	Jonas antoi lainaksi rahaa.		

Tämän ryhmän lauseet ovat aspektiltaan rajattuja. Kaikki esimerkit kuvaavat puhtaasti tulosta: Jonas antoi omaa rahaansa lainaksi. Lauseiden merkitys vaihtelee etuliitteen ja objektin perusteella. 'Lainata'-verbin kanssa etuliite *pa-* on neutraali. Se ilmaisee jotakin antamista olettaen, että se palautetaan. Genetiiviobjekti *pa-skōlinti* 'antaa lainaksi'-verbin kanssa lauseessa (3) aiheuttaa indefiniittisyyttä: rahan määrää ei tiedetä. Informanttien ehdottamat suomennokset ovat *Jonas lainasi rahaa* (informantit 2–4) ja *Jonas on lainannut rahaa* (informantti 1). Akkusatiiviobjekti lauseessa (1) sen sijaan tarkoittaa, että kyseessä ollut rahaa oli lainattu niin paljon, kuin sitä oli pyydetty. Tarkan suomennoksen antoivat liettualaiset (informantit 1–2): *Jonas lainasi tarvittavat rahat*. Suomalaisten käänöksissä on vain akkusatiiviobjekti *rahat*, jonka voi ymmärtää joko niin, että kaikki rahat tai kaikki pyydetty rahat saatiin lainaksi. Kaikkien rahojen lainaamiseksi sopii liettuan kielessä paremmin *iš-skōlinti* 'lainata kaikki'-verbi (2), joka taas merkitsee, että Jonas on antanut kaikki rahansa pois, eikä hänellä ole mitään jäljellä. Lauseen (2) suomennoksena

informantit 2–4 ehdottivat lausetta *Jonas lainasi kaikki rahansa*. Informantti 1 suomensi lauseen *Jonas antoi rahat lainaksi*, mutta tämä käännös saa aikaan edellä mainitun epäselvyyden.

Jië paprãšë mùs pasilikti. Berniùkas išprãšë iš draũgo visùs saldainiùs. Jië priprãšë mùs pasilikti.

- (1) *J-ië* *pa-prãšë* *m-ùs* *pa-si-lik-ti.*
 He-PL.NOM.M PRE-pyytää.PST.3; PFV me-PL.ACC PRE-REF-jäädä-INF
 He pyysivät meitä jäämään.
- (2) *Berniùk-as* *iš-prãšë* *iš* *draũg-o*
 Poika-SG.NOM.M PRE-pyytää.PST.3; PFV PREP ystävä-SG.GEN.M
vis-ùs *saldain-iùs.*
 kaikki-PL.ACC.M makeinen-PL.ACC.M
 Poika pyysi ja sai kaveriltaan kaikki makeiset.
- (3) *Jië* *pri-prãšë* *m-ùs* *pa-si-lik-ti.*
 He PRE-pyytää.PST.3; PFV me-PL.ACC PRE-REF-jäädä-INF
 He ylipuhuivat meidät jäämään.

Tämän ryhmän lauseet ovat aspektiltaan rajattuja. Niiden merkitysero johtuu eri etuliitteistä eikä objektista, sillä objekti kaikissa esimerkeissä on akkusatiivimuotoinen. Ensimmäisessä lauseessa esiintyvä etuliitteellinen *pa-prãšýti* 'pyytää'-verbi on neutraali ja ilmaisee yhtä tiettyä pyytämistä. Lause suomennetaan *He pyysivät meitä jäämään* (informantit 1–4). Jos pyyntöjä olisi esitetty useita, lauseessa esiintyisi imperfektiivinen verbi *prãšýti* (*Jië prãšë mùs pasilikti*). Se ei kuitenkaan osoita iteratiivisuutta, vaan prosessia. Suomen kielessä sellaista eroa ei hahmoteta eikä ilmaista mitenkään. Pyytää-verbi on irresultatiivinen, vaikka pyytäminen on suoritettu. Näin ollen aspektiltaan rajaamattoman lauseen suomennos olisi sama: *He pyysivät meitä jäämään*.

Prašýti 'pyytää'-verbiin liittyneet etuliitteet *iš-* ja *pri-* antavat sisältöön eri sävyjä: *Iš-prãšýti* (2) tarkoittaa pyytämistä ja saamista. *Pri-prãšýti* (3) sen sijaan merkitsee pyytämistä ja saavuttamista. Edellisen verbin sisältävän lauseen suomennoksina esiintyvät *Poika kinusi kaikki makeiset kaverilta* (informantti 1) ja *Poika pyysi kaverilta kaikki tämän karkit* (informantti 2). *Kinuta-* ja *pyytää* -verbit paljastavat *iš-prãšýti*-verbin perusmerkityksen totaaliobjektin kanssa. Tällöin käännökset sisältävät merkityksen *saada karkit*. Partitiiviobjekti sen sijaan tarkoittaisi, että poika ei välttämättä saanut karkkeja. Liettualaiset ilmaisivat etuliitteeseen sisältyvän merkityksen adverbiaalilla: *Poika*

pyytämällä sai kaveriltaan kaikki karkkinsa (informantit 3–4).

Jälkimmäisen lauseen suomennos oli *He pyysivät hartaasti meitä jäämään* (informantti 1) ja *He pyysivät meidät jäämään* (informantit 2 ja 4). Ne eivät kuitenkaan sisällä 'saada suostumaan' merkitystä. Informantin 3 ehdottama *ylipuhua*-verbi näyttää sopivan parhaiten käännökseksi: *He ylipuhuivat meidät jäämään*.

Nāmą Jōnas stātė dvejūs metūs. Nāmą Jōnas pastātė peĩ dvejūs metūs.

- (1) *Nām-q* *Jōn-as* *stātė*
Talo-SG.ACC.M Jonas.nM-SG.NOM.M rakentaa.PST.3; IMPF
dvej-ùs *met-ùs.*
kaksi-PL.ACC.M vuosi-PL.ACC.M
Jonas rakensi taloa kaksi vuotta.
- (2) *Nām-q* *Jōn-as* *pa-stātė*
Talo-SG.ACC.M Jonas.nM-SG.NOM.M PRE-rakentaa.PST.3; PFV
peĩ *dvej-ùs* *met-ùs.*
PREP kaksi-PL.ACC.M vuosi-PL.ACC.M
Jonas rakensi talon kahdessa vuodessa.

Tämä lausepari esittää samaa toimintaa eri näkökulmasta: aspektuaalisesti rajattuna (2) ja rajaamattomana (1). Lauseessa (1) huomio kiinnittyy toiminnan keston eikä tulokseen. Lauseesta *Nāmą Jōnas stātė dvejūs metūs* eikä myöskään sen suomennoksesta *Jonas rakensi taloa kaksi vuotta* (informantit 1–4) käy ilmi, onko talo saatu rakennettua vai ei. Etuliitteellinen verbi toisessa esimerkissä kuvaa loppuun saatettua toimintaa, ja adverbiaalilla ilmaistaan, kuinka kauan tulokseen pääseminen kesti. Toisen lauseen informantit suomensivat *Jonas sai rakennettua talon kahdessa vuodessa* (informantti 3) ja *Jonas rakensi talon kahdessa vuodessa* (informantit 1–2 ja 4). Akkusatiivimuotoisen keston adverbiaalin vastine suomen kielessä on *tunnin*-tyyppinen osma. Prepositio + akkusatiivimuotoinen keston adverbiaali suomennetaan inessiivimuotoisella adverbiaalilla³⁸.

³⁸ On syytä mainita, että määränilmauksen sisältävät lauseet liettuan kielessä käyttäytyvät eri lailla kuin suomessa. Leinon (1991: 182) mukaan ”määränilmaus asettaa päätepiirteen”, eikä se esiinny osmien kanssa. Lause **Pekka ui tunnin kilometrin* ei ole mahdollinen, sillä uiminen täyttyy, kun uimari on uinut kilometrin. Tätä toimintaa liettuan kielessä voidaan ilmaista perfektiivisellä ja imperfektiivisellä verbillä: perfektiivinen verbi korostaa tulosta (b) ja imperfektiivinen esittää uimisen prosessina (a). Lauseissa esiintyy samoja kestoja ilmaisevia adverbiaaleja kuin lauseissa *Nāmą Jōnas stātė dvejūs metūs* ja *Nāmą Jōnas pastātė peĩ dvejūs metūs*.

a) *Kilomètr-q*

Pekka

plaiũkė

vãland-q.

Móteris sėdėjo priė ligónio iki vākaro. Móteris išsėdėjo priė ligónio iki vākaro.

- (1) *Móter-is* *sėdėjo* *priė* *ligón-io* *iki*
 Nainen-SG.NOM.F istua-PST.3; IMPF PREP potilas-SG.GEN.M asti
vākar-o.
 ilta-SG-GEN-M
 Nainen istui potilaan vieressä iltaan asti.
- (2) *Móter-is* *iš-sėdėjo* *priė* *ligón-io* *iki*
 Nainen-SG.NOM.F istua-PST.3; PFV PREP potilas-SG.GEN.M asti
vākar-o.
 ilta-SG-GEN-M
 Nainen istui potilaan vieressä iltaan asti.

Sėdėti-verbi 'istua' on ateenlinen. Päätepisteen tähän tilanteeseen asettaa ajanjakson loppua osoittava adverbiaali *iki vākaro* 'iltaan asti'. Se ilmoittaa, milloin toiminta päättyy. Tästä huolimatta lauseessa ovat mahdollisia sekä imperfektiivinen että perfektiivinen verbi: edellinen tähdentää prosessia eli sitä, että nainen vietti koko päivän potilaan vieressä. Myös toiminnan kesto on tärkeä. Jälkimmäinen esittää toiminnan loppuun saatettuna. Tämä lause välittää periaatteessa samaa merkitystä kuin ensimmäinen: istuminen kesti pitkään, mutta puhujan huomio kiinnittyy sen päättymiseen. Tätä eroa informantit yrittivät ilmaista eri tempuksilla. Ensimmäisen lauseen he käänsivät imperfektiä käyttäen: *Nainen istui potilaan vieressä iltaan asti* (informantit 1–3). Myös progressivista rakennetta esiintyi: *Nainen oli istumassa potilaan vieressä iltaan asti* (informantti 4). Toisen lauseen suomennoksena informantit 1, 2 ja 4 ehdottivat perfektiä: *Nainen on istunut / pysynyt potilaan vieressä iltaan asti*. Informantti 2 käytti *jäädä*-verbiä: *Nainen jäi istumaan potilaan viereen iltaan asti*.

Jos näissä lauseissa preteriti muutettaisiin preesens- tai futuurimuodoksi, eroa suomen kielessä olisi vaikeaa tai mahdotonta ilmaista. Preesensmuodot (3) liettuan kielessä ilmaisisivat habituaalisuutta. Sekä rajatun että rajaamattoman lauseen suomennoksena olisi luultavasti *Nainen istuu potilaan vieressä iltaan asti*. Futuurimuotoja (4) sisältävien

Kilometri-SG.ACC.M	Pekka.nM	uida.PST.3; IMPF	tunti-SG.ACC.F
Pekka ui kilometriä tunnin.			
b) <i>Kilometr-q</i>	<i>Pekka</i>	<i>nu-plaūkė</i>	<i>peř</i> <i>vāland-q.</i>
Kilometri-SG.ACC.M	Pekka.nM	PRE-uida.PST.3; PFV	PREP tunti-SG.ACC.F
Pekka ui kilometrin tunnissa.			

lauseiden käännös olisi myös hämärä, eikä aspektuaalisia erojakaan näkyisi. Molempien suomennokset olisivat *Nainen tulee istumaan potilaan vieressä iltaan asti*.

- (3) *Móter-is sédi / iš-sédi priē ligón-io*
Nainen-SG.NOM.F istua-PRS.3; IMPF / istua-PRS.3; PFV PREP potilas
SG.GEN.M

iki vākar-o.

asti ilta-SG.GEN.M

Nainen istuu potilaan vieressä iltaan asti.

- (4) *Móter-is sēdēs / iš-sēdēs priē ligón-io*
Nainen-SG.NOM.F istua-FUT.3; IMPF / istua-FUT.3; PFV PREP potilas
SG.GEN.M

iki vākar-o.

asti ilta-SG.GEN.M

Nainen tulee istumaan potilaan vieressä iltaan asti.

Girdėjau, kàd daržóvès tuŗguje pigèsnès. Vākar išgirdaũ gēŗ naujienq – daržóvès tuŗguje pigèsnès.

- (1) *Girdėj-au, kàd daržóv-ès tuŗg-uje pigèsn-ès.*
Kuulla.PST-SG.1; IMPF että vihanne-PL.NOM.F tori-SG.LOC.M halvempi-
SG.NOM.F

Olen kuullut, että vihannekset ovat halvempia torilla.

- (2) *Vākar iš-gird-aũ gēŗ-q naujien-q –*
Eilen PRE-kuulla-SG.1; PFV hyvä-SG.ACC.F uutinen-SG.ACC.F
daržóv-ès tuŗg-uje pigèsn-ès.
vihannes-PL.NOM.F tori-LOC.M halvempi-SG.NOM.F

Kuulin eilen hyvän uutisen – vihannekset ovat halvempia torilla.

'Kuulla'-verbi on staattinen. Ero näissä lauseissa on siinä, että *girdėti* 'kuulla; IMPF'-verbi merkitsee tilaa, ja sitä käytetään joko habituaalisissa tilanteissa tai kertomuksissa. Informantit 2–4 käänisivät tämän perfektillä: *Olen kuullut, että vihannekset ovat halvempia torilla*. Etuliitteellinen *iš-giŗsti* 'kuulla; PFV'sen sijaan merkitsee äkillistä toimintaa. Se ei ilmaise tilaa sinänsä, vaan tilan alkamista. Käännöksissä esiintyi imperfekti: *Eilen kuulin hyvän uutisen – vihannekset ovat halvempia torilla*. Imperfektiivisen verbin vastineena informantti 1 valitsi imperfektin. Perfektiivisen verbin hän käänsi *saada kuulla*-rakenteella: *Eilen sain kuulla hyvän uutisen – vihannekset ovat halvempia torilla*. Näyttää siltä, että *kuulla*-verbin imperfekti sopii molempiin lauseisiin, ja se estää merkityksen välittämistä tarkalleen.

Chòras uždaināvo mán nežinomq daĩnq.

(1) <i>Chòr-as</i>	<i>už-daināvo</i>	<i>m-án</i>
Kuoro-SG.NOM.M	PRE-laulaa.PST.3; PFV	minä-SG.DAT
<i>nežinom-q</i>	<i>daĩn-q.</i>	
tuntematon-SG.ACC.F	laulu-SG.ACC.F	
- Kuoro alkoi laulaa minulle tuntematonta laulua.

'Laulaa'-verbi etuliitteen *už-* kanssa on semelfaktiivinen eli kuvaa punktuaalista toimintaa ja ilmaisee vain toiminnan alkua. Aloitetusta laulamisesta seuraava laulaminen osoitetaan etuliitteettömällä verbillä *dainúoti* 'laulaa'. Etuliiteverbiä vastaa myös ilmaus *pradéti dainúoti* 'alkaa laulaa'. Kaikkien informanttien käännös sisältää juuri sellaisen ilmauksen: *Kuoro alkoi laulaa minulle tuntematonta laulua. Alkaa laulaa* -ilmaus on ainoa oikea vastine, ja *laulaa*-verbi ei sovi.

Mamà áiškino vaikáms, kaĩp reĩkia eĩgtis svečiuosè. Mamà išáiškino vaikáms, kaĩp reĩkia eĩgtis svečiuosè.

(1) <i>Mam-à</i>	<i>áiškino</i>	<i>vaik-áms,</i>	<i>kaĩp</i>
Äiti-SG.NOM.F	selittää.PST.3; IMPF	lapsi-PL.DAT.M	miten
<i>reĩkia</i>	<i>eĩg-ti-s</i>	<i>sveč-iuosè.</i>	
täytyä-PRS.3	käyttäytyä-INF-REF	vierailu-PL.LOC.M	
- Äiti selitti lapsilleen, miten täytyy käyttäytyä vierailulla.
(2) <i>Mam-à</i>	<i>iš-áiškino</i>	<i>vaik-áms,</i>	<i>kaĩp</i>
Äiti-SG.NOM.F	PRE-selittää.PST.3; PFV	lapsi-PL.DAT.M	miten
<i>reĩk-ia</i>	<i>eĩg-ti-s</i>	<i>sveč-iuosè.</i>	
täytyä-PRS.3	käyttäytyä-INF-REF	vierailu-PL.LOC.M	
- Äiti selitti lapsilleen, miten täytyy käyttäytyä vierailulla.

Ensimmäisessä lauseessa selittämisen kuvitellaan kestäneen jonkin aikaa, ja lopputulokseen ei viitata. Lause sallii progressiivisen tulkinnan ('äiti oli parhaillaan selittämässä'). Toisessa lauseessa esiintyy etuliiteverbi, joka kuvaa rajattuuutta. On syytä mainita, että perfektiiivinen *iš-áiškinti*-verbi on verrattavissa *pa-áiškinti*-verbiin. DLKŽ:in antama verbien määritelmä on melko sama: *iš-áiškinti* 'tehdä selväksi' ja *pa-áiškinti* 'esittää, jotta tulisi selväksi'. Ero kuitenkin tuntuu olevan isompi. *Iš-áiškinti*-verbi tarkoittaa, että kuulijalla on käsitys selitettävästä asiasta. *Pa-áiškinti*-verbi sen sijaan jättää mahdollisuuden auki, että kuulijalle

jäi jotain epäselväksi.

Tämän lauseparin käännökset vaihtelevat informanteittain. Imperfektiivisen ja perfektivisen verbin eroa informantti 1 ilmaisi *selittää* : *selittää* vastakohtalla: *Äiti selitti lapsille, miten kylässä pitää käyttäytyä* ja *Äiti selvitti lapsille, miten kylässä pitää käyttäytyä*. Informantti 2 ehdotti imperfektiivisen verbin vastineeksi *kertoa*-verbiä. Tuloksen sisältyvän 'iš-áiškinti'-verbin hän suomentaa *selittää*-verbillä: *Äiti kertoi lapsille, kuinka tulee käyttäytyä vierailulla*. *Äiti selitti lapsille, kuinka tulee käyttäytyä vierailulla*. Aspektiltaan rajaamattoman lauseen informantit 3 ja 4 käänsivät perfektillä: *Äiti on selittänyt lapsilleen, kuinka käyttäytyään vieraskäynnillä*. Rajattuutta he ilmaisivat verbeillä *tehdä selväksi* ja *selittää*: *Äiti teki lapsilleen selväksi, kuinka käyttäytyään vierailulla* (informantti 3) ja *Äiti selitti lapsilleen, kuinka käyttäytyään vierailulla* (informantti 4).

Selittää-verbiä informantit käyttivät sekä rajatussa että rajaamattomassa lauseessa. Sen ohella esiintyivät *selittää* ja *kertoa* -verbit, mutta näiden verbien käyttö eri tempuksissa ei kuitenkaan ilmaise *iš-áiškinti* ja *pa-áiškinti* -verbien eroja.

Ûž durŭ láukè kelì draugaĩ iř mēs išėjome sù jaĩs pakalbėti. Ûž durŭ láukè kelì draugaĩ iř mēs nuėjome sù jaĩs pakalbėti.

- (1) Ûž dur-ŭ láukè kel-ì
Takana ovi-PL.GEN.F odottaa.PST.3; IMPF muutama-PL.NOM.M
drauga-ai *iř mēs* *iš-ėj-ome* *sù* *j-aiš*
ystävä-PL.NOM.M ja me PRE-mennä-PL.1; PFV kanssa he-PL.INSTR.M
pa-kalbė-ti.
PRE-puhua-INF; PFV
Muutama ystävä odotti oven takana ja me menimme ulos puhumaan heidän kanssaan.
- (2) Ûž dur-ŭ láukè kel-ì
Takana ovi-PL.GEN.F odottaa.PST.3; IMPF muutama-PL.NOM.M
drauga-ai *iř mēs* *nu-ėj-ome* *sù* *j-aiš*
ystävä-PL.NOM.M ja me PRE-mennä-PL.1; PFV kanssa he-PL.INSTR.M
pa-kalbėti.
PRE-puhua-INF; PFV
Muutama ystävä odotti oven takana, ja me menimme puhumaan heidän kanssaan.

Molemmat lauseet ovat aspektiltaan rajattuja. Lauseissa esiintyy liikeverbi *eĩti* 'mennä, kulkea'. Siihen liittyvät etuliitteet ilmaisevat tilanteen liikkeen suuntaa. Etuliitteen

perusteella voidaan määrittää subjektin tarkoitteen sijainti: Ensimmäinen lause edellyttää, että subjektin tarkoite on jossakin sisällä, sillä *iš-eiti* ilmaisee menemistä ulos tai lähtemistä (esim. kotoa kauppaan). Toisessa lauseessa esiintyvä etuliite *nu-* osoittaa suuntaa eteenpäin. Näiden tilanteiden ero liittyy perspektiivin valintaan: ensimmäinen lause painottaa, että subjektin tarkoite meni rakennuksesta ulos (myös huoneesta käytävälle yms.) puhumaan ystävien kanssa, ja toisessa korostetaan siirtymistä seisomapaikasta eteenpäin. Etuliitteen valinta vaikuttaa tilanteen ymmärtämiseen: jos subjektin tarkoite olisi ulkona ja lauseessa esiintyisi *iš-eiti* 'mennä ulos'-verbi, kuulija jäisi miettimään, kuka menee ja minne?

Kaikki informantit antoivat saman ensimmäisen lauseen suomennoksen: *Muutama ystävä odotti oven takana, ja me menimme ulos puhumaan heidän kanssaan*. Toisen lauseen käännös ei myöskään vaihtelee. Informanttien 1, 3 ja 4 käännöksenä esiintyi *Muutama ystävä odotti oven takana ja me menimme keskustelemaan heidän kanssaan*. Informantti 2 ehdotti *käväistä*-verbiä: *Muutama ystävä odotti oven takana, ja me käväisimme juttelemassa heidän kanssaan*. *Käväistä*-verbin vastineena on kuitenkin eri etuliiteverbi *užeiti* 'käväistä, kiivetä, mennä jonkin takaa'.

Einù pasportúoti.

- (1) *Ein-ù* *pa-sportúo-ti.*
Mennä.PRS-SG.1 PRE-urheilla-INF; PFV
Menen vähän urheilemaan.

Sportúoti-verbi 'urheilla' on ateellinen, ja tässä lauseessa se esiintyy objektina. Siihen liittynyt etuliite ei merkitse perfektivisyyttä, vaan ilmaisee toiminnan heikkoa intensiteettiä. *Pa-sportúoti* 'urheilla'-verbillä todetaan, että subjektin tarkoite tulee urheilemaan kevyesti, ei mitään hankalia harjoituksia tai pitkiä treenejä. Informanttien 1 ja 4 eli suomalaisen ja liettualaisen ehdottama vastine *Menen urheilemaan* ei sisällä tällaista sisältöä. Tämä suomennos sopisi paremmin etuliitteettömän *sportúoti*-verbin vastineeksi: *Einù sportúoti* ilmaisee aikomusta urheilla. Harjoitusten tasosta ei ole tietoa. Lauseelle *Einù pasportúoti* hyvän vastineen antoivat informantit 2 ja 3. He lisäsivät lauseeseen adverbien *vähän*, joka välittää etuliitteellä *pa-* koodattua merkitystä: *Menen vähän urheilemaan*.

6 LOPUKSI

Informanttien kääntämistä lauseista ja niiden alkuperäisiin lauseisiin tehdyn vertailun pohjalta päädyttiin alla esitettyihin päätelmiin:

1. Aspektuaalisia eroja suomen kielessä esitetään objektin sijaoppositiolla, kun taas liettuan kielessä erot näkyvät yleensä verbeistä (esim. *Medžiótojas šóvė ĭ kiškj. Medžiótojas nušóvė kiškj*, s. 61–62). Erot ilmenevät liettuan kielessä sijaoppositiosta, kun etuliite on neutraali (esim. *Jõnas paskõlino pinigũ ~ pinigus*, s. 62). Jos etuliite sisältää lisävivahteita, objektin sijalla ei ole niin suurta merkitystä.
2. Objektin sijaoppositio suomen kielessä ei välttämättä ilmaise loppuun saatettua toimintaa vaan (epä)täydellisyyttä, joka liettuan kielessä ilmenee lauseen muista jäsenistä (esim. *Tunnen hänen ~ hänet*, s. 50 ja *Lumi peitti maan ~ maata*, s. 51–52).
3. Totaali- ja partitiiviobjekti suomen kielessä ei voi aina välittää etuliitteiden sisältämiä merkityksiä (esim. *Medžiótojas pašóvė kiškj*, s. 61–62 ja *Mamà áiškino ~ išáiškino vaikáms, kaž reĩkia elgtis svečiuosė*, s. 67–68). Etuliiteverbejä käännetään joskus eri verbeillä (esim. *paprāšė ~ išprāšė ~ priprāšė*, s. 63–64).
4. Suomenkielisen lauseen monista tulkintoista käännöksessä liettuan kielelle voi ilmentää vain osa tulkintoja. Esimerkiksi lause *Pekka söi viinirypäleitä* (s. 52–53) holistisesti tulkittuna ilmaisee iteratiivista tekemistä. Iteratiivisuutta käännöksessä liettuan kielelle ei kuitenkaan näy.
5. Suomen kielen totaaliobjektia voivat vastata eri etuliitteet sellaisinaan tai muiden lauseen jäsenten kanssa (esim. *Hän istutti vieraat pöydän ääreen*, s. 53–54).
6. Suomen kielessä ilmenevä habituaalisuus ilmaistaan liettuan kielessä etuliitteettömällä preesensillä (esim. *Olen jo pitkään ostanut sähköä ~ sähkön tältä yhtiöltä*, s. 54–56).
7. Jos totaaliobjekti määräytyy jatkuvasta resultatiivisuudesta kuten lauseessa *Harja puhdistaa liukuhihnan ennen kuin se kulkeutuu sisälle koneistoon* (s. 56–57), vastineena liettuan kielessä voi olla sekä perfektiivinen että imperfektiivinen verbi.
8. Kaksoiskvantifioivan lauseen käännös liettuan kielelle riippuu dynaamisen kvantiteetin avoimuudesta / sulkeisuudesta. Jos dynaaminen kvantiteetti on sulkeinen (esim. *Vieraat tulivat yksitellen ovesta sisään*, s. 57), käännöksessä esiintyy perfektiivinen verbi. Avoin dynaaminen kvantiteetti sallii liettuan kielessä imperfektiivisen verbin.

9. Intransitiiviverbin sisältävät lauseet (esim. *Uusi saviruukku ~ saviruukku valmistui saventalajan käsissä*, s. 58–59) aiheuttavat käännösongelmia, sillä niiden käyttö liettuan kielessä on erilainen kuin suomessa. Verbien luonteen takia vastineena on passiivi aspektuaalisesti rajatuissa lauseissa. Rajaamattoman lauseen käänöksissä esiintyy passiivia, refleksiiviverbejä sekä etuliitteettömiä verbejä.
10. *Olla lähtemäisillään* -rakenne (s. 59–60) osoittaa toimintaa, joka ei ole vielä toteutunut. Samaa merkitystä välittää liettuan kielessä kontinuaatiivin preteriti tai 'aikoo lähteä'-rakenne.
11. Tiettyjen lauseiden käänös liettuan kielelle riippuu puhujasta ja siitä, mitä hän haluaa korostaa. Esimerkiksi lause *Liikunta ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta* (s. 60–61) voidaan kääntää liettuan kielelle sekä rajatuksi että rajaamattomaksi. Sellaisessa tapauksessa rajattuu ja rajaamattomuutta suomenkielisissä vastineissa ei näy, sillä *helpottaa* ja *parantaa* -verbit vaativat aina partitiivin.

Hypoteesinani oli, että käännökset eivät välttämättä sisällä alkuperäisen lauseen merkitystä. Yllä mainitun perusteella voi todeta, että hypoteesi piti paikkansa. Käänöksien tarkkuuteen näyttää vaikuttavan ennen kaikkea se, millaisia eroja lausepari sisältää. Esimerkiksi jos objektin sijanvaihtelu suomessa osoittaa objektin tarkoitteen (epä)täydellisyyttä (*Lumi pietti maan ~ maata*), käännöksen liettuan kielelle kannattaa lisätä adverbiaaleja, jotka täsmentävät merkitystä. Perfektiiviset ja imperfektiiviset verbit sellaisinaan eivät tällaisissa tilanteissa välitä alkuperäisen lauseen merkitystä. Samoin käy myös lauseissa, joissa sijanvaihtelulla ilmaistaan kaikki – osa kaikista -oppositiota (*Hän istutti vieraat ~ vieraita pöydän ääreen*). Vaikka liettuan kielessäkin objektin sija voi vaihdella genetiivin ja akkusatiivin välillä, sijanvaihtelulla eikä perfektiivisellä ja imperfektiivisellä verbillä ole samaa sisältöä. Sijanvaihtelun kautta käänökselle saattaa tulla erilaisia tulkintoja, esimerkiksi: Istuivat kaikki vieraat, jotka aioittiin istuttaa. Subjektin tarkoite istutti osan vieraista ja muut jäivät seisomaan. Kaikki vieraat istutettiin, muttei tiedetä, paljonko heitä oli. Tässäkin tapauksessa adverbiaalit auttavat välittämään tarkan merkityksen. Adverbiaalit täsmentävät myös etuliiteverbejä, kun niitä käännetään suomen kielelle. Esimerkiksi *pa-skõlinti* ja *iš-skõlinti* -verbit ovat molemmat perfektiivisiä ja tarkoittavat antamista lainaksi. Ne eroavat kuitenkin merkitykseltään ja voivat esiintyä eri objektien kanssa, mikä aiheuttaa jopa enemmän tulkintoja.

On syytä mainita myös totaaliobjektin sisältävät jatkuvan resultatiivisuuden lauseet. Vaikka toiminta ei täyty, voidaan ne kuitenkin kääntää liettuan kielelle sekä perfektiivistä että imperfektiivistä verbiä käyttäen. Molemmissa näkyy täyttymättömyys. Käännöksissä on lisäksi vähän eri sisältö kuin niiden alkuperäisissä lauseissa.

Suomen kielen kannalta hankalilta vaikuttavat lauseet, joissa päätepisteen asettavat ajanjakson loppua osoittavat adverbiaalit (*Móteris sėdėjo / iš-sėdėjo priė ligonio iki vėkaro*). Käännöksiä vaikeuttaa se, että tällaisia lauseita liettuan kielessä voidaan ilmaista rajattuna yhtä hyvin kuin rajaamattomina. Molemmat esiintyvät kaikissa tempuksissa. Käännös suomen kielelle on periaatteessa sama, eikä siinä näy aspektuaalisia eroja. Aineiston analyysin perusteella päädyttiin myös siihen, että etuliitteellisten ja etuliitteettömien verbien aspektuaalisia eroja voi suomen kielessä korvata sijanvaihtelulla, muttei siitä näy, millä tavalla toiminta tapahtuu (esim. *Einù pa-sportuoti.*).

Äidinkielen on havaittu vaikuttavan käännöksiin silloin, kun samaa asiaa liettuassa esitetään sekä rajatulla että rajaamattomalla lauseella. Esimerkiksi lauseen *Pekka söi viinirypäleitä* liettuannoksessa suomalaisilla esiintyy perfektiivinen verbi. Liettualaisille on sen sijaan luonnollista käyttää imperfektiivistä verbiä puhuttaessa menneisyydessä tapahtuvasta toiminnasta, joka on jo loppunut. Mainitsemisen arvoiseksi osoittautuu myös lause *Liikunta ja rentoutuminen ovat mutkattomimmat keinot helpottaa stressiä ja parantaa unta*. Liettuannoksessa suomalaiset käyttivät kahta perfektiivistä verbiä (*pa-leņgvinti* 'helpottaa' ja *pa-gėrinti* 'parantaa'), kun taas liettualaisilla toinen esiintyy perfektiivisenä (*pa-leņgvinti* 'helpottaa') ja toinen imperfektiivisenä (*pa-gėrinti* 'parantaa'). Näin puhuja esittää näkökulmansa asiaan: stressi helpottuu jokaisen liikuntakerran aikana, ja unen laadun parantamiseen kuluu enemmän aikaa.

Tässä esittelin aineistosta havaitsemiani tuloksia. Kieli ei kuitenkaan ole monotoninen, ja siksi havaintoni eivät sovi kaikkiin tilanteisiin. Näitä tuloksia ei voi pitää kattavina myöskään siksi, että informanttien ja käännettävien lauseiden määrä oli suhteellisen pieni. Toisaalta tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena ei ollut kaikkien mahdollisten vastineiden luettelo, vaan halusin esittää aspektin näkökulmasta erityyppisiä lauseita. Toivottavasti tässä tutkielmassa esitetty analyysi on hyödyllinen suomea ja liettuaa vieraana

kielenä puhuville. Toivon myös, että tämä työ tarjoaa riittävästi tietoa aspektista liettuaa osaamattomille.

Lopuksi haluaisin kiittää informanteja, jotka uhrasivat arvokasta aikaa kääntääkseen antamiani lauseita. Olen kiitollinen myös professorilleni Tuomas Huumolle hyödyllisistä kommentteista, jotka synnyttivät uusia ideoita ja ohjasivat minua työn kirjoittamisessa. Paljon kiitoksia ystäväilleni Matti Heikkilälle ja Paula sekä Antti Paavolalle, jotka ovat innokkaita liettuan kielen opiskelijoita ja konsultoivat sekä neuvoivat minua kieleen liittyvissä asioissa. Kiitän myös suomen kielen harjoittelijoita oikoluvusta. Te kaikki edistitte tätä työtä. Olitte suuri apu minulle. En olisi voinut kirjoittaa tätä pro gradu - tutkielmaa ilman teitä. Kiitos!

LÄHTEET

Ambrazas, Vytautas – Bernadišienė, Petronėlė – Dumašiūtė, Zelma – Gailiūnas, Pranas – Galnaitytė, Elzė – Jašinskaitė, Irena – Labutis, Vitas – Paulauskas, Jonas – Pikčilingis, Juozas – Sližienė, Nijolė – Ulvydas, Kazys – Valeckienė, Adelė – Valiulytė, Elena – Žukauskaitė, Julija 1971: *Lietuvių kalbos gramatika*. II tomas. Mintis, Vilnius.

Ambrazas, Vytautas – Geniušienė, Ema – Girdenis, Aleksas – Tekorienė, Dalija – Valeckienė, Adelė – Valiulytė, Elena 1997. *Lithuanian Grammar*. Baltos lankos, Vilnius.

Arkadiev, Peter M. 2011a: Aspect and Actionality in Lithuanian on a Typological Background. *Langues baltiques, langues slaves*, s. 61–92.

----- 2011b: On the aspectual uses of the prefix *be-* in Lithuanian. *Baltic Linguistics*, s. 37–78. [Viitattu 11.10.2014.] Saatavissa: https://www.academia.edu/822954/On_the_aspectual_uses_of_the_prefix_be_in_Lithuanian

DLKG = Ambrazas, Vytautas – Garšva, Kazimieras – Girdenis, Aleksas – Jakaitienė, Evalda – Kniūkšta, Pranas – Krinickaitė, Stasė – Labutis, Vitas – Laigonaitė, Adelė – Oginskienė, Elena – Pikčilingis, Juozas – Ružė, Albertas – Sližienė, Nijolė – Ulvydas, Kazys – Urbutis, Vincas – Valeckienė, Adelė – Valiulytė, Elena 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Ketvirtoji pataisyta laida. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius.

DLKŽ = *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Toim. Stasys Keinys, Laimutis Bilkis, Jonas Paulauskas ja Vytautas Vitkauskas. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius 2011. [Verkkoversio. Viitattu 13.10.2013.] Saatavissa: <http://dz.lki.lt>

Dambriūnas, Leonardas 1960: *Lietuvių kalbos veiksmažodžių aspektai*. Lietuvių enciklopedijos leidykla, Boston.

----- 1975: Kelios pastabos dėl veikslių sampratos. *Baltistica XI (2)*, s. 171–179.

Frawley, William 1992: *Linguistic Semantics*. Lawrence Erlbaum Associates. Hillsdale.

Galnaitytė, Elzė 1978: Veikslių definicijos lietuvių aspektologijoje klausimu. *Baltistica XIV (1)*, s. 66–74.

----- 1979: Dėl veiksmažodžių veikslių kategorijos pobūdžio. *Baltistica XV (1)*, s. 46–51.

----- 1982: Dėl diskusijos veiksmažodžio veiksmo klausimu. *Baltistica XVIII (1)*, s. 75–84.

Geniušienė, Emma Š. 1997: The Multiplicative and the Iterative in Lithuanian. *Typology of Iterative Constructions*. S. 220–240. Toim. Viktor Samuilovič Hrakovskij. Lincom Europa, München.

Girdenis, Aleksas – Žulys, Vladas 1973: Lietuvių kalbos gramatikos recenzija. *Baltistica IX (2)*, s. 203–214.

Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred 1988: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Hannula, Ritvaliisa – Mikkola, Outi – Tikka, Leena 2013: *Hyvän unen lyhyt oppimäärä*. [Verkkojulkaisu. Viitattu 11.12.2013.] Saatavissa: http://www.yths.fi/filebank/1946-Uniopas_2013.pdf

Holvoet, Axel – Čižik, Veslava 2004: Veikslo priešpriešos tipai. *Lietuvių kalbos gramatikos darbai 2. Gramatinių kategorijų tyrimai*. S. 141–162. Toim. Axel Holvoet ja Loreta Semėnienė. Lietuvių kalbos instituto leidykla, Vilnius.

Huomo, Tuomas 2006: Kvantiteetti ja aika I: nominaalisen aspektin näkökulma suomen objektin ja subjektin sijanmerkintään. *Virittäjä*, s. 504–538.

----- 2007: Kvantiteetti ja aika II: nominaalinen aspekti ja suomen predikatiivin sijanvaihtelu. *Virittäjä*, s. 3–23.

Jablonskis, Jonas 1957: *Rinktiniai raštai*. T. 1. Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, Vilnius.

Itkonen, Terho 1975: *Erään sijamuodon ongelmia*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.

----- 1982: Partitiivin käytön historiaa. *Virittäjä*, s. 429–434.

Kangasmaa-Minn, Eeva 1878: Verbien sisäisestä aspektista. *Sananjalka* 20, s. 17–28.

Kuteva, Tania 2001: *Auxiliation. An Inquiry into the Nature of Grammaticalization*. Oxford University Press, Oxford.

Laakso, Johanna 1991: *Uralilaiset kansat: tietoa suomen sukukielistä ja niiden puhujista*. WSOY, Porvoo–Helsinki–Juva.

Larsson, Lars-Gunnar 1981: *Studier i de östersjöfinska språkens partitivbruk*. Finsk-ugriska institutionen, Uppsala.

----- 1984: The role of Baltic influence in the aspectual system of Finnish. *Aspect Bound. A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-Ugrian aspectology*. S. 97–109. Toim. Casper de Groot ja Hannu Tommola. Foris Publications, Dordrecht.

Leino, Pentti 1991: *Lauseet ja tilanteet*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Liukkonen, Kari 1992: Liettua ja Latvia – balttilaiset kielet. *Kielikello* 1/1992. Stellatum Oy, Helsinki. [Verkkolehti. Viitattu 19.9.2014.] Saatavissa: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=832>

LKI = Lietuvių kalbos institutas. [Viitattu 15.10.2013.] Saatavissa:
http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=336&

Noreen, Adolf 1904: *Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförling framställning*. Femte bandet, Lund.

Palmitis, Letas 1986: Veiksmožodžio gramatinės kategorijos ir baltų kalbos. *Baltistica XXII (1)*, s. 11–24.

Paulauskienė, Aldona 1965: *Lietuvių kalbos veiksmožodžių veikslai: paskaita studentams neakivaizdininkams*. Vilniaus Valstybinis V. Kapsuko vardo universitetas, Vilnius.

----- 1970: Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos veikslų ir laikų santykiai. *Baltistica VI (1)*, s. 67–77.

----- 1979: *Gramatinės lietuvių kalbos veiksmožodžio kategorijos*. Mokslas, Vilnius.

----- 1980: Kelios pastabos dėl veikslų kategorijos esmės ir apibrėžimo. *Baltistica XVI (2)*, s. 140–144.

----- 1994: *Lietuvių kalbos morfologija: paskaitos lituanistams*. Mokslo ir enciklopedijų leidykla, Vilnius.

----- 2002: Sintaksės atskyrimas nuo morfologijos XX a. kalbotyroje. *Kalbų studijos*, no.3. [Verkkolehti. Viitattu 14.12.2013.] Saatavissa:
http://www.kalbos.lt/zurnalai/03_numeris/04.pdf

----- 2008: Opozicijos ir jų neutralizacija gramatinių kategorijų paradigmos. *Kalbų studijos*, no. 13, s. 5–14.

----- 2009: Veiksmožodžio reikšmė A. Baranausko, J. Jauniaus ir J. Jablonskio gramatikose. *Lituanistica T. 55*. Nr 1–2 (77–78), s. 58–67.

----- 2010: Dėl būtujų laikų interpretavimo svarbesniuose lietuvių kalbos gramatikos darbuose. *Lietuvių kalba* 4. [Verkkolehti. Viitattu 11.10.2013.] Saatavissa: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=143>

Ramonienė, Meilutė – Pribušauskaitė, Joana 2007: *Praktinė lietuvių kalbos gramatika*. Baltos lankos, Vilnius.

Sakurai, Eiko 2008: Combination of Past Participles Functioning as Adverbials With Main Verbs in Lithuanian: Aspect and Transitivity. *Acta Linguistica Lithuanica*, s. 81–107.

Stumbrienė, Virginija – Vilkienė, Loreta – Roebuck, William 2008: *365 Lithuanian Verbs*. Tyto Alba, Vilnius.

Suhonen, Seppo 1980: Balttilaisten lainasanojen leikistä ja merkityspiirteistä itämerensuomalaisissa kielissä. *Virittäjä*, s. 189–211.

Tervola, Maija 2006: *Suomen ja liettuan objektin sijavaihtelun vertailua*. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. [Verkkodokumentti. Viitattu 23.10.2014.] Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93944/gradu01395.pdf?sequence=1>

Tuomikoski, Risto 1978: Objektinsijaisista määrän adverbialeista. *Virittäjä*, s. 26–51.

Vartiainen, Jorma – Tekorienė, Dalija 1995: *Sano se liettuaksi. Pasakyk tai lietuviškai*. Academia, Vilnius.

Velupillai, Viveka 2013: *An Introduction to Linguistic Typology*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia.

Vendler, Zeno 1978: *Linguistics in Philosophy*. Cornell University Press, Ithaca ja London.

VISK = Ison suomen kieliopin. Toim. Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004. [Verkkoversio. Viitattu 5.1.2013.] Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>

LIITTEET

Liite 1

Liettuankielisen tekstin lukemisen ei pitäisi aiheuttaa ongelmia suomalaisille. Liettuan aakkosiin kuuluvat kaikki suomalaiset kirjaimet paitsi *q, x, å, ä, ö*. On myös muutamia liettuan kirjaimia, jotka puuttuvat suomen aakkosista. Nämä ovat *š, z, ž, č* ja *ė*. (Vartiainen & Tekorienė 1995: 8.)

Vokaalit

Liettuan kielessä on kuusi pitkää ja neljä lyhyttä vokaalia. Niitä edustaa kaksitoista kirjainta. Pitkät vokaalit ovat *i* (merkitään kirjaimilla *y* ja *į*), *u* (*ū* ja *ų*), *o* (*o*), *a* (*a* ja *ą*), *e* (*e* ja *ę*) ja *ė* (*ė*). Lyhyet vokaalit ovat *i, u, e, a* (merkitään kirjaimilla *i, u, e, a*). Nämä vokaalit paitsi *e* ja *ė* ääntyvät kuten suomessa. Vrt.:

Rýtas 'aamu' ja **piirakka**
Jūra 'meri' ja **juusto**
Mókytojas 'opettaja' ja **oppera**
Bātas 'kenkä' ja **kaali**
Pilīs 'linna' ja **pidin**
Tū 'sinä' ja **katu**
Mamà 'äiti' ja **paha**

Vokaalit *e* ja *ė* eroavat suomen vokaalista *e*. Jorma Vartiainen ja Dalija Tekorienė (1995: 9) esittävät nämä vokaalit näin:

e on konsonanttien jälkeen suomen ä-äännettä muistuttava äänne. Se esiintyy LYHYENÄ, etenkin gravispainollisena kuten ä suomen sanassa ”jänö”. Se esiintyy PITKÄNÄ kuten ä suomen sanassa ”jää”. *Ē* on aina PITKÄ ä-äänne. *Ė* on kuin suomen e-äänne sanassa ”teeri”.

Konsonantit

Konsonantit (paitsi *j*) esiintyvät liettuan kielessä sekä palatalisoituina että kovina. Suomen aakkosista puuttuvat äänneet *š, z, ž, č*, mutta ne ovat silti suomalaisille tuttuja. *Š* on soiniton

konsonantti ja ääntyy kuten sanassa *šakki*. Konsonantit *z* ja *ž* ovat soinnillisia ja ääntyvät kuten vastaavasti englannin sanoissa *zip* ja *pleasure*. Konsonanttia *c* vastaa yhdistelmä *ts*. Se ääntyy kuten sanassa *tsaari* ja *č* kuten englannin sanassa *chat*. Vaikealta voi näyttää yhtymä *ch*, joka ääntyy kuten saksan sanassa *Macht*. (Vartiainen & Tekorienė 1999: 10–11.)

Diftongit ja sekadiftongit

Diftongit ja sekadiftongit vastaavat pitkiä vokaaleja. Liettuassa on 11 diftongia (*ie, uo, ui, ei, ai, au, eu, oi, ou*) ja 16 sekadiftongia, jotka ovat vokaalin (*a, e, i, u*) ja likvidan tai nasaalin (*l, m, n, r*) yhtymiä. (Vartiainen & Tekorienė 1999: 12; Liukkonen 1992: <http://www.kielikello.fi> > Arkiston haku. [Viitattu 19.9.2014.]])

Painotus

Paino liettuan kielessä on vapaa, eli se liikkuu sijamuodoista riippuen. Liettuassa on kolme painomerkkiä: gravis (liett. *kairìnis kiřčio žėnklas*), sirkumfleksi (liett. *riestìnis kiřčio žėnklas*) ja akuutti (liett. *dešinìnis kiřčio žėnklas*). Gravis-painolla merkitään vain lyhyttä vokaalia. Esimerkiksi *kavà* 'kahvi', *mamà* 'äiti', *dukrà* 'tytär'. Pitkät vokaalit merkitään sirkumfleksilla ja akuutilla. Esimerkiksi *nāmas* 'talo', *gātvė* 'katu', *bāras* 'baari'; *dėti* 'panna', *mókytojas* 'opettaja', *žinóti* 'tietää'.

Diftongin tai sekadiftongin sisältävässä tavussa voi esiintyä sekä akuutti että sirkumfleksi. Akuutilla painotetaan diftongin tai sekadiftongin alkuosaa, kun taas painotettu loppuosa merkitään sirkumfleksilla. Esimerkiksi *káulas* 'luu' ja *kiaūlė* 'sika'; *láuk* 'odota' ja *laūk* 'ulos, pois'. Viimeisestä esimerkistä käy ilmi, että paino ja siis erilainen intonaatio voi erottaa kaksi identtistä sanaa toisistaan. Paino erottaa myös sanan sanojen yhdistelmistä. Esimerkiksi:

Dù jōs (namaĩ) 'hänen kaksi (taloa)' ja *dùjos* 'kaasu'.
Kā rās 'mitä löytää' ja *kāras* 'sota'.
aĩ klýstu 'olenko väärässä' ja *arklýs tų* 'sinä olet hevonen'.

Liite 2

Etuliitteet

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta etuliitteelliset verbit kuvaavat ei ainoastaan loppunutta toimintaa vaan myös sitä, miten toiminta päättyy. Etuliitteellisen verbin merkitys riippuu etuliitteestä ja kantaverbistä (transitiivi- ja intransitiiviverbit sekä niiden alaluokat). (Paulauskienė 1971, 174.) Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa 3 esitellään etuliitteiden merkitykset esimerkkeineen.

Tästä aiheesta löytyy hyviä lähteitä: Aldona Paulauskienėn teos *Dabartinės lietuvių kalbos veiksmąžodis* (Nykyliettuan kielen verbi) ja Jonas Paulauskasın vąitöskirja *Veiksmąžodų priešdėlių funkcijos dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje* (Verbien etuliitteiden merkitykset nykyliettuan kielessä), jossa hän esittelee laajasti etuliitteiden leksikaaliset ja kieliopilliset merkitykset ja jakaa ne pää- ja sivumerkityksiin. Seuraavan taulukon lähteeksi valitsin Nykyliettuan sanakirjan (DLKŹ) kahdesta syystä. Ensinnäkin DLKŹ (2006, nettiversio 2011) on paljon uudempi kuin Paulauskasın vąitöskirja (1958) ja Paulauskienėn teos (1971). Toinen syy on, että tämän työn päämääränä ei ole etuliitteiden tarkka kuvaus vaan etuliitteiden merkitysten esittely yleisesti. Samasta syystä taulukkoon ei myöskään sisälly kantaverbin erittely eikä glossaus. Sen lisäksi Paulauskasın teoksesta löytyy sellaisia merkityksiä, jotka ovat harvinaisia.

TAULUKKO 3. Etuliitteiden merkitykset ja esimerkit (DLKŽ).

Etuliite	Merkitys	Esimerkki
ap- (<i>api</i> - ³⁹)	Toiminta jonkin ympäri (a). Toiminta jonkin ohi (b). Ympäröiminen, peittäminen kaikilta puolilta (c). Toiminta sisältää monta objektia (d). Voittaminen, ylittäminen (e). Toiminta aiheuttaa huonoja seurauksia (f). Toiminnan tarkoitus (g). Toiminnan pienuus (h). Toiminnan loppu (i). Individuaalinen merkitys (j).	a) <i>Apiplaūkti sālą</i> (DLKŽ). 'Uida saaren ympäri'. b) <i>Apleñkti mašina</i> . 'Ohittaa auto'. c) <i>Barzdà apžėlti</i> (DLKŽ). 'Parta orastaa'. d) <i>Vaikūs obuoliaiš apdalijo</i> (DLKŽ). 'Jakoi lapsille omenoita'. e) <i>Èstai apgèrè rusūs – Èstijoje suvartojama daugiaū alkoholio negū Rūsijoje</i> . 'Virolaiset joivat enemmän kuin venäläiset – Virossa kulutetaan enemmän alkoholia kuin Venäjällä'. f) <i>Apšersim pařšą iř pjáusim</i> (DLKŽ). 'Lihotamme sian ja teurastamme sen'. g) <i>Aptařti reikalus</i> (DLKŽ). 'Käsitellä asioita'. h) <i>Plaukaĩ apdžiuvo</i> . 'Hiukset kuivahtivat'. i) <i>Senėlis apāko</i> . 'Isoisä sokeutui'. j) <i>Manė apgāvo</i> . 'Minua huijattiin'. (Vrt. <i>gáuti</i> 'saada')
at- (<i>ati</i> - ⁴⁰)	Suunta johonkin (lähestyminen) (a). Erottaminen (b). Aukon tekeminen (c). Palauttaminen (d). Vioittaminen, kuluminen (e). Toiminnan loppu (f). Individuaalinen merkitys (g).	a) <i>Ateĩti ĩ svečiūs</i> . 'Tulla vierailulle'. b) <i>Atláužti gabalėlį dúonos</i> . 'Murtaa leivästä pala'. c) <i>Atkélti vartūs</i> (DLKŽ). 'Avata portit'. d) <i>Atgáuti pinigus</i> (DLKŽ). 'Saada rahat / rahaa takaisin'. e) <i>Atkĩrsti kirvj</i> . 'Tylsyttää kirves'. f) <i>Atsisėsti aĩt súolo</i> (DLKŽ). 'Istuutua penkille'. g) <i>Atlikti užduotį</i> . 'Suorittaa tehtävä'. (Vrt. <i>likti</i> 'jäädä')
ĩ-	Suunta sisään (a). Toiminnan heikko intensiteetti (b). Osaaminen suorittaa toimintaa (c). Osallistuminen toimintaan (d).	a) <i>Įnėšti baldūs ĩ kaĩbarį</i> (DLKŽ). 'Tuoda huonekalut huoneeseen'. b) <i>Įskilo stiklinė</i> . 'Lasiin tuli särö'. c) <i>Neįaria žėmės – tokià kietà</i> (DLKŽ). 'Ei voi kyntää maata, niin kovaa'. d) <i>Įi tiėk įsiskaĩtė, kàd nėt pamiřšo mūsų susitikimą</i> . 'Hän oli niin innostunut lukemisesta, että jopa unohti meidän tapaamisemme'.

(jatkuu)

³⁹ Etuliitteen muoto *api-* liittyy verbille, joka alkaa konsonantilla *b, p, f* (Paulauskas 1958, 327).

⁴⁰ Etuliitteen muoto *ati-* liittyy verbille, joka alkaa konsonantilla *t* tai *d* (Paulauskas 1958: 335).

TAULUKKO 3 (jatkuu).

	Suoritettu toiminta (e).	e) Íkaito geležis sáulėje (DLKŽ). 'Rauta kuumeni auringossa'.
iš-	Suunta sisältä ulospäin (a). Vahinko (b). Jokainen suorittaa toimintaa tai sitä suoritetaan kaikkien kanssa tai kaikissa paikoissa (c). Toiminnan kesto (d). Kykeneminen suorittaa toimintaa (e). Tehdä jotain tarpeeksi (refleksiiviverbien kanssa) (f). Toiminnan loppu (g). Individuaalinen merkitys (h).	a) Išeiti iš namū. 'Lähtee kotoa'. b) Rugiaĩ išgula dėl aplinkos veikniū. 'Rukiit lakoontuvat ympäristön vaikutusten takia'. c) Peĩ praėjusius metus visas káimas išmirė. 'Viime vuonna koko kylä kuoli'. Jis visus išbučiavo. 'Hän suuteli jokaista'. Visuĩ išieškójau iĩ neradaũ. 'Etsin kaikkialta, mutta en löytänyt'. d) Daũg mėtų išdirbau fabrikė (DLKŽ). 'Työskentelin monta vuotta tehtaassa'. e) Jis labaĩ gaĩsiai išrėkia (DLKŽ). 'Hän voi huutaa todella äänekkäästi'. f) Išsiveĩkti galėsi tadà, kaĩ niėkas nematys. 'Saat itkeä kylliksesi sitten, kun kukaan ei näe'. g) Išmókti skaityti. 'Oppia lukemaan'. h) Šĩ dárbaį jis geraĩ išmàno. 'Hän osaa tehdä tätä työtä hyvin'. (Vrt. <i>manyti</i> 'luulla')
nu-	Erottaminen, poistaminen (a). Suunta ylhäältä alaspäin (b). Suunta eteenpäin (c). Toiminnan leviäminen objektin pintaan (d). Vahinko, huono tulos (e). Intensiivinen toiminta (f). Päihittäminen (g). Toiminnan pienuus (h). Kykeneminen suorittaa toimintaa (i). Toiminnan loppu (j). Individuaalinen merkitys (k).	a) Nupjáuti mėdį. 'Kaataa puu'. b) Sáulė nusiléido. 'Aurinko laski'. c) Nunėšti dovanų. 'Viedä lahjoja'. d) Nuklóti stàlą laĩkraščiais. 'Peittää pöytä sanomalehdillä'. e) Numaitinti kàrveį. 'Aliravita lehmä'. f) Žmoniū nugirtas daktaras (DLKŽ). 'Ihmisten ylistämä lääkäri'. g) Jis negàli nuveĩkti priešo. 'Hän ei voi voittaa vihollista'. h) Numįgsiu valandėlę. 'Nukun hetken'. i) Vaĩkas jaũ nulaĩko galvutę (DLKŽ). 'Lapsi tukee jo päätään'. j) Nutilo audrà. 'Myrsky tyyntyi'. k) Nustójo skaudėti gálvą (DLKŽ). 'Päänsärky loppui'. (Vrt. <i>stóti</i> 'seistä, liittyä')

(jatkuu)

TAULUKKO 3 (jatkuu).

pa-	<p>Suunta jonkin alle (a). Toiminnan heikko intensiteetti (b). Lyhytaikainen toiminta (c). Toiminnan pienuus (d). Kykeneminen tai pystyvyys suorittaa toimintaa (e). Toiminnan loppu (f). Individuaalinen merkitys (g).</p>	<p>a) Pavažiuti pō tiltu. 'Ajaa sillan alle'. b) Didóka kepurè, reikia pamāžinti (DLKŽ). 'Pipo on suurehko, täytyy pienentää'. c) Žmónès pakalbėjo, pašóko iř išsiskirstè. 'Ihmiset keskustelivat, tanssivat ja erosivat'. d) Palūkék valandĕlę. 'Odota hetkinen'. e) Pavargaũ, nepaeinũ. 'Olen väsynyt, en pysty kävelemään'. f) Parašiaũ stráipsnį. 'Kirjoitin artikkelin'. g) Pagáuk, jėi gāli. 'Ota kiinni, jos pystyt'. (Vrt. <i>gáuti</i> 'saada').</p>
par-	<p>Suunta kotiin (a). Suunta alaspäin (b). Individuaalinen merkitys (c).</p>	<p>a) Kadà pareiši (nāmo)? 'Milloin tulet kotiin?' b) Móteris paslýdo iř pargriuvo. 'Nainen liukastui ja kaatui'. c) Pardúodu knygas. 'Myyn kirjoja'. (Vrt. <i>dúoti</i> 'antaa').</p>
per-	<p>Suunta jonkun läpi tai yli (a). Toiminta toisilta tekijöiltä toisille (b). Jonkun objektin jako, erottaminen (c). Toiminta sisältää koko asian tai ilmiön (d). Toimintaa ei suoriteta enää (e). Normien, rajan ylittäminen (f). Etevämpi asema (g). Toiminnan toistaminen, tekeminen uudelleen (h). Intensiivinen toiminta (i). Toiminnan pienuus (j). Jonkin aikaa kestävä toiminta (k). Individuaalinen merkitys (l).</p>	<p>a) Péršokti griōvj. 'Hypätä ojan yli'. Pérdukti kóją. 'Pistää / puukottaa jalkaan'. b) Pérsiškite žinutę. 'Toimittakaa viesti edelleen'. c) Pérlaužti pusiáu. 'Halkaista'. d) Skaumas pérsmelkė kūną. 'Kipu tunki läpi kehon'. e) Pérdegė elėktros lempūtė. 'Hehkulamppu paloi'. f) Permokėjau už dúoną. 'Maksoin liikaa leivästä'. g) Viľkas pėrgudrauja ėriukùs. 'Susi vetää nenästä lampaita'. h) Pergalvok sąvo veiksmùs. 'Harkitse toimenpiteitäsi uudelleen'. i) Véidas iš išgasčio pėrbalo. 'Kasvot kalpenivat kauhusta'. j) Pérkašiu iř vėl galėsiu dirbti. 'Syön vähän ja voin taas työskennellä'. k) Žuvys sėkmingai pėržiemojo ilgą žiėmą. 'Kalat talvehtivat pitkän talven menestyksekkäästi'. l) Pérspėti apiė pavōju. 'Varoittaa vaarasta'. (Vrt. <i>spėti</i> 'arvata, päästä')</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 3 (jatkuu).

<p>pra-</p>	<p>Toiminta jonkin ohi (a). Toiminta jonkin läpi (b). Aukon tekeminen (c). Jonkin menetys, häviäminen (d). Ajan viettäminen jotakin tehtäessä (e). Toiminnan pienuus (f). Päihittäminen (g). Toiminnan alku (h). Toiminnan loppu (i). Individuaalinen merkitys (j).</p>	<p>a) Praeiti parduotùvę. 'Ohittaa kauppa'. b) Kulkà pràmušę šàrvus (DLKŽ). 'Luoti lävisti haarniskan'. c) Prakiũro stógas. 'Vesikattoon tuli reikä / Vesikatto reikiintyi'. d) Pralõšti visùs pìnigus. 'Hävitä kaikki rahat'. e) Móterys praplepėjo višà diẽnà. 'Naiset lörpöttelivät koko päivän'. f) Pradarýti lángà. 'Jättää ikkuna raolleen'. g) Sùnùs praáugo tévą. 'Poika kasvoi isää pitemmäksi'. h) Politikai prabilo apiẽ krizę viešai. 'Poliitikot alkoivat puhua kriisistä julkisesti'. i) Senẽlis višiškai pražilo. 'Isoisä harmaantui kokonaan'. j) Pranẽšti apiẽ nusikaltimà. 'Ilmoittaa rikoksesta'. (Vrt. <i>nẽšti</i> 'kantaa').</p>
<p>pri-</p>	<p>Lähestyminen (a). Suunta jonkin asian sisälle (b). Paljon tavaroita tai suurta määrää sisältävä toiminta (c). Toimintaa suoritetaan pitkään, kyllästymiseen saakka (d). Toiminnan pienuus (e). Intensiivinen toiminta (f). Toiminnan loppu (g). Individuaalinen merkitys (h).</p>	<p>a) Prieiti miška. 'Lähestyä metsää'. b) Prilijo pilnà kibirà. 'Vettä satoi ämpäri täyteen'. c) Píeva priáugo mēdžiu. 'Niitty metsittyi'. d) Kariai labiáusiai prisikentėjo nuõ kařšcio. 'Sotilaat kärsivät eniten helteestä'. e) Priverti duris. 'Jäädä oven väliin'. f) Kařštis prikankino kariùs. 'Helle kidutti sotilaita'. g) Prisaikdino niëkam nesakýti (Jrb.). 'Vannotti sanomasta kenellekään'. h) Lietuvà priklaũso Euròpos Sàjungai. 'Liettua kuuluu Euroopan unioniin'. (Vrt. <i>klausýti</i> 'kuunnella, totella').</p>
<p>su-</p>	<p>Usean ihmisen tapaaminen ja heidän välinen kommunikaatio (a) Usean tavaran tai yhden tavaran osien yhdistäminen (b). Toiminta sisältää monta objektia ja on suunnattu yhteen paikkaan (c). Toiminta johonkin ja takaisin (d). Kulutus, tuho (e).</p>	<p>a) Susirašinėti sù draugù. 'Olla kirjeenvaihdossa ystävän kanssa'. b) Susiúti kójines. 'Parsia sukat'. c) Suvažiàvo visi svečiai. 'Kaikki vieraat tulivat'. d) Tòkio ilgo kėlio peř vālandà nesuvaikščiosi (DLKŽ). 'Et pysty niin pitkää tietä tunnissa kävelemään'. e) Sunešióti batùs (DLKŽ). 'Kuluttaa kengät'.</p>

(jatkuu)

TAULUKKO 3 (jatkuu).

	<p>Voittaminen (f). Toiminnan alku (g). Toiminnan loppu (h). Punktuaalinen toiminta (i). Individuaalinen merkitys (j).</p>	<p>f) Sù juō negalimà giñčytis: jis visadà sùkerta (DLKŽ). 'Hänen kanssaan ei voi kiistellä: hän aina voittaa'. g) Susiřgti plaūčiu uždegimù. 'Sairastua keuhkokuumeeseen'. h) Suplýšo bātai (DLKŽ). 'Kengät repeytyivät'. i) Sušuko iš džiaūgsmo (DLKŽ). 'Huudahti ilosta'. j) Mūsų miñtys sutaŋpa (DLKŽ). 'Meidän ajatuksemme käyvät yksiin'. (Vrt. <i>tàpti</i> 'tulla joksikin').</p>
<p>už-</p>	<p>Suunta jonkin taakse (a). Suunta jonkin päälle (b). Pistäytyminen vähäksi ajaksi omalta tieltä poiketen (c). Esteiden muodostaminen, aukon poistaminen (d). Toiminta ennen toista toimintaa tai sen jälkeen (e). Vahingoittaminen, turmeleminen (f). Murhaaminen, uuvuttaminen (g). Ennakkotoiminta (h). Toiminta, joka antaa tuloja, etuja (i). Jakava raja (j). Toiminnan pienuus (k). Toiminta, joka kestää liian pitkään (refleksiiviverbien kanssa) (l). Toiminnan alku (m). Punktuaalinen toiminta (n). Toiminnan loppu (o). Individuaalinen merkitys (p).</p>	<p>a) Sálulē užlindo už debesiēs (DLKŽ). 'Aurinko liukui pilven taakse'. b) Užkēlti kójas añt stālo. 'Nostaa jalat pöydälle'. c) Važiúodamas nāmo užvēšiu táu lagaminą. 'Kotiin mennessäni tuon sinulle matkalaukun'. d) Užtvėrti dařžą (DLKŽ). 'Aidata tarha'. Uždarýti lángą (DLKŽ). 'Sulkea ikkuna'. e) Jis vālgo kōšę iř užsigeria pienu. 'Hän syö puuroa ja juo välillä maitoa'. f) Užduoti vaikui diržù. 'Antaa lapselle remmiä'. g) Užkapójo gaidýs gaĩdį (DLKŽ). 'Kukko hakkasi toisen kukon kuoliaaksi'. h) Užsakýti bilietus. 'Tilata liput'. i) Užsitarnáuti pāgarbą. 'Ansaita kunnioitusta'. j) Užbrėžk, ligi kuř nupjáuti leñtą. 'Piirrä, mistä kohdasta katkaista lauta'. k) Užvālgyk priēš išeĩdamas. 'Syö vähän ennen lähtöä'. l) Užsibuvaũ pàs Tòma. 'Viivyin Tomasin luona liian kauan'. m) Gařsiai uždainúoti. 'Alkaa laulaa äänekkäästi'. n) Jis piktaĩ užriko añt manęs (DLKŽ). 'Hän huudahti minulle vihaisesti'. o) Žaizdà užgįjo. 'Haava parantui täysin'. p) Bùlvių súomiams neužteñka. 'Perunaa ei riitä suomalaisille'. (Vrt. <i>tėkti</i> 'täytyä')</p>

Liite 3

Glossauksessa käytetyt lyhenteet

ACC	akkusatiivi
ACT	aktiivi
ADV	adverbi
ADVP	adverbiaalipartisiippi
COM	komparatiivi
DAT	datiivi
GEN	genetiivi
1	1. persoona
2	2. persoona
3	3. Persoona
F	feminiini
FRE	frekventatiivi
FUT	futuuri
ILL	illatiivi
IMP	imperatiivi
IMPF	imperfektiivinen aspekti
IND	indikatiivi
INF	infinitiivi
INS	instrumentaali
LOK	lokatiivi
N	neutri
nF	naisen etunimi
nM	miehen etunimi
NOM	nominatiivi
NEG	kieltomuoto
M	maskuliini
PASS	passiivi
PC	partisiippi
PFV	perfektiivinen aspekti

PL	monikko
PPC	puolipartisiippi
PRS	preesens
PRE	etuliite
PREP	prepositio
PST	preteriti
REF	refleksiivi
SG	yksikkö
sF	naisen sukunimi
SUFF	jälkiliite
Q	kysymyssana

Liite 4

Esimerkkilauseiden lähteiden lyhenteet

Ark.	Arkadiev, Peter
DLKG	Dabartinės lietuvių kalbos gramatika
DLKŽ	Dabartinės lietuvių kalbos žodynas
H&Č	Holvoet, Axel ja Čižik, Veslava
Hm.	Huumo, Tuomas
Jabl.	Jablonskis, Jonas
Ln.	Leino, Pentti
Myk-Put	Mykolaitis Putinas, Vincas
Paul.	Paulauskienė, Aldona
R&P	Ramonienė, Meilutė ja Pribušauskaitė, Joana
Vaiž.	Vaižgantas
Vien.	Vienuolis